Coord. Cristi Danileț

EFICIENȚA ŞI ECHITATEA JUSTIȚIEI

STANDARDE EUROPENE

INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI

Coord. judecător Cristi Danileț

EFICIENȚA ŞI ECHITATEA JUSTIȚIEI

STANDARDE EUROPENE

INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI

Bucureşti, 2008

Proiectul a fost inițiat şi coordonat de judecător **Cristi Danileț**, în anul 2006, în calitate de reprezentant al României în Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției din cadrul Consiliului Europei. Prima ediție a acestei lucrări a fost publicată pe site-ul Ministerului Justiției, la www.just.ro, secțiunea *Sistemul Judiciar din România – studii şi analize.*

La realizarea activității de cercetare şi traducere au mai colaborat: drd. Silvia Martiş, Asociația Studenților din Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine din Universitatea Bucureşti şi interni din Ministerul Justiției. Adaptarea şi forma finală a traducerii a fost asigurată de Cristi Danileț.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Eficiența şi echitatea justiției: standarde europene / coord.: Cristi Danileț, – Bucureşti: Editura I.R.D.O., 2008
ISBN 978-973-9316-71-2

I. Danileț, Cristi (coord.)

34

Copyright © 2008

Eficiența şi echitatea justiției
Cristi Danileț

Este permisă difuzarea liberă a lucrării în orice format, în condițiile în care nu i se aduc modificări şi nu se realizează profit în urma difuzării. Orice modificare sau comercializare a acestei versiuni fără acordul prealabil, în scris, al coordonatorului lucrării este interzisă.

Institutul Român Pentru Drepturile Omului
B-dul Nicolae Bălcescu nr. 21, Sector 1, Bucureşti, România
Tel. (021) 311-4921
www.irdo.ro

Notă asupra ediției

Conform articolului 6 aliniatul 1 din Convenția europeană a drepturilor omului „Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public şi într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă şi imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor şi obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa."

Această prevedere este reiterată în art. 47 referitor la „Dreptul la o cale de atac eficientă şi la un proces echitabil" al Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, proclamată solemn la 12 decembrie 2007, cu diferența că protecția în dreptul Uniunii este mai extinsă, deoarece este garantat dreptul de a apela efectiv la un judecător, iar dreptul de a se adresa unei instanțe nu se aplică numai pentru plângerile cu privire la drepturi şi libertăți cu caracter civil.

Or, exercitarea deplină a dreptului la un proces echitabil depinde de eficiență şi echitatea justiției, temă de preocupare a Consiliului Europei şi a Uniunii Europene.

Volumul de față cuprinde cele două rezoluții si douăzeci şi trei de recomandări ale Comitetului Miniştrilor al Consiliului Europei, traduse în limba română, proiect inițiat şi coordonat de către judecătorul Cristi Danileț şi constituie a doua ediție a lucrării, prima fiind postată pe site-ul Ministerului Justiției, şi , totodată, prima ediție tipărită.

Publicarea în volum a lucrării, valoros instrument de lucru, se înscrie în preocupările Institutului Român pentru Drepturile Omului pentru promovarea standardelor internaționale din domeniul drepturilor omului, prin modalitățile specifice atribuțiilor sale de instituție națională de formare, cercetare şi informare.

Redacția

Cuvânt înainte

1. Consiliul Europei şi îmbunătățirea justiției

Consiliul Europei

Consiliul Europei este cea mai veche organizație politică din Europa. Fondat la data de 5 mai 1949, Consiliul reuneşte în prezent 47 de state europene[1], însemnând 800 milioane de persoane. Este distinct de Uniunea Europeană, însă toate statele membre ale Uniunii sunt şi membre ale Consiliului Europei. Obiectivul principal al acestuia este realizarea unei unități mai strânse între statele membre pentru protejarea drepturilor omului, a libertăților fundamentale şi a statului de drept, principii care constituie fundamentul tuturor democrațiilor autentice şi care influențează viața tuturor europenilor[2].

Comitetul Miniştrilor

Comitetul Miniştrilor reprezintă organismul de decizie al Consiliului Europei. El este alcătuit din miniştrii afacerilor externe ai celor 46 de state membre sau din reprezentanții diplomatici permanenți la Strasbourg[3]. Constituie un organism guvernamental în care, în condiții de egalitate, pot fi discutate demersurile naționale privind problemele cu care se confruntă societatea europeană, cât si forumul în care se elaborează răspunsurile europene la aceste provocări. În colaborare cu Adunarea Parlamentară, el reprezintă gardianul valorilor fundamentale ale Consiliului Europei şi este învestit cu misiunea de a controla respectarea angajamentelor luate de statele membre[4].

CEPEJ

În data de 18 septembrie 2002, prin rezoluția nr. 12 din 2002 a Comitetului Miniştrilor a fost înființată Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ). Scopul ei constă în îmbunătățirea eficienței şi funcționării justiției în statele membre şi dezvoltarea implementării instrumentelor Consiliului Europei. CEPEJ analizează rezultatele sistemelor judiciare naționale, identifică dificultățile întâmpinate, defineşte moduri concrete de îmbunătățire atât a evaluării rezultatelor, cât şi a funcționării acestor sisteme, oferă la cerere asistență statelor membre şi propune organismelor competente ale Consiliului Europei domeniile în care ar trebui elaborate noi instrumente juridice.

În acest sens, CEPEJ pregăteşte standarde de calitate, colectează şi analizează date, defineşte instrumente de măsurare şi moduri de evaluare, dezvoltă contacte cu personalități în domeniu, ONG-uri, institute de cercetare, centre de informare, organizează audieri, promovează rețele de profesionişti[5].

La 5 octombrie 2006 a fost publicat Raportul privind *Sistemele judiciare din Europa - date din 2004*[6]. Raportul analizează modul în care este organizată şi funcționează justiția la nivelul anului 2004 în 45 de state europene, pe baza standardelor cantitative şi calitative.

---

[1] România a ratificat Statutul Consiliului Europei (Londra, 5 mai 1949) prin Legea nr. 64 din 1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 238 din 4 oct.1993 şi a devenit membru al Consiliului Europei la data de 7 octombrie 1993.

[2] Pentru detalii, a se vedea informațiile oferite de www.coe.int şi www.coe.ro.

[3] Date despre Reprezentanța României la Consiliul Europei se găsesc la http://www.coe.ro/campania.html.

[4] Pentru detalii, a se vedea http://www.coe.int/T/CM/aboutCM_en.asp şi http://www.coe.ro/comitetul.html.

[5] Pentru detalii, a se vedea site-ul oficial al CEPEJ, la adresa de web www.coe.int/cepej.

[6] Raportul este disponibil pe site-ul CEPEJ. Varianta în limba română a acestuia este disponibilă pe site-ul Ministerului Justiției www.just.ro, secțiunea *Sistemul Judiciar din România – studii şi analize*.

2. Rezoluții şi recomandări privind sistemul judiciar

Consiliul Europei este implicat în armonizarea sistemelor juridice europene în toate domeniile dreptului. El asistă statele membre şi candidate să-ți modernizeze instituțiile şi să pună dreptul în serviciul democrației, făcând justiția mai eficientă şi căutând soluții pentru noile probleme juridice.

Pentru atingerea acestor obiective, Consiliul Europei dispune de un program interguvernamental de activitate în cadrul căruia se pregătesc instrumentele juridice sub forma convențiilor (care sunt obligatorii pentru statele membre ce le ratifică) sau recomandărilor (texte neobligatorii, care enunță principii directoare).

Comitetul Miniştrilor a adoptat numeroase instrumente ce reflectă voința de a crea a justiție mai corectă (echitabilă) şi mai eficientă. Măsurile de dezvoltare a independenței şi imparțialității judecătorilor, îmbunătățirea funcționarii procedurilor privind căile de atac şi de executare a hotărârilor judecătoreşti, reducerea gradului de încărcare a instanțelor şi scurtarea termenelor de judecată, simplificarea procedurilor, asistența judiciară şi îmbunătățirea eficienței şi calității sistemului judiciar fac parte din politica Consiliului. Organizația încurajează, de asemenea, folosirea medierii ca alternativă la procedurile "tradiționale" de rezolvare a litigiilor, cât şi utilizarea noilor tehnologii informatice care asigură rapiditate, eficiență şi calitate sistemelor judiciare.

*
* *

În această ediție a lucrării, care cunoaşte lumina tiparului cu sprijinul Institutului Român pentru Drepturile Omului, sunt date publicității în limba română, cele 2 rezoluții şi 21 de recomandări ale Consiliului Europei în domeniul eficienței şi echității justiției[7]. Pentru elaborarea prezentei culegeri, am consultat ambele variante oficiale ale documentelor, în limba franceză[8] şi în limba engleză[9]. Acolo unde am găsit diferențe notabile între acestea, le-am indicat prin note de subsol. Am păstrat structura şi chiar aliniamentul variantelor oficiale. De asemenea, am adaptat anumite instituții menționate în textele oficiale la cele existente in România. Pentru o aprofundare a informațiilor oferite de aceste instrumente, recomand analizarea expunerilor de motive care însoțesc aproape fiecare recomandare şi sunt disponibile pe site-ul Consiliului Europei. În prezenta ediție au fost făcute unele corecturi de traducere din precedenta ediție.

Îmi exprim speranța că prezentele recomandări vor putea fi utile autorităților judiciare, administrative şi legislative, în conturarea politicilor în justiție ce vor trebui standardizate la nivelul statelor europene avansate, dar şi profesioniştilor din sistemul juridic care vor putea să îşi definească mai bine cadrul în care îşi desfăşoară activitatea, dată fiind insuficiența în România a dezbaterilor în domeniul organizării judiciare.

Judecător Cristi Danileț

---

[7] Sub semnătura subsemnatului, în anul 2005 au fost publicate în revista „PRO LEGE" editată de Ministerul Public din România, în traducere, unele recomandări în materie penală, cuprinse acum în această culegere.

[8] Disponibile la http://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/cepej/textes/listerecres_FR.asp.

[9] Disponibile la http://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/cepej/textes/ListeRecRes_en.asp.

REZOLUȚIA (76) 5

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND ASISTENȚA JUDICIARĂ ÎN MATERIE CIVILĂ, COMERCIALĂ, ADMINISTRATIVĂ

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 18 feb. 1976, la a 254-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor,

Considerând că pentru eliminarea obstacolelor economice cu privire la accesul la justiție şi pentru a permite persoanelor defavorizate economic să îşi exercite drepturile ce le revin în statele membre, este utilă asigurarea unui tratament egal în acordarea asistenței judiciare[10] între cetățenii statelor membre ale Consiliului Europei şi străinii pentru care acordarea unui asemenea tratament se justifică;

Recomandă guvernelor statelor membre să acorde, sub aceleaşi condiții ca şi cele ale naționalilor, asistență judiciară în materie civilă, comercială, administrativă, indiferent de natura instanței competente:

a) resortisanților[11], persoane fizice, ai oricărui stat membru;

b) tuturor celorlalte persoane fizice care locuiesc pe teritoriul unui stat în care se desfăşoară procedurile legale.

***

[10] Expresia utilizată în limba engleză este „*legal aid*" *(n.ns, CD).*

[11] Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române, „resortisant" desemnează „persoana fizică sau juridică aparținând unui stat, unui teritoriu aflat sub administrația altui stat" *(n.ns, CD).*

REZOLUȚIA (78) 8

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND ASISTENȚA JUDICIARĂ ŞI CONSULTANȚA JURIDICĂ

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 2 mart. 1978, la a 248-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor,

Considerând că dreptul de acces la justiție şi la un proces echitabil, aşa cum este garantat de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului[12], constituie o caracteristică esențială a oricărei societăți democratice;

Considerând că, în consecință, este important de a lua toate măsurile necesare în scopul eliminării obstacolelor economice care împiedică accesul la justiție şi că existența unor sisteme de asistență judiciară corespunzătoare va contribui la realizarea acestui scop, în mod particular pentru persoanele cu venituri reduse[13];

Considerând că acordarea asistenței judiciare nu ar trebui să fie considerată ca un act de caritate făcut persoanelor cu venituri reduse, ci ca o obligație a comunității în ansamblu;

Considerând că facilitarea accesului la consultanță juridică, pe lângă asistența judiciară a persoanelor cu venituri reduse, este de natură să contribuie în mod egal la eliminarea obstacolelor privind accesul la justiție;

Recomandă guvernelor statelor membre să ia sau să consolideze, după caz, toate măsurile pe care le consideră necesare pentru a implementa în mod progresiv principiile enunțate în anexa prezentei rezoluții;

Invită guvernele statelor membre să-l informeze periodic pe Secretarul General al Consiliul Europei asupra măsurilor luate pentru a da curs recomandărilor conținute în prezenta rezoluție.

Anexă la Rezoluția (78) 8

Partea I - Asistența judiciară[14]

1. Nimeni nu trebuie să fie împiedicat de obstacole cu caracter economic să îşi susțină dreptul sau să îşi apere drepturile sale în fața tuturor jurisdicțiilor de natură civilă, comercială, administrativă, de dreptul muncii sau fiscală. În acest sens, orice persoană

[12] România a ratificat Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale (Roma, 4 nov. 1950) prin Legea nr. 30 din 1984, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 135 din 31 mai 1984.
[13] Expresia utilizată de varianta oficială din limba franceză semnifică "persoane defavorizare din punct de vedere economic" *(n.ns, CD).*
[14] A se vedea nota 10 *(n.ns, CD).*

trebuie să aibă dreptul la asistența judiciară necesară. Pentru a aprecia dacă această asistență este necesară sau nu, trebuie să se țină cont:

a. de resursele financiare şi obligațiile celui interesat;
b. de costul aproximativ al procedurii.

2. Asistența judiciară trebuie să fie acordată chiar dacă cel interesat poate să suporte o parte a cheltuielilor pentru procedură. În acest caz, asistența judiciară poate consta într-o contribuție financiară a persoanei asistate a cărei plată să nu genereze anumite privațiuni pentru aceasta.

3. Asistența judiciară trebuie să acopere toate cheltuielile judiciare suportate în mod necesar pentru persoana asistată în revendicarea sau apărarea drepturilor sale, referitoare mai ales la remunerarea personalului auxiliar justiției, obligațiile fiscale, costurile expertizelor, indemnizația martorilor sau cheltuielile pentru traducere.

Acordarea asistenței judiciare trebuie să antreneze scutirea de cauțiuni sau depozite constituite pentru a garanta plata cheltuielilor.

4. Asistența judiciară trebuie să poată fi obținută de o parte în cursul procedurii dacă intervine vreo schimbare în resursele sau posibilitățile sale financiare sau dacă are loc un alt eveniment care presupune asistență judiciară obligatorie.

5. Asistența judiciară trebuie întotdeauna să presupună concursul unei persoane calificate pentru a exercita o profesie juridică conform reglementarilor statului interesat, nu doar atunci când sistemul național de asistență judiciară implică un asemenea concurs, dar şi:

a. atunci când reprezentarea părților în fața unei jurisdicții a statului interesat trebuie, în mod obligatoriu, să fie asigurată de o asemenea persoană conform legii acelui stat;
b. atunci când autoritatea competentă pentru a decide asupra cererii de asistență judiciară constată că aceasta este necesară, ținând cont de circumstanțele proprii fiecărei cauze.

Persoana asistată trebuie, pe cât posibil, să fie liberă în a alege persoana calificată care o va asista. Persoana astfel desemnată trebuie să primească o remunerație corespunzătoare în schimbul prestației efectuate.

6. Pentru a aprecia dacă asistența judiciară trebuie să fie acordată, autoritățile pot:

a. să examineze dacă, ținând cont de circumstanțele proprii fiecărei cauze, este convenabilă inițierea unei acțiuni sau apărării într-o acțiune;
b. să țină cont de natura procedurii şi, dacă este necesar, să nu acorde asistență pentru alte cheltuieli decât cele ocazionate de asistența persoanei calificate la care se referă principiul 5.

7. Sistemul de asistență judiciară trebuie să prevadă posibilitatea unei reexaminări a deciziei de a refuza acordarea asistenței judiciare.

8. Responsabilitatea finanțării asistenței judiciare trebuie să fie asumată de către stat.

9. Condițiile de acordare a asistenței judiciare trebuie să poată fi revăzute în special datorită creşterii costurilor de trai.

10. Sistemul de asistență judiciară trebuie să prevadă acordarea asistenței judiciare după principiile enunțate în prezenta rezoluție pentru toate procedurile privind recunoaşterea sau executarea într-un stat a unei decizii luate de autoritățile altui stat.

11. Statul trebuie să ia măsurile necesare pentru a aduce modalitățile sistemului de asistență judiciară la cunoştința publicului şi a celor interesați, mai ales a acelor organisme ale statului ai căror reclamanți sunt susceptibili de a le cere ajutorul.

Partea a II-a - Consultanța juridică[15]

12. Statul trebuie să vegheze ca persoanele cu venituri reduse să poată obține consultanța juridică necesară asupra oricărei probleme susceptibile să le afecteze drepturile sau interesele privind materiile arătate la principiul 1.

13. Consultanța juridică trebuie să fie acordată ori gratuit, ori prin plata parțială de către persoana care cere consultanța, în raport de resursele sale.

14. Statul trebuie să se asigure că informațiile privind modalitățile de acordare a consultanței juridice sunt accesibile publicului şi acelor organisme cărora se pot adresa persoanele ce au nevoie de consultanță juridică.

15. Statul trebuie să ia măsurile corespunzătoare pentru ca informațiile asupra legislației să fie puse la dispoziția organismelor de consultanță juridică.

16. Statul trebuie să acorde o atenție particulară cu privire la nevoia consultării juridice atunci când o procedură ar putea să fie declanşată într-un alt stat.

***

[15] Expresia utilizată în limba engleză este „*legal advice*" *(n.ns, CD).*

REZOLUȚIA NR. (81) 7

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND MIJLOACELE DE FACILITARE A ACCESULUI LA JUSTIȚIE

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 14 mai 1981, la a 68-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, conform art. 15.b din Statutul Consiliului Europei,

Considerând că dreptul de acces la justiție şi la un proces echitabil, garantat prin articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, constituie o caracteristică esențială a oricărei societăți democratice;

Având în vedere faptul că procedura judiciară este deseori atât de complexă, îndelungată şi costisitoare încât persoanele particulare – şi mai ales persoanele defavorizate economic sau social – se confruntă cu dificultăți serioase în exercitarea drepturilor lor în cadrul statelor membre;

Considerând că un sistem eficient de asistență judiciară şi de consultanță juridică, de felul celui prevăzut de Rezoluția (78) 8 a Comitetului Miniştrilor, poate contribui în mare măsură la eliminarea acestor obstacole;

Considerând, de asemenea, că este de dorit să fie luate toate măsurile necesare pentru simplificarea procedurii oricând este posibil, în vederea facilitării accesului persoanelor particulare la instanțe, asigurându-se în acelaşi timp că justiția este făcută;

Considerând că este de dorit, în vederea facilitării accesului la justiție, simplificarea documentelor folosite în cadrul procedurilor;

Recomandă guvernelor statelor membre luarea sau, după caz, consolidarea tuturor măsurilor pe care le consideră necesare pentru a asigura punerea treptată în practică a principiilor enunțate în anexa prezentei recomandări;

Anexă la Recomandarea nr. (81) 7

Principii

Statele membre ar trebui să ia toate măsurile necesare pentru a informa publicul referitor la mijloacele aflate la dispoziția unei persoane pentru realizarea drepturilor sale în justiție şi pentru asigurarea unor proceduri simple, rapide şi necostisitoare în materie civilă, comercială, administrativă, de dreptul muncii sau fiscală. În acest scop, statele membre ar trebui să țină cont mai ales de principiile enunțate în cele ce urmează:

A – Informarea publicului

1. Este necesară luarea unor măsuri adecvate pentru informarea publicului referitor la amplasarea şi competențele instanțelor, precum şi asupra modului de inițiere a unei acțiuni în instanță sau de apărare în cadrul unei astfel de acțiuni.

2. Trebuie să poată fi obținute informații generale fie de la instanțe, fie de la orice serviciu sau organism competent, cu privire la:

- formalitățile de procedură, sub rezerva că aceste informații nu implică consultanță juridică pe fondul speței;
- modul şi termenul de exercitare a unei căi de atac, precum şi regulile de procedură ce trebuie respectate şi documentele necesare în acest scop;
- mijloacele prin care poate fi executată o decizie şi, dacă este posibil, cheltuielile de executare.

B – Simplificarea

3. Trebuie luate măsuri pentru facilitarea sau, după caz, încurajarea concilierii părților sau a soluționării conflictelor pe cale amiabilă înainte de demararea procedurii judiciare sau pe parcursul unei proceduri deja inițiate.

4. Nicio parte nu trebuie să fie împiedicată să apeleze la serviciile unui avocat. Trebuie evitată obligarea unei părți de a apela la serviciile mai multor avocați pentru un singur litigiu, dacă o asemenea pluralitate a serviciilor nu este neapărat necesară. Dacă, dată fiind natura speței, ar fi oportun, în vederea facilitării accesului persoanelor particulare la justiție, să li se permită să îşi prezinte singure cauza în instanță, apelarea la un avocat nu ar trebui să fie obligatorie.

5. Statele trebuie să ia măsuri pentru ca prezentarea tuturor actelor de procedură să fie simplă, limbajul folosit să fie pe înțelesul publicului şi hotărârilor judecătoreşti să fie pe înțelesul părților.

6. Dacă una dintre părți nu cunoaşte destul de bine limba folosită în instanță, statele trebuie să acorde o atenție deosebită problemelor de interpretare şi de traducere, şi să se asigure că persoanele defavorizate economic nu sunt dezavantajate în ceea ce priveşte accesul la justiție sau desfăşurarea procesului din pricina imposibilității lor de a vorbi sau de a înțelege limba folosită de instanță.

7. Trebuie luate măsuri pentru ca numărul experților desemnați în aceeaşi cauză de către instanță, din oficiu sau la cererea părților, să fie cât mai mic posibil.

C – Accelerarea

8. Trebuie făcute toate eforturile pentru a reduce la minimum timpul necesar pentru obținerea unei hotărâri judecătoreşti. În acest sens, trebuie luate măsuri pentru eliminarea procedurilor învechite care nu au utilitate practică, pentru ca instanțele să dispună de personal suficient şi să funcționeze într-o manieră eficientă şi pentru adoptarea de mecanisme care să permită instanței să urmărească derularea procedurii încă de la început.

9. Trebuie luate măsuri în ceea ce priveşte creanțele necontestate sau garantate asupra sumelor de bani, pentru ca în acest gen de cauze hotărârea definitivă să se pronunțe rapid, fără formalități, înfățişări în fața instanței sau cheltuieli superflue.

10. Pentru a preveni exercitarea dreptului de apel într-o manieră abuzivă sau în scopul tergiversării, trebuie acordată o atenție specială posibilității de executare provizorie a hotărârilor susceptibile de a fi apelate, precum şi a dobânzilor aplicabile sumei statuate prin hotărâre înainte de executare.

D – Costul justiției

11. Introducerea unei acțiuni în instanță nu poate fi condiționată de plata efectuată către stat de una din părți a unei sume nejustificat de mare în raport cu speța dedusă judecății.

12. În măsura în care cheltuielile de procedură constituie un obstacol evident pentru accesul la justiție, dacă este posibil ele trebuie reduse sau eliminate. Sistemul cheltuielilor de procedură trebuie examinat în vederea simplificării sale.

13. O atenție deosebită trebuie acordată problemei onorariilor avocaților şi ale experților în măsura în care acestea constituie un obstacol pentru accesul la justiție. Trebuie asigurată o anumită formă de control asupra valorii acestor onorarii.

14. Cu excepția unor circumstanțe speciale, în principiu partea care câştigă trebuie să obțină de la partea care pierde decontarea cheltuielilor sale, inclusiv a onorariilor avocatului, pe care le-a suportat în mod justificat în legătură cu procedura.

E – Procedurile speciale

15. Pentru litigiile privitoare la creanțe de importanță minoră, trebuie instituită o procedură care să permită părților să recurgă la justiție fără a trebui să suporte cheltuieli disproporționate în raport cu suma care face obiectul litigiului. În acest scop, se pot prevedea formulare simple, evitarea înfățişărilor inutile şi limitarea căilor de atac.

16. Statele trebuie să se asigure că procedurile în materia dreptului familiei sunt simple, rapide, puțin costisitoare şi respectă natura personală a litigiilor în această materie. În măsura posibilului, dezbaterile pentru acestea ar trebui să nu fie publice.

***

RECOMANDAREA NR. (84) 5

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

ASUPRA PRINCIPIILOR DE PROCEDURĂ CIVILĂ MENITE SĂ ÎMBUNĂTĂȚEASCĂ FUNCȚIONAREA JUSTIȚIEI[16]

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 28 febr. 1984, la a 367-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul de Miniştri, în baza articolului 15.b din Statutul Consiliului Europei,

Având în vedere că dreptul la justiție garantat de articolul 6 de Convenția Europeană a Drepturilor Omului este o componentă esențială pentru orice societate democratică;

Având in vedere că implementarea măsurilor şi principiilor expuse în Rezoluțiile (76) 5 şi (78) 8 asupra asistenței judiciare, precum şi în Recomandarea nr. (81) 7 privind mijloacele de facilitare a accesului la justiție, ar înlesni procesul de exercitare a dreptului la justiție a cetățenilor;

Având în vedere, de asemenea, că unele reguli ale procedurii civile utilizate în statele membre pot constitui obstacole pentru o justiție efectivă întrucât, în primul rând, acestea nu mai servesc nevoilor societății moderne şi, în al doilea rând, pot fi deturnate pentru a produce abuzuri sau întârzieri;

Având în vedere că procedura civilă ar trebui simplificată, făcută mai flexibilă şi mai operativă, menținându-se în acelaşi timp garanțiile asigurate justițiabililor de către regulile tradiționale ale procedurii, precum şi calitatea justiției necesară unei societăți democratice;

Având în vedere că, pentru a se atinge aceste obiective, este necesar ca părțile să aibă la dispoziție proceduri mai simple, mai rapide şi să fie protejate contra tacticilor abuzive şi de amânare, în special prin recunoaşterea în favoarea judecătorului a unor puteri de a orienta procedurile cât mai eficient;

Luând în considerare discuțiile purtate şi rezoluțiile adoptate de către miniştrii de justiție europeni în cadrul celei de-a 12-a Conferințe, organizată în mai 1980 la Luxemburg,

Recomandă ca guvernele statelor membre să adopte sau, după caz, să întărească toate măsurile pe care acestea le consideră necesare pentru a îmbunătăți procedura civilă, având ca model principiile expuse în anexa acestei recomandări.

[16] La momentul adoptării acestei recomandări, reprezentanții Belgiei si Olandei, în aplicarea articolului 10.2.c din *Regulamentul interior al reuniunilor delegaților miniştrilor*, şi-au rezervat dreptul de a fi sau nu de acord cu ce-a de-a doua propoziție a Principiului 5, expusă în anexa acestei recomandări.

Anexa la Recomandarea nr. (84) 5

Principiile procedurii civile
menite să îmbunătățească funcționarea justiției

Principiul 1

1. În mod normal, procedurile trebuie să constea în nu mai mult de două înfățişări: prima fiind o înfățişare preliminară de natură preparatorie, iar a doua cea în care sunt administrate probele, se pun concluzii şi, în măsura în care este posibil, se ia hotărârea. Judecătorul trebuie să se asigure că toate actele celei de-a doua înfățişări sunt îndeplinite la timp, neadmițându-se amânări decât în cazul apariției a noi probe sau alte circumstanțe extraordinare sau importante.

2. Trebuie aplicate sancțiuni atunci când una din parți, eventual după ce i s-a pus în vedere, nu a îndeplinit un act procedural în termenul limită impus de lege sau de judecător, deşi fusese anunțată în acest sens. În funcție de circumstanțe, astfel de sancțiuni pot consta în decăderea din dreptul de a mai îndeplini actul procedural, plata unor daune-interese, cheltuieli, amenzi sau chiar radierea de pe rol a cazului.

3. Instanța trebuie să aibă posibilitatea de a cita martorii şi de a aplica sancțiuni (amenzi, daune-interese etc.) în cazul absenței nejustificate a acestora. Când un martor absentează, judecătorul este cel care decide dacă procesul continuă fără această mărturie. Pentru a facilita depunerea mărturiilor, trebuie să existe posibilitatea de a apela la mijloace tehnice moderne, precum telefoane sau sisteme audio-video, în funcție de caz.

4. În cazul în care un expert desemnat de instanță nu-şi prezintă raportul sau întârzie depunerea lui fără să ofere o justificare, trebuie aplicate sancțiuni adecvate. Acestea pot fi: reducerea onorariului, plata unor daune-interese sau cheltuieli precum şi măsuri disciplinare aplicate, în funcție de caz, de către instanța sau o organizație profesională.

Principiul 2

1. În cazul în care una din părți declanşează proceduri vădit nefondate, instanța ar trebui să aibă posibilitatea de a se judeca cauza într-o procedură sumară sau, după caz, să impună o amendă acestei părți sau să o oblige la plata unor despăgubiri către cealaltă parte.

2. În cazul în care una din părți, încălcând regula loialității la care este ținută în derularea procesului, utilizează mijloace sau acte de procedură cu scopul clar de a întârzia procesul, judecătorul ar trebui să aibă posibilitatea fie să se pronunțe imediat pe fond, fie să impună sancțiuni precum decăderi[17], plata unor amenzi sau a unor daune-interese; în cazuri particulare, avocatul poate fi constrâns la plata cheltuielilor de judecată.

3. Asociațiile profesionale de avocați trebuie îndemnate să prevadă sancțiuni disciplinare în cazurile în care un membru al acestora se comporta în maniera descrisă în paragrafele anterioare.

Principiul 3

În timpul înfățişării preliminare şi, dacă e posibil, pe tot parcursul procesului, judecătorul trebuie să aibă un rol activ în desfăşurarea rapidă a tuturor procedurilor,

[17] În varianta în limba engleză, sancțiunea constă în „a declara procedura nulă” *(n.ns, CD)*

respectând drepturile parților, inclusiv dreptul la tratament egal. În mod special, acesta trebuie să aibă puterea de a le ordona din oficiu părților să aducă orice clarificare este necesară sau să se prezinte în persoană, puterea de a invoca chestiuni de drept, de a solicita probe cel puțin in cazurile unde fondul litigiului nu este la dispoziția părților, de a conduce administrarea probelor, de a exclude acei martori ale căror mărturii ar fi irelevante pentru caz, de a limita numărul de martori chemați pentru aceleaşi fapte atunci când acest număr este excesiv. Aceste puteri trebuie exercitate fără a se depăşi obiectul acțiunii.

Principiul 4

Judecătorul trebuie să aibă, cel puțin în prima instanță, puterea de a decide, în funcție de natura cazului, dacă se vor folosi proceduri scrise sau orale, ori o combinație între cele două, cu excepția cazurilor expres menționate în lege.

Principiul 5

Dacă legea nu prevede altfel, cererile, excepțiile sau apărările şi, în principiu, mijloacele de probă trebuie prezentate pe cât posibil în primele faze ale procesului sau, eventual, înainte de etapa preliminară, unde aceasta există. De obicei, la apel judecătorul nu mai acceptă fapte care nu au fost prezentate în prima instanță, exceptând cazurile în care:

a. acestea nu au fost cunoscute în prima instanță;
b. persoana care prezintă noile probe nu a fost parte în prima instanță;
c. există un motiv excepțional pentru care acestea ar trebui admise.

Principiul 6

Hotărârea trebuie luată la încheierea dezbaterilor sau cât mai repede după aceea. Ea trebuie să fie cât mai concisă posibil. Trebuie să se fondeze pe lege, dar trebuie să rezolve, într-o maniera certă, explicit sau implicit, toate cererile invocate de părți.

Principiul 7

Trebuie luate măsuri pentru a descuraja utilizarea abuzivă a căilor de atac.

Principiul 8

1. Trebuie instituie adițional unele reguli sau un ansamblu de reguli speciale pentru a accelera soluționarea litigiilor:

a. în cazuri urgente;
b. dacă dreptul care nu este contestat sau creanța este certă şi lichidă, ori dacă obiectul litigiului este de o valoare redusă;
c. în domeniul accidentelor rutiere, litigiilor de muncă, chestiuni între proprietar şi chiriaş, precum şi în anumite chestiuni privind dreptul familiei, în special cele legate de stabilirea sau modificarea pensiei de întreținere.

2. Pot fi utilizate în acest sens una sau mai multe dintre următoarele măsuri: forme simplificate ale cererilor introductive la instanță; suprimarea înfățişărilor ori stabilirea unei singure înfățişări sau, dacă este necesar, a unei înfățişări preliminare preparatorii; proceduri

exclusiv scrise sau, după caz, exclusiv orale; interzicerea sau limitarea în folosirea anumite excepții sau apărări; reguli mai flexibile în ceea ce priveşte probele[18]; interzicerea amânărilor sau acordarea unor amânări de scurtă durată; numirea de către instanță a unui expert judiciar; stabilit fie din oficiu, fie la cererea părților, de preferință la începutul procesului; rol activ al judecătorului în conducerea cazului, şi în procesul de căutare şi administrare a probelor.

3. Aceste reguli sau ansamblu de reguli speciale pot fi, în funcție de situație, obligatorii, facultative la cerere pentru oricare dintre parți sau stabilite prin acordul comun al părților.

Principiul 9

Autorităților judiciare trebuie să li se pună la dispoziție cele mai moderne mijloace tehnice pentru a-şi îndeplini atribuțiile în condiții de maximă eficacitate, în special facilitând accesul la diferite surse de legislație şi accelerând administrarea justiției.

***

[18] Traducerea expresiei utilizată de varianta din limba franceză este „administrarea liberă a probelor” *(n.ns, CD).*

RECOMANDAREA NR. (86) 12

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND MĂSURILE DE PREVENIRE ŞI REDUCERE A ÎNCĂRCĂTURII INSTANȚELOR

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 16 sept. 1986, la a 399-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în baza articolului 15. b din Statutul Consiliului Europei,

Luând în considerare, pe de-o parte, creşterea numărului de cauze în fața instanțelor, care poate avea ca efect afecta dreptul justițiabililor de a fi judecați într-un termen rezonabil, în sensul art. 6 par.1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului;

Luând în considerare, pe de altă parte, numărul ridicat de sarcini nejurisdicționale încredințate judecătorilor, număr care, în unele state, are tendința de a creşte;

Convins de interesul de a limita numărul activităților nejurisdicționale încredințate judecătorilor precum şi încărcătura excesivă a instanțelor, în scopul de a îmbunătăți funcționarea justiției;

Convins, în egală măsură, de interesul de a asigura în permanență o repartizare echilibrată a cauzelor între jurisdicții şi de a utiliza cât mai bine resursele umane de care acestea dispun;

Invită guvernele statelor membre, în afară de a pune la dispoziția sistemului judiciar resursele necesare pentru a putea face față într-un mod eficient creşterii numărului cauzelor şi a sarcinilor nejurisdicționale, să reflecteze asupra oportunității de a urma, în politica lor judiciară, unul sau mai multe din obiectivele următoare:

I. Să încurajeze, în cazurile potrivite, rezolvarea pe cale amiabilă a diferendelor fie în afara sistemului judiciar, fie înainte sau în timpul procedurii judiciare.

În acest scop, ar putea fi luate în considerare măsurile următoare:

a) să prevadă, cu avantaje potrivite, proceduri de conciliere care, prealabil sau la începutul procedurii judiciare, ar avea drept scop rezolvarea litigiului;
b) să încredințeze judecătorilor, printre sarcinile lor principale, obligația de a căuta o soluționare amiabilă a litigiului între părți în toate cauzele în care este posibil, fie la începutul procedurii, fie în orice alt stadiu potrivit al acesteia;
c) să consacre ca o obligație deontologică a avocaților sau să invite organele competente să le recunoască avocaților posibilitatea concilierii cu partea adversă înainte de a recurge la calea judiciară, ca şi în toate stadiile potrivite ale procedurii judiciare.

II. Să evite creşterea volumului de sarcini nejurisdicționale încredințate judecătorilor şi să le diminueze progresiv, încredințându-le altor persoane sau organe.

Anexa prezentei recomandări conține exemple de sarcini prevăzute deja de anumite state şi de care judecătorul ar putea fi scutit ținând cont de circumstanțele particulare ale fiecărei țări.

III. Să prevadă pentru cauzele mai puțin importante sau pentru anumite materii, organe care, în afara sistemului judiciar, să fie la dispoziția părților pentru a soluționa litigiile.

IV. Să ia dispozițiile necesare pentru ca, în cazurile în care se pretează, arbitrajul să constituie o alternativă mai accesibilă şi mai eficace a acțiunilor judiciare.

V. Să generalizeze, dacă nu există deja, instituirea judecătorului unic în primă instanță, în toate materiile potrivite.

VI. Să revadă periodic competența diferitelor organe jurisdicționale, în funcție de natura şi numărul acțiunilor introduse, în scopul de a asigura o repartizare echilibrată a încărcăturii.

VII. Să evalueze eventuala incidență a unei asigurări juridice cu privire la creşterea numărului de cauze de competența instanțelor şi să ia măsurile necesare în cazul în care s-ar stabili că acest tip de asigurare încurajează introducerea de acțiuni nefondate.

Anexă la Recomandarea nr. (86) 12

Exemple de sarcini nejurisdicționale de care judecătorii din anumite state ar putea fi scutiți în funcție de caracteristicile proprii fiecărei țări:

- Celebrarea căsătoriei;
- Încheierea de convenții patrimoniale între soți;
- Dispensă pentru publicarea anunțului de căsătorie;
- Autorizarea unui soț pentru a-l reprezenta pe celălalt: înlocuirea consimțământului soțului care este împiedicat să şi-l exprime;
- Schimbarea numelui de familie sau a prenumelui;
- Recunoaşterea paternității;
- Administrarea bunurilor celor declarați incapabili;
- Numirea unui reprezentant legal pentru incapabilii majori şi pentru cei absenți;
- Aprobarea achizițiilor patrimoniale a persoanelor juridice;
- Controlul actelor contabile ținute de comercianți;
- Ținerea şi controlul registrelor comerciale:
    - Registrul comercianților persoane fizice;
    - Registrul societăților;
    - Registrul mărcilor;
    - Registrul automobilelor;
    - Registrul bărcilor, navelor şi aeronavelor;
- Acordarea de licențe pentru a exercita activitatea comercială;
- Intervenția în activitățile electorale, altele decât cele prevăzute de Constituție;
- Desemnare unui judecător ca preşedinte sau membru al comisiilor în care prezența sa nu e cerută decât pentru a garanta imparțialitatea comisiilor;
- Încasarea taxelor şi impozitelor vamele;
- Încasarea cheltuielilor de judecată;
- Exercitarea funcțiilor notariale;
- Actele referitoare la succesiune;
- Actele de stare civilă şi registrele de stare civilă;
- Cartea Funciară (controlul şi înscrierea transferului de proprietate, a ipotecilor etc.);
- Numirea arbitrilor dacă acesta e prevăzută de lege.

***

RECOMANDAREA NR. (87) 18

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND SIMPLIFICAREA JUSTIȚIEI PENALE[19]

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 17 sept. 1987, la a 410-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în baza art. 15. b din Statutul Consiliului Europei,

Reamintind că scopul Consiliului Europei este realizarea unei unități mai strânse între statele sale membre;

Considerând că o acțiune comună vizând accelerarea şi simplificarea justiției penale trebuie să țină cont de condițiile prevăzute în art. 5 şi 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului;

Având în vedere sporirea cazurilor supuse justiției penale, în special cele al căror autor este pasibil de o pedeapsă uşoară şi problemelor cauzate de durata procedurilor penale;

Considerând că întârzierea în soluționarea cauzelor penale atrage discreditarea asupra dreptului penal şi afectează buna administrare a justiției;

Considerând că lentoarea justiției penale ar putea fi remediată nu numai prin mijloacele care îi sunt acesteia destinate şi prin modul în care aceste mijloace sunt întrebuințate, ci mai ales printr-o mai bună definire a priorităților în cadrul politicii penale, atât în ceea ce priveşte forma, cât şi fondul prin:

- recurgerea la principiul oportunității urmăririi penale[20];

- recurgerea, pentru a rezolva problema infracțiunilor minore şi a celor comune, la:
  - aşa-numitele proceduri sumare,
  - tranzacții între autoritățile competente în materia penală şi alte autorități interveniente, ca o posibilă alternativă la urmărirea penală,
  - aşa-numitele proceduri simplificate;

- simplificarea procedurii jurisdicționale ordinare;

Ținând cont de concluziile de la reuniunea miniştrilor de justiție europeni ținută la Montreux în 10 septembrie 1981;

Recomandă guvernelor statelor membre să ia, respectând în totalitate principiile lor constituționale şi cutumele, toate măsurile necesare pentru aplicarea următoarelor principii:

---

[19] La adoptarea acestei recomandări, Delegația Republicii Federale Germania, în aplicarea art. 10.2.c din *Regulamentul interior al reuniunilor delegaților miniştrilor*, şi-a rezervat dreptul de a se conforma sau nu la paragraful 11.a.3 şi 11.a.4 al recomandării.

[20] Varianta în limba engleză utilizează expresia "*discretionary prosecution*" *(n.ns, CD).*

I. Oportunitatea urmării penale

a. Principiul oportunității urmăririi penale

1. Principiul oportunității urmăririi penale trebuie să fie adoptat sau aplicarea sa să se regăsească, ori de câte ori contextul istoric sau Constituția statelor membre o permit; dacă aceasta nu este posibil, trebuie gândite măsuri pentru a se ajunge la aceeaşi finalitate.

2. Puterea de a renunța la începerea urmăririi penale sau de a-i pune acesteia capăt, pentru motive de oportunitate, trebuie să fie prevăzută expres de lege.

3. În virtutea acestui principiu, decizia de a renunța la urmărirea penală este posibilă doar dacă organul de urmărire penală dispune de indicii suficiente de culpabilitate.

4. Acest principiu trebuie să se bazeze pe motive generale, precum interesul public.

5. Exercitând această putere, organul competent trebuie să se inspire în special, conform dreptului național, din principiul general al egalității tuturor în fața legii şi cel al individualizării justiției penale şi, mai ales:

- din gravitatea, natura, circumstanțele şi consecințele infracțiunii;

- din personalitatea suspectului;

- din pedeapsa care poate fi aplicată;

- din efectele acestei condamnări asupra suspectului; şi

- din situația victimei.

6. Clasarea[21] procedurii pe motiv de oportunitate poate să fie necondiționată[22], asemănătoare cu avertismentul, cu mustrarea, cu admonestarea, sau poate fi condiționată de impunerea anumitor reguli de conduită, de plata unei amenzi, de despăgubirea victimei sau de punerea sub probațiune.

7. Trebuie să existe consimțământul suspectului în toate cazurile în care e posibilă clasarea condiționată. În cazul în care consimțământul lipseşte, organul de urmărire penală are obligația de a exercita acțiunea penală contra suspectului, numai dacă nu renunță la acuzație pentru un alt motiv.

Necontestarea măsurii luate sau executarea unei condiții impuse în sensul paragrafului 6 poate să fie asimilată cu consimțământul.

Trebuie reglementate reguli pentru a garanta că, consimțământul este dat în cunoştință de cauză, liber şi fără să fie obținut prin constrângere.

8. În general, oprirea procedurii poate să fie temporară, până la împlinirea termenului de prescripție, sau definitivă.

9. În ceea ce priveşte clasarea condiționată, aceasta trebuie să fie definitivă când persoana şi-a îndeplinit obligațiile.

---

[21] În sensul de *oprire* sau *închidere a procedurii* ori *renunțare la urmărire (n.ns, CD)*.

[22] Variantele oficiale folosesc expresia „pur şi simplă” *(n.ns, CD)*.

Decizia nu poate să fie asimilată cu una judecătorească, care să urmeze regulile acesteia, cum ar fi *inter alia* înscrierea în cazierul judiciar, decât dacă suspectul şi-a recunoscut vina.

10. În măsura în care este posibil, decizia de clasare trebuie să fie adusă la cunoştința reclamantului.

11. Victima trebuie să aibă posibilitatea de a-şi putea repara ulterior prejudiciul cauzat prin infracțiune în fața unei instanțe civile sau penale.

12. Citarea suspectului nu este necesară dacă clasarea îmbracă forma unei renunțări necondiționate la începerea urmării penale.

b. Măsuri având acelaşi scop cu principiul oportunității urmăririi penale

Statele care aplică principiul legalității urmăririi penale trebuie să introducă sau să dezvolte recurgerea la metode care, deşi sunt diferite de cele ale oportunității urmăririi penale, urmăresc acelaşi scop cu acestea, şi mai ales:

i. trebuie să fie sporit numărul de cazuri în care declanşarea urmăririi penale este supusă unei condiții; în particular, când interesul public nu este primordial, întrebarea şi consimțământul victimei poate fi o condiție prealabilă pentru începerea urmăririi penale;

ii. legea trebuie să permită judecătorului să suspende sub condiție urmărirea penală sau să înceteze urmărirea în baza unor proceduri similare celor cunoscute de organele de urmărire penală din sistemul oportunității.

II. Proceduri sumare, tranzacții şi proceduri simplificate

a. Dezincriminarea, procedurile sumare şi infracțiunile minore prin natura lor

1. Sistemele juridice care fac distincție între contravenții şi infracțiuni trebuie să procedeze la dezincriminarea infracțiunilor, mai ales a infracțiunilor comune din domeniul dreptului rutier, fiscal şi vamal dacă acestea sunt delicte minore prin natura lor.

2. Pentru instrumentarea acestor infracțiuni, pentru care elementul material primează celui moral (intenția de a comite o infracțiune), toate statele trebuie să recurgă la procedurile sumare sau proceduri scrise, care nu presupun intervenția judecătorului în mod special.

3. Nu poate fi luată nicio măsură de constrângere fizică, mai ales detenția provizorie.

4. Sancțiunile aplicate trebuie să fie în principal de natură pecuniară, iar cuantumul lor, determinat de lege, trebuie să fie în sume fixe sau forfetare. O sancțiune restrictivă sau privativă de drepturi, excluzând însă lipsirea totală de libertate, poate să fie aplicată doar în cazurile prevăzute de lege.

5. Aceste sancțiuni pecuniare pot să fie aplicate pe loc de agentul constatator sau să fie notificate suspectului ulterior de autoritatea competentă, administrativă sau judecătorească, care poate recurge, în acest caz, la mijloace electronice de încasare, ținându-se cont de numărul de cazuri pe care le are de rezolvat.

6. Acest mod de a proceda, care trebuie să fie considerat ca o propunere făcută suspectului, trebuie să fie acceptat expres sau tacit, plata unei amenzi sau executarea

sancțiunii echivalând cu acceptarea. În cazul acceptării tacite, procedura de notificare trebuie să respecte fără niciun dubiu toate drepturile destinatarului.

7. Acceptarea acestei propuneri, în caz de executare, exclude orice urmărire penală având la bază aceleaşi motive (*ne bis in idem*).

8. Această procedură trebuie să rezerve suspectului dreptul de a prezenta cazul său în fața unei instanțe judecătoreşti.

b. Tranzacții necontencioase[23]

1. Respectând prevederile Constituțiilor lor, statele membre trebuie să revadă legislația cu privire la atribuțiile autorităților competente în materie penală şi ale altor autorități ce pot interveni în procedura tranzacției, mai ales pentru infracțiunile minore, având la bază principiile următoare:

2. Legea va reglementa condițiile de tranzacționare propuse suspectului de către autoritate, mai ales:

i. plata unei sume de bani către stat sau către o instituție de utilitate publică sau de binefacere;

ii. restituirea bunurilor şi a avantajelor obținute prin comiterea infracțiunii;

iii. despăgubirea victimei fie înaintea tranzacției, fie ca element al acesteia.

3. Competența autorităților care pot propune tranzacția şi categoriile de infracțiuni vizate trebuie să fie determinate de lege. Autoritatea ar trebui să poată să-şi revizuiască propunerea sa, în favoarea suspectului, ținând cont de eventualele obiecții ale acestuia.

4. Autoritatea ar trebui să precizeze condițiile în care se poate recurge la tranzacție şi ar trebui să adopte principii directoare şi un barem al sumelor de plată, pentru a fi respectat pe cât se poate de mult principiul egalității în fața legii. În acest sens, este necesar să se publice aceste condiții, principiile directoare şi baremul.

5. Suspectul care nu doreşte să cadă la învoială ar trebui întotdeauna să aibă posibilitatea de a nu răspunde la propunere sau să respingă oferta.

6. Acceptarea tranzacției va înlătura definitiv exercitarea acțiunii penale, dacă suspectul va îndeplini condițiile care i-au fost propuse.

7. Autoritatea va publica, apărând anonimatul suspecților, un raport anual privind modul în care ea şi-a exercitat atribuțiile în legătură cu tranzacția.

c. Procedura simplificată în infracțiunile minore din punct de vedere al circumstanțelor

1. În cazul infracțiunilor minore din punct de vedere al circumstanțelor, când starea de fapt este bine stabilită şi pare sigur că cel vizat este autorul infracțiunii, se poate apela la procedurile simplificate, adică la procedurile scrise desfăşurate de către autoritatea judiciară, trecându-se peste faza audierilor şi putându-se da direct decizii asimilate celor date de judecători, cum ar fi o ordonanța penală.

[23] Este vorba de tranzacțiile care au loc în afara instanțelor *(n.ns, CD)*.

2. O asemenea ordonanță penală trebuie să conțină elementele necesare unei bune informări a inculpatului în ceea ce priveşte consecințele acceptării sale. Trebuie să i se aducă la cunoştință într-o manieră clară şi sigură că poate beneficia de o amânare pe o durată rezonabilă în scopul unei eventuale consultări cu un avocat.

3. Sancțiunile aplicate prin actul de ordonanță penală trebuie să fie limitate la sancțiuni pecuniare şi la decăderea din drepturi, fiind exclusă privarea de libertate.

4. Consimțământul suspectului la ordonanța penală poate să fie expres sau tacit şi să atragă prin sine asimilarea ordonanței cu o hotărâre pronunțată de judecător în forma ordinară cu toate consecințele sale de drept (aplicarea principiului *ne bis in idem*, posibilitatea executării silite, înscrierea în cazierul judiciar).

5. Împotrivirea suspectului la ordonanța penală, împotrivire care nu trebuie să fie motivată, atrage *ipso facto* anularea ordonanței penale şi declanşarea procedurii ordinare, fără ca interdicția *reformatio in peius* să fie pusă în aplicare.

6. Independent de ordonanța penală, trebuie să fie posibilă, în egală măsură, renunțarea la dezbateri în fața instanței când presupusul infractor cere, cu aprobarea organului de urmărire penală, să se pronunțe împotriva sa o pedeapsă alternativă, dacă Ministerul Public nu obiectează împotriva acestei proceduri şi dacă judecătorul consideră oportun să dea rezolvare unei asemenea cereri.

III. Simplificarea procedurii judecătoreşti ordinare

a. Ancheta înainte şi în timpul dezbaterii în fața instanței

1. În condițiile în care se efectuează o anchetă prealabilă[24] sesizării instanței de judecată aceasta trebuie să fie condusă de autoritate judiciară ca o garanție pentru justițiabil, dar nu trebuie să îmbrace un caracter universal sau obligatoriu.

2. Ancheta prealabilă poate să fie limitată la cazurile în care pare că ea este utilă la finalizarea cazurilor şi la stabilirea nevinovăției sau vinovăției suspecților.

3. Utilitatea anchetei prealabile trebuie să fie apreciată de către o autoritate judiciară, ținându-se cont de rezultatele anchetei polițieneşti, de gravitatea şi complexitatea infracțiunii, de recunoaşterea sau de nerecunoaşterea faptelor de către suspect.

4. Dacă există o anchetă prealabilă, aceasta trebuie să fie efectuată după o procedură care să elimine toate formalitățile inutile şi care să evite mai ales necesitatea unei audieri formale a martorilor atunci când faptele nu sunt contestate de suspect.

5. Dacă autoritatea judiciară competentă nu consideră că este utilă o anchetă prealabilă, instanța judecătorească trebuie să fie sesizată în mod direct.

6. În sistemele care cunosc ancheta prealabilă, posibilitatea de a se renunța la această procedură trebuie să fie completată de o triplă garanție:

- în stadiul anchetei polițieneşti, atât prin direcționarea şi controlul care trebuie exercitat de autoritatea judiciară asupra acțiunii poliției, cât şi printr-o mai bună luare în calcul a drepturilor suspectului în acest stadiu;

[24] Varianta în limba franceză foloseşte expresia „l`instruction préalable", iar cea în limba engleză „preliminary investigations" *(n.ns, CD)*.

- arestarea preventivă a suspecților după finalizarea anchetei polițieneşti până la înfățişarea lor în fața unei instanțe trebuie să fie controlată judiciar în toate cazurile de unul sau de mai mulți judecători independenți;

- în stadiul dezbaterilor, instanța ar trebui să fie în măsură să facă investigații definitive, în scopul convingerii sale asupra validității acuzației cu care a fost sesizată şi, dacă este necesar, să solicite unei autorități judiciare independente să facă investigații suplimentare.

7. De fiecare dată când cutumele constituționale şi jurisprudența o permit, ar trebui să se instituie fie procedura "*guilty pleas"* (recunoaştere a vinovăției) prin care inculpatul este chemat să se înfățişeze în fața unei instanțe într-un stadiu incipient al procedurii pentru a declara în mod public dacă recunoaşte sau neagă acuzațiile reținute împotriva lui, fie o procedură similară. Într-un asemenea caz, judecătorul ar trebui să poată să renunțe în tot sau în parte la faza anchetei şi să treacă imediat la analiza personalității inculpatului, la pronunțarea pedepsei şi, dacă este cazul, la decizia asupra reparării prejudiciului.

8. i. Procedura "*guilty plea*" trebuie să fie aplicată de o instanță judecătorească, în public.

ii. Trebuie să existe un răspuns pozitiv al inculpatului față de acuzația contra sa.

iii. Înainte de a se pronunță o sancțiune în procedura "*guilty plea*" judecătorul trebuie să aibă posibilitatea de a asculta cele două părți din cauză.

9. Dacă la audierea sa, inculpatul îşi recunoaşte vinovăția, ancheta ar trebui să fie redusă la acele acte absolut necesare pentru stabilirea faptelor, ținându-se cont de procedura anterioară fazei judecătoreşti. Ar trebui să se evite, mai ales în măsura în care este posibil, procedura audierii martorilor deja ascultați de către o autoritate judiciară.

b. Procedura dezbaterilor în fața instanței[25]

1. Legea fiecărui stat membru ar trebui să favorizeze reunirea procedurilor penale având în cauză acelaşi acuzat oricare ar fi locul unde infracțiunile au fost comise, pentru a evita hotărâri succesive luate de către tribunale diferite.

2. În timpul dezbaterilor ar trebui să se renunțe la toate formalitățile inutile. Mai ales, nu ar trebui să se poată declara o procedură nulă şi fără efect pentru anumite vicii decât în cazuri strict delimitate, fiind ştiut că neobservarea exigențelor ar putea produce un prejudiciu real intereselor acuzării sau ale apărării.

3. Statele membre ar trebui să permită jurisdicțiilor, cel puțin pentru infracțiunile minore şi ținând seama de natura pedepsei prevăzute, să decidă în absența inculpatului, dacă acestuia i-au fost aduse la cunoştință cu respectarea formelor legale data audierii şi dreptul său de a fi reprezentat de un avocat sau într-o altă manieră.

c. Motivarea şi pronunțarea simplificată a hotărârilor judecătoreşti

1. Soluția trebuie pronunțată într-un termen limită, dacă inculpatul este în stare de detenție provizorie pentru infracțiunea în cauză.

[25] Varianta în limba franceză utilizează expresia „l`audiance", iar cea în limba engleză „the (court) hearing", iar corespondentul în limba română ar fi „înfățişare/dezbatere în fața instanței" *(n.ns, CD)*.

2. Dacă dezbaterile sunt înregistrate pe bandă magnetică sau dacă acestea nu aduc elemente noi față de cele aflate deja la dosar, consemnarea în scris a derulării procesului trebuie să fie redusă la minimum şi să fie limitată la consemnări într-un proces verbal sumar.

3. Dacă Constituția o permite, atunci când decizia judecătorului priveşte infracțiuni care nu sunt grave sau dacă părțile sunt de acord, judecătorul trebuie să poată să renunțe la luarea unei hotărâri scrise şi să se limiteze la o mențiune în dosar.

4. Atunci când, în alte cazuri, o hotărâre scrisă este necesară, aceasta ar trebui să se limiteze numai la mențiuni utile informării părților şi controlului autorității judecătoreşti de apel sau informării autorităților judiciare străine care ar putea să fie împuternicite cu executarea deciziei în privința motivării asupra vinovăției şi, unde este cazul, asupra pedepsei şi asupra despăgubirilor victimelor. În ceea ce priveşte procedura anchetei, ca şi prezentarea faptelor şi părților, judecătorul ar trebui într-un mod simplu să facă referiri la dosar, la concluziile scrise de către părți, la consemnările scrise ale dezbaterilor sau la înregistrările acestora.

5. Regulile relative la lecturarea integrală a hotărârii de către judecători în public, atunci când acestea există, ar trebui să fie reduse, de exemplu permițând completului - şi dacă acesta este colegial, unuia dintre membri săi, chiar în absența celorlalți membri - a se limita la o lectură a deciziei asupra culpabilității, pedepsei şi despăgubirii victimei.

6. Comunicarea hotărârii scrise, ca şi citarea în justiție, ar trebui să îmbrace forme simple şi rapide, precum cea poştală, la nevoie supunând inculpatul la obligația de a declara, în primul stadiu al procedurii, o adresă legală unde să-i poată fi trimise toate comunicările şi notificările care îi sunt destinate până la terminarea procesului.

d. Compunerea şi specializarea completelor de judecată

1. Ca principiu general, compunerea completelor de judecată ar trebui, în măsura în care Constituția şi cutumele statelor membre o permit, să fie determinată ținându-se cont, cu respectarea formelor legale, de gravitatea, de natura, de tehnicitatea şi de complexitatea infracțiunii.

2. Atunci când infracțiunile sunt judecate de un complet de magistrați profesionişti, numărul judecătorilor participanți ar trebui să fie limitat la minimum. De fiecare dată când nivelul gravității infracțiunii o permite, infracțiunea ar trebui să fie judecată de un singur judecător.

3. Intervenția unui juriu ar trebui să fie o procedură de judecată rezervată unei categorii de infracțiuni grave bine determinate. Organizarea procesului ar trebui să tindă la facilitarea sarcinilor juriului; în special, judecătorul ar trebui să expună juraților pe cât se poate de clar, la începutul deliberării, problemele pe care la au de soluționat şi normele aplicabile în speță.

4. Atunci când problema culpabilității este soluționată de un juriu, sau de un complet de judecători profesionişti, sau de magistrați profesionişti împreună cu asesori neprofesionişti, decizia trebuie să fie luată cu majoritate simplă sau calificată, nefiind necesară unanimitatea.

5. Soluționarea cazurilor în care administrarea probelor apare foarte complexă din punct de vedere tehnic, cum ar fi cele de criminalitate economică, ar trebui să fie încredințată unor funcționari şi unor magistrați înzestrați cu pregătirea, cunoştințele şi cu experiența necesare.

6. Atunci când este cazul şi Constituția o permite, aceste infracțiuni ar trebui să fie rezolvate de organele de urmărire penală, de instrucție şi eventual de judecată, fie instituite,

fie constituite special pentru a face față dificultăților pe care natura şi complexitatea acestor infracțiuni le aduc justiției penale.

7. Autoritățile însărcinate cu urmărirea penală, instrucția şi judecata unei infracțiuni ar trebui să poată, când e cazul, să dispună de asistența unor experți în domenii precum psihologie, medicină, psihiatrie, contabilitate, economie, finanțe sau criminalistică, în număr suficient pentru a face față tehnicității crescânde a criminalității şi administrării probelor.

***

RECOMANDAREA NR. (93) 1

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND ACCESUL EFECTIV[26] LA JUSTIȚIE AL PERSOANELOR AFLATE ÎN SITUAȚIE DE MARE DIFICULTATE MATERIALĂ[27]

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 8 ian.1993, la a 484-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în virtutea art.15.b din Statutul Consiliului Europei,

Amintind că, prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului, statele membre au proclamat ataşamentul lor față de drepturile omului şi libertățile fundamentale;

Având în vedere Rezoluțiile (76) 5 privind asistența judiciară în materie civilă, comercială şi administrativă şi (78) 8 referitoare la asistența judiciară şi consultanța juridică, Recomandarea nr. (81) 7 a Comitetului Miniştrilor a statelor membre referitoare la mijloacele de a facilita accesul la justiție şi rezoluțiile Națiunilor Unite asupra drepturile omului şi sărăciei, mai ales Rezoluția 46/121 din 17 decembrie 1991 a Adunării Generale şi Rezoluția 1992/11 din 18 februarie 1992 a Comisiei pentru drepturile omului, cât şi studiul pregătit de Mişcarea Internațională ATD – Fourth World[28] intitulat "Pentru o justiție la care să aibă acces oricine: o privire din perspectiva familiilor sărace asupra mecanismelor de asistență judiciară şi anumite inițiative locale" (H(92)2);

Preocupat de situația persoanelor în mare dificultate materială - persoanele cu lipsuri majore, marginalizate sau excluse de societate atât pe plan economic, cât şi pe plan social şi cultural;

Considerând că această situație de mare dificultate materială privează bărbații şi femeile de a se bucura efectiv de drepturile omului care trebuie recunoscute tuturor fără nicio discriminare, aşa cum se afirmă în art.14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului;

Convins fiind că eforturile făcute în ceea ce priveşte promovarea accesului la legislație şi la justiție nu-şi vor găsi eficacitatea deplină decât prin intermediul unei politici globale, coerente şi prospective contra sărăciei, în colaborare cu sectorul de populație interesată;

Reamintind principiul indivizibilității drepturilor omului, care implică faptul că întrebuințarea drepturilor politice şi civile, mai ales a celor prevăzute de art.6 par.3 lit. c şi art.13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, nu este efectivă atâta timp cât drepturile economice, sociale şi culturale nu sunt în aceeaşi măsură protejate;

---

[26] În sens de „acces neîngrădit” *(n.ns, CD)*.

[27] Odată cu aplicarea prezentei recomandări, în temeiul art.10.2, lit. c din *Regulamentul interior al reuniunilor delegaților miniştrilor*, delegatul Austriei a rezervat dreptul Guvernului din care face parte de a se conforma sau nu acestei recomandări.

[28] Această organizație reprezintă la nivel internațional populația foarte săracă. Mai multe informații la http://www.atd-quartmonde.org/en.html *(n.ns, CD).*

Reafirmând faptul că respectarea drepturilor omului este legată de respectarea demnității umane, în special prin accesul la legislație şi la justiție a persoanelor în situație de mare dificultate materială;

Reamintind că dincolo de accesul la legislație şi justiție prevăzut de art.6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, persoanele în situație de mare dificultate materială au vocația de a li se aplica în egală măsură şi celelalte dispoziții din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, mai ales articolele 2, 3 şi 8, precum şi cele prevăzute în alte instrumente juridice ale Consiliului Europei cum ar fi Carta Socială Europeană;

Considerând că prezenta recomandare vizează îmbunătățirea, mai ales pentru persoanele aflate în situație de mare dificultate materială, a sistemelor de consultanță juridică şi asistență judiciară existente şi că prezintă un caracter complementar în raport cu dispozițiile existente în ceea ce priveşte alte categorii de persoane pentru care aceste sisteme au fost concepute,

Recomandă guvernelor statelor membre următoarele:

1. Să faciliteze accesul la legislație („dreptul de a fi protejat prin lege”) pentru persoanele aflate în situație de mare dificultate materială prin:

a. promovarea, când se impune, a sensibilizării profesiilor juridice la problemele persoanelor aflate în situație de mare dificultate materială;

b. promovarea serviciilor de consultanță juridică pentru persoanele aflate în situație de mare dificultate materială;

c. acoperirea financiară a costurilor pentru consultanța juridică a persoanele în situație de mare dificultate materială cu titlul de ajutor judiciar, fără a afecta obligația persoanei care beneficiază de consultanță de a aduce o contribuții modestă, dacă dreptul intern o cere;

d. să promoveze, acolo unde este nevoie, înființarea unor centre de consultanță în cartierele defavorizate.

2. Să faciliteze accesul efectiv la mijloacele parajudiciare de soluționare a conflictelor pentru persoanele în situație de mare dificultate materială:

a. prin dezvoltarea implicării organizațiilor non-guvernamentale sau a asociațiilor de întrajutorare a persoanelor în situație de mare dificultate materială în formele para-judiciare de soluționare a conflictelor, cum sunt medierea şi concilierea;

b. prin extinderea beneficiului asistenței judiciare sau al oricărei alte forme de asistență la aceste modalități de soluționare a conflictelor;

3. Să faciliteze accesul efectiv la justiție pentru persoanele aflate în situație de mare dificultate materială, mai ales prin următoarele modalități:

a. extinderea asistenței judiciare sau a altor forme de asistență la toate categoriile de instanțe (civile, penale, comerciale, administrative, de dreptul muncii, etc.) şi la toate procedurile, contencioase sau necontencioase, oricare ar fi calitatea în care intervin persoanele interesate;

b. extinderea asistenței judiciare la persoanele în situație de mare dificultate materială care sunt apatride sau de naționalitate străină, în toate cazurile în care au rezidența stabilă pe teritoriul statului membru unde trebuie să se deruleze procedura;

c. recunoaşterea dreptului la asistență din partea unui consilier competent, în măsura în care este posibil, ales liber, care va primi o remunerație adecvată;

d. limitarea refuzului de asistență judiciară de către autoritățile competente bazat în principal pe caracterul de inadmisibilitate a cererii, pe existența unor şanse mici de succes sau în cazul în care interesul justiției nu necesită acordarea asistenței judiciare;

e. simplificarea procedurii de acordare a asistenței judiciare persoanelor aflate în situație de mare dificultate materială şi, în măsura în care este posibil, oferirea imediată de asistență judiciară provizorie;

f. examinarea posibilității de implicare a organizațiile nonguvernamentale sau a asociațiilor de întrajutorare a persoanelor aflate în situație de mare dificultate materială de a oferi asistență, în ceea ce priveşte accesul la justiție, persoanelor care sunt într-o asemenea situație de dependență sau privare şi nu pot să se apere singure; această apreciere trebuie să se aplice atât procedurilor în fața instanțelor naționale, dar şi celor în fața Comisiei[29] şi în fața Curții Europene a Drepturilor Omului, precum şi în fața altor instanțe internaționale cu caracter jurisdicțional.

4. Să consulte, oricând este posibil, în cadrul politicii generale de luptă împotriva sărăciei, organizațiile nonguvernamentale interesate de domeniul reglementat de prezenta recomandare şi asociațiile de întrajutorare a persoanelor aflate în situație de mare dificultate materială.

***

[29] Protocolul nr. 11 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului a intrat în vigoare la 1 nov. 1998. Începând cu această dată, Comisia Europeană a Drepturilor Omului a fost desființată *(n.ns, CD)*.

RECOMANDAREA NR. (94) 12

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND INDEPENDENȚA, EFICIENȚA ŞI ROLUL JUDECĂTORILOR[30]

(adoptată de Comitetului Miniştrilor în 13 oct.1994, la a 518-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în virtutea art.15.b din Statutul Consiliului Europei,

Luând în considerare art. 6 din *Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale* (denumită în continuare "Convenția") potrivit căreia "orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public şi într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanța independentă şi imparțială, instituită prin lege";

Luând în considerare *Principiile fundamentale ale Națiunilor Unite privind independența judecătorilor*, adoptate prin Adunarea Generală a Națiunilor Unite în noiembrie 1985[31];

Având în vedere rolul esențial al judecătorilor, precum şi al altor persoane care exercită funcții judiciare în protecția drepturilor omului şi a libertăților fundamentale;

Dorind promovarea independenței judecătorilor în scopul consolidării supremației legii în statele democratice;

---

[30] În materia rolului judecătorilor şi independența justiției există o paletă largă de instrumente internaționale, adoptate la nivel mondial sau regional, care aparțin fie instituțiilor oficiale, fie asociațiilor de magistrați sau altor ONG-uri: *Declarația Universală a Drepturilor Omului* (ONU, 1948) şi cele două *Pacte Internaționale* (ONU, 1966), *Principiile de Bază ale Independenței Justiției* (ONU, 1985) şi *Procedurile de implementare efectivă a acestora* (ONU, 1989), *Statutul Universal al Judecătorilor* (Uniunea Internațională a Magistraților, 1999), *Convenția Europeană a Drepturilor Omului* (CoE, Roma, 1950), *Convenția Americană a Drepturilor Omului* („Pactul de la San Jose", OAS, Costa Rica, 1978), *Declarația Americană a Drepturilor şi Obligațiilor persoanelor* (Conferința Internațională a Statelor Americane, Columbia, 1984), *Carta Africană a Drepturilor Omului şi Popoarelor* (OAU, 1981), *Carta Asiană a Drepturilor Omului* (1998), *Carta Uniunii Europene privind Drepturile Fundamentale* (Consiliul European, Nisa, 2000), *Carta Europeană a Judecătorilor* (Asociația Europeană a Magistraților, 1987), *Declarația de la Palermo privind elementele unui statut european al magistraturii* (MEDEL, 1993), *Declarația de la Beirut privind independența justiției* (Conferința Arabă a Justiției, 1999), *Declarația de Independență a Justiției de la Cairo* (Conferința Arabă a Justiției, 2003), *Avizul nr.1 referitor la standardele privind independența puterii judecătoreşti şi inamovibilitatea judecătorilor* şi *Avizul nr. 2 privind finanțarea şi administrarea instanțelor, cu referire la eficiența sistemului judiciar şi la articolul 6 al Convenției europene privind drepturile si libertățile fundamentale ale omului* (Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni, 2001), *Cartea Europeană privind Statutul Judecătorilor* (Consiliul Europei, 1998), *Declarația de la Beijing cu privire la Principiile de Independență a Justiției în Regiunea LAWASIA* (Asociația de Drept pentru Asia şi Pacific, 1995), *Principiile commonwealth asupra responsabilităților şi relației dintre cele trei puteri* (Nigeria, 2003), *Declarația de la Caracas* (Summit-ul Iberoamerican al Preşedinților de Instanțe, 1999), *Standardele Minime de Independență a Justiției* (Standardele New Delhi, International Bar Association, 1982), *Declarația de la Suva asupra Principiilor de Independență şi Acces la Justiție* (INTERIGHTS-the Fiji Human Rights Commission-Fiji Judiciary, 2004), *Principiile de la Bangalore asupra Deontologiei Judiciare* (ONU, Grupul Judiciar pentru Întărirea Integrității, 2001) etc. *(n.ns, CD).*

[31] *Principiile* sunt disponibile la http://www.ohchr.org/english/law/indjudiciary.htm *(n.ns, CD).*

Conştient de necesitatea consolidării poziției şi puterilor judecătorilor în scopul dobândirii unui sistem juridic eficient[32] şi echitabil[33];

Cunoscând necesitatea de a asigura exercitarea corespunzătoare a responsabilităților judiciare, care sunt un ansamblu de obligații şi puteri judiciare ce vizează protejarea intereselor oricărei persoane;

Recomandă statelor membre să adopte sau să consolideze toate măsurile necesare pentru a promova rolul judecătorilor priviți individual şi al magistraturii în ansamblu şi de a întări independența şi eficiența lor, în special prin aplicarea următoarelor principii:

Domeniul de aplicare al recomandării

1. Prezenta recomandare este aplicabilă tuturor persoanelor care exercită funcții judiciare, adică celor care sunt însărcinați cu probleme de drept constituțional, penal, civil, comercial şi administrativ.

2. Principiile enunțate în prezenta recomandare se aplică şi judecătorilor neprofesionişti şi altor persoane care exercită funcții judiciare, atât timp cât nu rezultă în mod clar din context că ele sunt aplicabile numai judecătorilor profesionişti cum este, de exemplu, cazul principiului privind remunerarea şi cariera judecătorilor.

Principiul I - Principii generale privind independența judecătorilor

1. Trebuie luate toate măsurile necesare în scopul de a respecta, proteja şi promova independența judecătorilor.

2. În special, trebuie luate următoarele măsuri:

a. Independența judecătorilor trebuie să fie garantată, conform dispozițiilor Convenției şi a principiilor constituționale, de exemplu, prin adoptarea de dispoziții exprese în acest sens în Constituție sau alte texte legislative, sau prin încorporarea dispozițiilor prezentei recomandări în dreptul intern. Luând în considerare tradiția juridică a fiecărui stat, aceste dispoziții pot prevedea că:

i. Hotărârile judecătorilor nu pot fi susceptibile de a fi reanalizate în afara procedurile privind căile de atac prevăzute de lege;

ii. Mandatul judecătorilor şi remunerarea lor trebuie să fie garantate prin lege;

iii. Niciun organ în afara instanțelor înseşi nu trebuie să se pronunțe asupra competenței lor, aşa cum ea este stabilită prin lege;

iv. Cu excepția deciziilor privind amnistia, grațierea sau alte măsuri similare, guvernul sau administrația nu trebuie să fie împuternicite a lua decizii care să anuleze în mod retroactiv efectele hotărârilor judecătoreşti.

b. Puterea executivă şi cea legislativă trebuie să se asigure că judecătorii sunt independenți şi că nu sunt adoptate măsuri susceptibile de a pune în pericol această independență.

c. Toate deciziile privind cariera profesională a judecătorilor trebuie să aibă la bază criterii obiective, iar selecția şi cariera judecătorilor trebuie să se bazeze pe meritul profesional, luând în considerare calificarea, integritatea, competența şi eficiența lor.

[32] Varianta în limba franceză utilizează termenul "*l`efficacité*", iar cea limba engleză pe cel de „*efficiency*". În limba română termenul „eficacitate" este sinonim cu cel de „eficiență" şi semnifică *calitatea de a produce efectul (pozitiv) scontat (n.ns, CD).*

[33] Termenul folosit în limba engleză este „*fair*", care s-ar putea traduce prin „corect", dar şi prin „echitabil".

Autoritatea competentă în privința selecției şi carierei judecătorilor trebuie să fie independentă față de guvern şi administrație. Pentru a garanta independența sa, trebuie prevăzute dispoziții potrivit cărora, de exemplu, membrii săi sunt desemnați de puterea judiciară[34], şi că însăşi aceasta autoritate să decidă în baza unor reguli proprii de procedură[35].

Totuşi, când Constituția, legislația sau practica permite ca numirea judecătorilor să fie făcută de către guvern, trebuie să se asigure garanția că procedurile de desemnare a judecătorilor sunt transparente şi independente în practică[36], iar deciziile de numire nu vor fi influențate de alte motive decât cele conforme criteriilor obiective menționate mai sus. Cu titlu exemplificativ, poate fi vorba de una sau mai multe din următoarele garanții:

i. un organ special, independent şi competent, abilitat sa consilieze guvernul în practică; sau

ii. recunoaşterea dreptului individual de a contesta decizia la o autoritate independentă; sau

iii. autoritatea abilitată să ia decizia trebuie să prezinte garanții contra oricărei influențe ilegale sau improprii.

d. În procesul de luare a deciziilor, judecătorii trebuie să fie independenți şi să acționeze fără nicio restricție şi fără a face obiectul vreunor influențe, sugestii, presiuni, amenințări sau imixtiuni, directe sau indirecte, indiferent din partea cărei persoane vin şi sub ce motiv. Legea trebuie să prevadă sancțiuni contra persoanelor care încearcă să influențeze pe judecători sub orice formă. Judecătorii trebuie să fie liberi în mod absolut să hotărască în mod imparțial asupra cauzelor cu care sunt sesizați, în baza convingerii lor intime şi a propriei interpretări a faptelor, şi în conformitate cu normele de drept în vigoare. Judecătorii nu trebuie să fie obligați să dea socoteală vreunei persoane străine de puterea judiciară asupra rezolvării date cauzelor lor.

e. Distribuirea cauzelor nu trebuie să fie influențată de dorința vreunei părți în proces sau a oricărei alte persoane interesate de rezultatul hotărârii. Această distribuție poate, de exemplu, să fie făcută prin tragere la sorți sau de către un sistem de distribuire automată pe baza ordinii alfabetice sau a altui criteriu similar.

f. Unui judecător nu-i poate fi "luată" o cauză fără vreun motiv întemeiat, cum ar fi o boală gravă sau existența unui conflict de interese. Motivele şi procedura pentru această desesizare trebuie prevăzute de lege şi nu trebuie să fie influențate de vreun interes al guvernului sau al administrației. Decizia privind retragerea unei cauze de la un judecător trebuie să fie luată de o autoritate ce se bucură de aceeaşi independență în plan judiciar ca şi judecătorii.

3. Judecătorii, indiferent că sunt numiți sau aleşi, sunt inamovibili atât timp cât nu au atins vârsta obligatorie de pensionare sau sfârşitul mandatului lor.

Principiul al II-lea - Autoritatea judecătorilor

1. Orice persoană implicată într-un caz, inclusiv organele de stat sau reprezentanții acestora, trebuie să se supună autorității judecătorului.

---

[34] „Puterea judiciară" (*the judiciary* în lb.engl, *le pouvoire judiciaire* în lb.fr.) reuneşte atât corpul judecătorilor, cât şi al procurorilor şi este propriu sistemului de drept francez, unde procurorii au un statut foarte apropiat de cel al judecătorilor, în privința independenței. Spre deosebire de aceasta, „puterea judecătorească" priveşte doar judecătorii, şi este utilizat în statele unde procurorii sunt mai apropiați din punct de vedere al statutului de puterea executivă *(n.ns, CD)*.

[35] În majoritatea statelor europene, această autoritate este un Consiliu al magistraturii sau numai al puterii judecătoreşti *(n.ns, CD)*.

[36] Caracterele de „transparență şi independență" nu sunt menționate în varianta în limba franceză a recomandării *(n.ns, CD).*

2. Judecătorii trebuie să dispună de suficientă putere şi să fie în măsură a şi-o exercita în vederea îndeplinirii atribuţiilor şi pentru a menţine autoritatea lor şi prestigiul instanţei.

Principiul al III-lea - Condiţii de muncă adecvate

1. Pentru a crea condiţii de muncă adecvate care să permită judecătorilor să îşi desfăşoare activitatea în mod eficient, se impune în mod special:

a. să fie recrutat un număr suficient judecători şi să li se ofere o pregătire profesională adecvată, cum ar fi de exemplu practica în instanţe şi, dacă este posibil în alte autorităţi sau instituţii, înainte de numirea în funcţie şi în cursul carierei. Această pregătire profesională trebuie să fie gratuită pentru judecători şi să privească, mai ales, legislaţia recentă şi jurisprudenţa. Ar fi de dorit ca această formare profesională să includă vizite de studiu în cadrul autorităţilor şi a instanţelor europene şi străine;

b. să se urmărească ca statutul şi remuneraţia judecătorilor să fie pe măsura demnităţii profesiei lor şi responsabilităţilor pe care şi le asumă;

c. să se prevadă o structură a carierei bine definită în scopul recrutării şi păstrării judecătorilor competenţi;

d. să se pună la dispoziţia judecătorilor personal auxiliar şi echipamente adecvate, în special facilităţi de birotică şi informatică, în scopul de a lucra eficient şi fără întârzieri nejustificate;

e. să se ia măsurile necesare pentru a încredinţa sarcinile nejurisdicţionale altor persoane, conform Recomandării nr. (86) 12 privind măsurile de prevenire şi reducere a încărcăturii instanţelor.

2. Trebuie luate toate măsurile necesare pentru a asigura securitatea judecătorilor, mai ales paza acestora în incinta instanţelor sau protecţia de către poliţie a judecătorilor care sunt sau ar putea să devină victime ale unor ameninţări grave.

Principiul al IV-lea - Asociaţiile

Judecătorii trebuie să fie liberi de a crea asociaţii care, fie singure, fie în colaborare cu alte organe, au sarcina de a le proteja independenţa şi interesele.

Principiul al V-lea - Responsabilităţile judiciare

1. În cadrul procedurilor, judecătorii au obligaţia de a proteja drepturile şi libertăţile oricărei persoane.

2. Judecătorii au obligaţia şi trebuie să deţină puterea de a exercita responsabilităţile judiciare ce le revin cu scopul de a se asigura de aplicarea corectă a legii şi instrumentarea cauzelor în mod echitabil, eficient şi rapid.

3. Judecătorii trebuie să-şi asume în mod special următoarele responsabilităţi:

a. să acţioneze în toate cauzele în deplină independenţă şi în afara oricărei influenţe externe;

b. să hotărască asupra cauzelor în mod imparțial, conform propriei evaluări a faptelor şi a propriei interpretări a legii, să se asigure că toate părțile sunt audiate în mod echitabil şi că drepturile lor procedurale sunt respectate conform dispozițiilor Convenției;

c. să se abțină să judece o cauză sau să renunțe la aceasta atunci când există motive întemeiate cu privire la acel caz şi nu altfel. Aceste motive trebuie stabilite prin lege şi pot fi, de exemplu, probleme grave de sănătate, existența unui conflict de interese sau interesul justiției;

d. dacă se impune, să explice într-o manieră imparțială părților anumite probleme de procedură;

e. dacă e potrivit, să încurajeze părțile să ajungă la o înțelegere amiabilă;

f. cu excepția cazului când legea sau practica stabilită dispun altfel, să motiveze complet şi clar hotărârile, utilizând termeni uşor de înțeles;

g. să urmeze toate etapele de pregătire profesională necesare pentru a-şi îndeplini atribuțiile într-o manieră eficientă şi adecvată.

Principiul al VI-lea - Exercitarea greşită a responsabilităților şi abaterile disciplinare

1. Dacă judecătorii nu-şi îndeplinesc atribuțiile într-o manieră eficientă şi adecvată sau în caz de abateri disciplinare, trebuie luate toate măsurile necesare, sub rezerva ca ele să nu aducă atingere independenței justiției. În funcție de principiile constituționale şi de prevederile şi tradițiile legale ale fiecărui stat, aceste măsuri pot fi:

a. desesizarea judecătorului;
b. mutarea judecătorului în vederea exercitării altor sarcini judiciare în cadrul jurisdicției;
c. sancțiuni pecuniare, cum ar fi reducerea remunerației pe o perioadă determinată de timp;
d. suspendarea.

2. Judecătorii numiți cu titlu permanent nu pot fi revocați fără un motiv întemeiat atât timp cât nu au atins vârsta pensionarii obligatorii. Aceste motive, care trebuie să fie menționate în mod precis de lege, pot fi aplicate în țările unde judecătorii sunt aleşi pentru o perioadă determinată sau pot privi cazurile când judecătorul este incapabil să îşi îndeplinească funcția, sau atunci când a comis infracțiuni sau grave abateri disciplinare.

3. Dacă sunt luate măsurile prevăzute la paragrafele 1 şi 2 ale acestui articol, statele trebuie să studieze posibilitatea de a constitui, conform legii, un organ competent special însărcinat să aplice orice sancțiune şi măsură disciplinară, atât timp cât ele nu sunt examinate de o instanță judecătorească, ale cărui decizii să fie controlate de un organ judiciar superior sau să fie el însuşi un organ judiciar superior. Legea trebuie să prevadă procedurile adecvate pentru ca judecătorul în cauză să beneficieze cel puțin de toate garanțiile unei proceduri echitabile prevăzute de Convenție, cum ar fi de exemplu posibilitatea de a-şi prezenta argumentele într-un termen rezonabil şi dreptului de a răspunde la toate acuzațiile aduse contra sa.

***

RECOMANDAREA NR. (95) 5

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND INTRODUCEREA ŞI IMBUNĂTĂŢIREA FUNCŢIONĂRII SISTEMELOR ŞI PROCEDURILOR DE APEL ÎN MATERIE CIVILĂ ŞI COMERCIALĂ

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 7 febr. 1995, la a 528-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în baza articolului 15.b din Statutul Consiliului Europei,

Observând că Protocolul nr.7 al Convenției privind Protecția Drepturilor Omului şi a Liberților Fundamentale (“Convenția”) obligă părțile semnatare să reglementeze examinarea de către o jurisdicție superioară a declarațiilor de vinovăție şi a hotărârilor judecătoreşti;

Fiind de acord asupra faptului că procedurile de apel[37] trebuie să fie admise şi în materia dreptului civil sau comercial, nu doar în cazurile de drept penal;

Ținând seama de problemele cauzate de o eventuală creştere a numărului cererilor de apel şi de durata procedurilor de apel;

Considerând că dreptul persoanei la a-i fi examinată cauza într-un timp rezonabil, aşa cum prevede art. 6 par.1 din Convenție, poate fi afectat de asemenea probleme;

Conştient de faptul că procedurile inadecvate sau ineficace şi utilizarea abuzivă a dreptului la apel al părților cauzează întârzieri nejustificate şi pot pune sistemul juridic într-o lumină nefavorabilă;

Având convingerea că procedurile eficace de apel sunt în interesul tuturor justițiabililor şi al administrației justiției;

Ținând seama de Recomandarea nr. (81) 7 privind mijloacele de facilitare a accesului la justiție, de Recomandarea nr. (84) 5 asupra principiilor de procedură civilă menite să îmbunătățească funcționarea justiției, de Recomandarea nr. (86) 12 privind măsurile de prevenire şi reducere a încărcăturii instanțelor şi de Recomandarea nr. (93) 1 privind accesul efectiv la justiție al persoanelor aflate în situație de mare dificultate materială,

Recomandă guvernelor statelor membre să adopte sau să consolideze, după caz, toate măsurile pe care le consideră necesare pentru îmbunătățirea funcționarii sistemelor şi procedurilor de apel în materie civilă şi comercială, şi cu precădere următoarele:

[37] Varianta in limba franceză utilizează termenul „*le recours*”, iar cea în limba engleză termenul de „*appel*” . În traducerea în limba română, vom folosi termenul de *apel* pentru instanța de control judiciar secundă şi termenul de *recurs* pentru instanța de control judiciar terțiară *(n.ns, CD).*

Capitolul I – Principii Generale

Articolul 1 – Dreptul la controlul jurisdicțional

a. În principiu, trebuie să existe posibilitatea reanalizării oricărei decizii a unei instanțe inferioare (“prima instanță”) de către o instanță superioară (“instanța secundă”).

b. Dacă se consideră necesar să se facă excepții de la acest principiu, acestea trebuie să fie stipulate în lege şi să fie în concordanță cu principiile generale de drept.

c. Trebuie oferite părților informații privind dreptul lor de apel şi modul de exercitare al acestuia, cum ar fi termenul în care poate fi introdus apelul.

d. Judecătorilor din instanțele superioare nu trebuie să li se permită participarea la instrumentarea unui caz în care aceştia au fost implicați la o instanță inferioară.

Capitolul II – Limitele controlului jurisdicțional

Articolul 2 – Măsuri la nivelul primei instanțe

a. În principiu, chestiunile aflate în litigiu trebuie stabilite la nivelul primei instanțe. Toate cererile, faptele sau dovezile trebuie prezentate în fața primei instanțe. Statele trebuie să adopte legislația sau să ia alte măsuri specifice în acest sens.

b. Pentru a oferi părților posibilitatea de a decide dacă vor recurge sau nu la folosirea dreptului de apel şi pentru a încerca, acolo unde este posibil, să limiteze apelul, prima instanță trebuie să fie obligată prin lege să ofere motivări complete şi clare pentru deciziile luate, folosind un limbaj accesibil tuturor. În principiu, nu este necesară motivarea deciziilor instanței atunci când nu a fost înaintată o contestație sau în cazul deciziilor luate de jurați.

c. Prima instanță trebuie să aibă dreptul, acolo unde este cazul, să permită executarea provizorie, numai dacă aceasta nu va cauza apelantului un prejudiciu grav sau ireparabil sau dacă va face imposibilă adoptarea ulterioară a unei decizii diferite.

Articolul 3 – Cauze excluse de la drept la apel

Pentru a se asigura de faptul că numai problemele ce merită atenția instanței de control judiciar ajung spre analiza acesteia, statele pot adopta una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

a. excluderea anumitor categorii de cazuri, de exemplu, pretenții băneşti minore[38];

b. cererea unei autorizări pentru a exercita apelul;

c. stabilirea unor limite de timp precise pentru exercitarea dreptului de apel;

d. amânarea dreptului de apel împotriva unor decizii intermediare ale cazului până la apelul exercitat cu privire la întregul caz.

Articolul 4 – Măsuri de prevenire a abuzurilor în exercitarea apelului

[38] În variantele oficiale sunt denumite „*small claims*” (lb.engl), respectiv „*les faibles montants*” (lb.fr).

Pentru a preveni orice abuz în procedura sau sistemul de apel, statele pot adopta una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

a. apelanților să li se solicite, într-un stadiu incipient, să îşi motiveze apelul şi să precizeze modalitatea în care doresc îndreptarea soluției atacate;

b. instanța de control judiciar să poată respinge, într-o manieră simplă, de exemplu fără informarea celeilalte părți, orice apel pe care îl găseşte nefondat, lipsit de sens sau vexatoriu; în astfel de cazuri, se pot prevedea sancțiuni specifice, cum ar fi amenzile;

c. acolo unde hotărârea este executorie imediat, să se permită o amânare a execuției numai în cazurile în care punerea în aplicare a deciziei ar cauza apelantului un rău major şi ireparabil sau ar obstrucționa realizarea ulterioară a justiției; în astfel de cazuri, trebuie depuse garanții în conformitate cu importanța cazului instrumentat;

d. acolo unde decizia este una cu aplicare imediată, să se acorde dreptul instanței de apel să refuze examinarea cauzei dacă apelantul nu s-a supus executării, cu excepția cazului în care acesta a depus garanțiile necesare sau dacă prima instanță sau instanța secundă a decis o amânare a execuției;

e. acolo unde au fost cauzate întârzieri nejustificate de către una dintre părți, să oblige partea în cauză la plata cheltuielilor adiționale datorate întârzierii.

Articolul 5 – Măsuri de limitare a domeniului procedurilor în fața instanței secunde

Pentru a se asigura de faptul că problemele invocate în apel sunt examinate de instanța secundă, statele pot adopta una sau mai multe dintre următoarele masuri:

a. să permită instanței sau părților să ia în considerare parțial sau în totalitate aspectele reținute de prima instanță;

b. să permită părților să ceară o decizie limitată doar la anumite aspecte ale cazului;

c. acolo unde este necesară autorizarea apelului, să ofere instanței posibilitatea de a limita aria de întindere a apelului, de exemplu, doar la aspecte de drept;

d. să impună restricții privind introducerea de noi cereri, fapte sau probe în fața instanței secunde, doar dacă nu au apărut circumstanțe noi sau există alte motive prevăzute de dreptul național pentru care nu au fost prezentate în fața primei instanțe;

e. să se limiteze examinarea doar la motivele de apel, exceptând cazurile în care instanța extinde cercetarea din oficiu.

Capitolul III - Alte măsuri vizând îmbunătățirea eficienței pentru funcționarea sistemelor şi procedurilor de apel

Articolul 6 – Măsuri de îmbunătățire a eficienței procedurilor de apel

Pentru a se asigura că apelurile sunt examinate într-o manieră eficientă şi rapidă, statele pot adopta una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

a. să nu repartizeze mai mulți judecători decât este necesar pentru instrumentarea cazurilor. Un singur judecător se poate ocupa, de exemplu, de una sau mai multe din următoarele probleme:

i. cereri de autorizare a apelului;
ii. incidente de procedură;
iii. cazuri minore;
iv. acolo unde părțile solicită aceasta;
v. cerere nefondată în mod evident;
vi. cazuri din materia dreptului familiei;
vii. cazuri având caracter de urgență.

b. cum cazul a fost deja instrumentat de prima instanță, să limiteze numărul expunerilor scrise ale părților la minimul necesar,de exemplu, să prevadă că fiecare parte are dreptul să prezinte un singur set de documente instanței secunde;

c. în statele în care cazurile pot fi dezbătute oral în fața instanței secunde, să permită părților să fie de acord asupra analizării cazului fără audieri, cu excepția cazurilor în care instanța de apel găseşte necesar acest fapt;

d. să reducă durata dezbaterilor orale la ceea ce este strict necesar, de exemplu utilizând mai mult procedurile scrise sau recurgând la furnizarea de argumente sau adrese scrise;

e. acolo unde au loc dezbateri orale, să se asigure că acestea sunt realizate în cel mai scurt timp posibil (“concentrarea dezbaterilor orale”). Instanța trebuie să delibereze şi imediat după acestea să emită hotărârea sau într-un timp destul de scurt, după cum este prevăzut în lege;

f. să impună respectarea strictă a limitelor de timp, de exemplu în ceea ce priveşte schimbul de documente şi invocarea de apărări, şi să prevadă sancțiuni pentru nerespectarea limitelor de timp, precum amenzi, respingerea apelului sau neluarea în considerație a chestiunilor ce au depăşit timpul limită;

g. să ofere instanței secunde un rol mai activ atât înaintea, cât şi în timpul examinării cauzei pentru a asigura acestuia un ritm de progres constant, de exemplu, prin realizarea de anchete preliminarii sau prin încurajarea rezolvării amiabile a litigiului;

h. să prevadă o abordare specială pentru cazurile urgente, de exemplu să decidă cine este îndreptățit să solicite o instrumentare rapidă a cazului, pe ce criterii poate fi calificat un caz drept urgent şi să decidă ce complet de judecată are competența necesară instrumentării unor asemenea cazuri;

i. să contribuie la îmbunătățirea relațiilor dintre instanțe şi avocați şi celelalte părți implicate în litigiu, de exemplu prin organizarea de seminarii de către instanța secundă împreună cu barourile sau realizând dezbateri asupra modalităților de îmbunătățire a procedurilor;

j. să doteze instanța secundă cu mijloace tehnologice adecvate, precum telefaxuri sau computere, şi să ofere facilitați similare şi primei instanțe pentru a facilita pregătirea şi realizarea transcrierilor dezbaterilor şi a deciziilor;

k. să promoveze reprezentarea părților de către avocați calificați.

Capitolul IV – Rolul şi funcția terței instanțe

Articolul 7 – Măsuri referitoare la recursurile în fața unei terțe instanțe

a. Prevederile prezentei recomandări trebuie să fie aplicabile, unde este cazul, şi unei "terțe instanțe" acolo unde o asemenea instanță există, adică o instanța ce exercită controlul asupra deciziilor instanței de apel. Curțile constituționale sau echivalentele acestora nu fac obiectul prezentei recomandări.

b. În luarea de măsuri vizând funcționarea instanțelor terțe, statele trebuie să țină cont de faptul că prezentele cazuri au fost deja analizate de alte două instanțe consecutive.

c. Recursurile în fața unei instanțe terțe trebuie făcute numai în acele cazuri ce merită într-adevăr o a treia analizare judiciară, de exemplu cazuri care prin natura lor pot contribui la dezvoltarea legislației sau la interpretarea uniformă a legii. De asemenea, recursul poate fi limitat la situația care ar privi o chestiune de drept de importanță generală. Recurentul trebuie să justifice motivele pentru care cazul său se încadrează în aceste situații.

d. Statele pot lua în calcul varianta introducerii unui sistem prin care un caz să fie supus direct instrumentării unei terțe instanțe, de exemplu prin trimiterea cauzei pentru a se da o hotărâre preliminară sau printr-o procedură ce exclude instanța de apel (procedura "*leapfrog*"[39]). Asemenea proceduri pot fi realizate în special pentru probleme referitoare la chestiuni de drept şi în care un recurs în fața instanței terțe s-ar produce în orice circumstanță.

e. Deciziile luate de instanța secundă trebuie să aibă un caracter executoriu, cu excepția cazurilor în care instanța de apel sau cea de recurs acordă o amânare a executării deciziei, ori dacă recurentul oferă garanții suficiente.

f. Statele ce nu admit un sistem de autorizare a recursului în fața unei terțe instanțe sau care nu oferă instanței terțe posibilitatea de a respinge parțial un recurs, pot lua în considerare varianta introducerii unor asemenea sisteme cu scopul de a limita numărul cazurilor ce merită o a treia examinare judiciară. Legea poate stabili motive exacte care să îndreptățească terța instanță să îşi limiteze examinarea numai la anumite aspecte ale cazului, de exemplu, în cazul autorizării recursului sau a respingerii, după o analiză sumară, a anumitor părți ale recursului.

g. În principiu, nu pot fi aduse în fața instanței terțe fapte şi probe noi.

***

[39] Procedura "*leapfrog*" (jocul „de-a capra") permite ca anumite hotărâri să fie reanalizate direct de instanța de recurs, „sărind" peste instanța de apel *(n.ns. CD).*

RECOMANDAREA NR. (95)12

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND ADMINISTRAREA JUSTIȚIEI PENALE

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 11 sept. 1995, la a 54-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în baza art. 15. b din Statutul Consiliului Europei,

Considerând că o justiție penală echitabilă şi eficientă este o condiție fundamentală pentru orice societate, bazată pe supremația legii;

Considerând că în cursul ultimilor ani, peste tot în Europa, sistemele de justiție penală s-au confruntat cu o creştere a numărului de cazuri şi deseori cu o creştere a complexității procedurilor, întârzierilor nejustificate, constrângerilor bugetare şi cu exigențe în continuă creştere din partea publicului şi personalului;

Reamintind că politici penale precum dezincriminarea, lipsa caracterului penal al faptei sau diversificarea, medierea ori simplificarea procedurilor penale pot contribui la depăşirea acestor dificultăți;

Considerând că principiile, strategiile şi tehnicile de administrare specifice, aşa cum sunt ele prezentate în *Raportul asupra administrării justiției penale*, elaborat de Comitetul European pentru Probleme Penale[40], pot contribui în mod considerabil la o aplicare efectivă şi eficientă a justiției penale;

Subliniind că orice acțiune întreprinsă în vederea creşterii eficienței şi efectivității justiției penale trebuie să țină seama de condițiile prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în special de drepturile acuzatului, de garanțiile legale conferite părților şi de independența judecătorilor;

Reamintind Recomandarea nr. (87) 18 privind simplificarea justiției penale şi Recomandarea nr. (94) 12 asupra independenței, eficienței şi rolului judecătorilor,

Recomandă guvernelor statelor membre:

1. să se inspire atunci când îşi vor revizui legislația şi practica din principiile, strategiile şi tehnicile de administrare cuprinse în anexa acestei recomandări;

2. să aducă în atenția autorităților competente recomandarea şi raportul asupra administrării justiției penale elaborat de către Comitetul European pentru Probleme Penale şi să le ceară acestora să țină seama de aceste texte, atunci când se examinează funcționarea modului de organizare juridică penală şi atunci când îşi propun să le aducă îmbunătățiri.

Anexa la Recomandarea nr. (95) 12

[40] Acest comitet a fost înființat în 1958, ca organism al Consiliului Europei. Pentru detalii, a se vedea www.coe.int/Cdpc.

I. Determinarea obiectivelor

1. Principiile, strategiile şi tehnicile de administrare pot contribui în mod considerabil la o funcționare eficientă şi efectivă[41] a justiției penale. În acest scop, instituțiile în cauză ar trebui să determine obiectivele referitoare la administrarea dosarelor ce le revin, a finanțelor, a infrastructurilor, a resurselor umane şi a comunicațiilor.

2. Realizarea unei justiții penale mai eficiente şi efective poate fi uşurată în mod considerabil dacă obiectivele diferitelor structuri care sunt implicate în justiția penală fac obiectul unei înțelegeri care se înscriu în contextul mai amplu al politicilor privind controlul criminalității şi justiția penală.

II. Administrarea activității din instanțe

3. Trebuie să fie instituite proceduri periodice şi permanente de monitorizare, care să permită o analiză asupra modului de funcționare a sectoarelor din justiția penală, evaluarea eficienței şi efectivității lor şi promovarea îmbunătățirilor necesare. În această privință s-ar putea realiza progrese fie prin instaurarea unui serviciu de consultanță internă, fie prin recurgerea la consultanți externi.

4. Administrarea justiției penale nu poate fi nici tot timpul, nici peste tot supusă aceloraşi reguli, din cauza evoluției împrejurărilor. De aceea, planificarea volumului de lucru şi a resurselor ar trebui să țină seama de condițiile şi schimbările demografice, sociale, economice şi de altă natură.

5. Ar trebui stabilite criterii pentru o administrare eficace a încărcăturii şi a repartizării adecvate a diferitelor categorii de cauze. Aceste criterii ar trebui elaborate în colaborare cu personalul judiciar şi cu alte categorii profesionale interesate. Ar trebui să se ofere departamentelor asistența necesară pentru aplicarea acestor criterii.

6. În această privință, ar trebui să fie elaborate proceduri de triere a dosarelor, care să permită judecătorilor şi procurorilor să le trateze în mod diferențiat încă din primele stadii ale procedurii.

7. În scopul de a utiliza cât mai bine resurselor umane, procurorii şi judecătorii ar trebui să fie scutiți de activitățile care ar putea fi îndeplinite de către alți funcționari, inclusiv personal administrativ.

III. Administrarea infrastructurii

8. Inventarierea sistematică a dotărilor disponibile, evaluarea necesităților şi planificarea pe termen lung, ar trebui să ghideze luarea de decizii cu privire la investiții în clădiri noi, la amplasarea geografică a acestora, la modernizarea dotărilor din clădirile vechi şi la întreținerea imobilelor. Ar trebui luate în considerare, de asemenea, nevoile şi aşteptările diferiților profesionişti şi neprofesionişti beneficiari ai justiției penale.

9. Ar trebui să se pună accent pe mobilizarea tuturor resurselor materiale latente sau utilizate necorespunzător şi pe realizarea de economii. De exemplu, s-ar putea reprograma anumite şedințe în perioade mai puțin încărcate sau s-ar putea realiza în acelaşi loc mai multe servicii ale justiției ori s-ar putea reamenaja dotările existente.

---

[41] În timp ce varianta în limba engleză foloseşte sintagma „efficient and effective", cea în limba franceză o foloseşte pe cea de „efficace et efficient" *(n.ns, CD).*

IV. Administrarea resurselor umane

10. Introducerea principiilor, a strategiilor şi a tehnicilor de administrare ar trebui să țină seama de cultura şi de condițiile particulare din mediul judiciar şi să opereze mai degrabă din convingere decât din obligație.

11. Ar trebui constituite dosare profesionale ținute în mod sistematic (cu privire la competență, pregătire etc.), în scopul facilitării unei bune administrări a resurselor umane şi a realizării unui echilibru adecvat între sarcinile ce trebuie îndeplinite şi indivizi. Aceste dosare, ținute de organele competente, ar trebui să fie accesibile persoanelor la care se referă.

12. Programele de formare inițială şi continuă privind judecătorii şi procurorii ar trebui să țină seama de principiile administrării moderne a justiției.

13. Ar trebui o angajare activă în planificarea evoluției carierelor, *inter alia* în special prin facilitarea specializării, ținând seama de grad şi de funcție, creând personalului posibilități de a dobândi noi cunoştințe teoretice şi practice. Condițiile de muncă, mai ales cele dificile, ar trebui luate în considerare în mod special.

V. Administrarea informațiilor şi comunicațiilor

14. Ar trebui introduse sisteme mai fiabile şi mai eficiente care să permită colectarea, păstrarea, utilizarea şi difuzarea datelor introduse. Acestea ar trebui să asigure protecția necesară a datelor personale.

15. Tehnologiile informației ar trebui să fie adaptate la munca şi la necesitățile organelor de justiție penală în cauză şi a utilizatorilor direcți ai informațiilor. Aceştia ar trebui să fie consultați cu privire la pretențiile lor în această materie.

16. În contextul administrării justiției penale, ar trebui pus accentul pe o bună comunicare internă la nivelul fiecărei structuri a justiției penale.

17. Serviciile de justiție penală ar trebui să se implice mai mult într-o politică de difuzare a informațiilor. Diferitele nivele de administrare a justiției (centrală, regională şi locală), autoritățile judiciare şi alte servicii implicate în controlul criminalității, ar trebui să accelereze circulația informațiilor şi să ofere o mai mare deschidere cu privire la datele referitoare la cazurile tratate.

18. Ar trebui să fie acordată o mai mare importanță îmbunătățirii relațiilor publice, în special cu scopul de a răspunde nevoilor şi preocupărilor specifice ale justițiabililor, ale mass-media, ale asociațiilor (ex: asociațiile de victime), ale cetățenilor şi ale instituțiilor democratice (Parlamentul, colectivitățile locale).

***

RECOMANDAREA NR. (98) 1

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND MEDIEREA FAMILIALĂ

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 21 ian.1998, la a 616-a reuniune a delegaților miniştrilor)

1. Comitetul Miniştrilor, în baza articolului 15.b din Statutul Consiliului Europei,

2. Conştientizând creşterea numărului de litigii familiale, în special a celor generate de separarea în fapt sau de divorț şi luând în considerare consecințele dăunătoare ale unor astfel de conflicte asupra familiilor, precum şi costurile ridicate, atât cele sociale, cât şi cele economice, pe care statele trebuie să le suporte;

3. Luând în considerare nevoia de a proteja interesele superioare ale copilului şi bunăstarea acestuia consacrate de către instrumentele juridice internaționale, ținând cont mai ales de situațiile ce privesc custodia şi dreptul la vizită, ca urmare a separării sau a divorțului;

4. Având în vedere dezvoltarea mijloacelor de soluționare a litigiilor pe cale amiabilă şi recunoaşterea nevoii de a reduce proporțiile conflictului în interesul tuturor membrilor familiei;

5. Recunoscând caracterul specific al litigiilor familiale, şi anume:
- faptul că în litigiile familiale sunt implicate persoane între care există, prin definiție, relații continue şi de interdependență;
- faptul că litigiile familiale apar într-un context emoțional nefericit şi îl pot agrava;
- faptul că separarea sau divorțul au un impact puternic asupra tuturor membrilor familiei, îndeosebi a copiilor;

6. Amintind Convenția Europeană cu privire la Exercitarea Drepturilor Copiilor[42], şi în mod special articolul 13 al acestei Convenții, care prevede recurgerea la mediere sau la alte mijloace pentru a soluționa conflictele în care sunt implicați copii;

7. Luând în considerare rezultatele cercetărilor privind folosirea medierii şi experiențele mai multor țări în acest domeniu, care demonstrează faptul că recurgerea la medierea familială ar putea:

- să îmbunătățească comunicarea între membrii familiei;
- să reducă proporțiile conflictului dintre părțile aflate în litigiu;
- să conducă la o rezolvare amiabilă;
- să asigure continuitatea legăturilor dintre părinți şi copii;
- să contribuie la reducerea costurilor economice şi sociale produse de separare sau divorț, atât pentru părți, cât şi pentru State;
- să reducă perioada de timp necesară soluționării conflictului;

8. Subliniind amploarea luată de fenomenul internaționalizării relațiilor familiale şi problemele specifice care derivă de aici;

[42] Convenția a fost adoptată la Strasbourg la 25 ian.1996, dar România nu a ratificat-o încă *(n.ns, CD).*

9. Realizând că o serie de state au în vedere introducerea medierii familiale;

10. Fiind convins de necesitatea de a recurge mai des la medierea familială, înțeleasă ca fiind procesul în care un terț, imparțial şi neutru, numit mediator, asistă părțile în persoană la negociere asupra chestiunilor aflate în litigiu, încercând să ajungă la acorduri comune,

11. Recomandă guvernelor statelor membre:

i. să introducă sau să promoveze medierea familială sau, acolo unde este cazul, să o întărească;

ii. să ia sau să întărească toate măsurile necesare în vederea implementării următoarelor principii pentru promovarea şi utilizarea medierii familiale, ca metodă adecvată soluționării litigiilor familiale.

Principiile medierii familiale

I. Domeniul de aplicare al medierii

a. Medierea familială poate fi aplicată în orice litigiu dintre membrii aceleiaşi familii între care există fie legături de sânge, fie prin căsătorie, precum şi a celor între care există sau au existat legături de familie, aşa cum prevede legislația națională.

b. Cu toate acestea, statele sunt libere să stabilească chestiunile sau cazurile specifice care pot fi soluționate prin recurgere la medierea familială.

II. Organizarea medierii

a. În principiu, medierea nu trebuie să fie obligatorie.

b. Statele sunt libere să organizeze şi să exercite medierea aşa cum consideră de cuviință, prin sectorul public sau cel privat.

c. Indiferent de modul în care medierea este organizată şi exercitată, statele trebuie să se asigure de existența unor mijloace care să presupună:

- proceduri de selectare, instruire şi calificare a mediatorilor;
- elaborarea şi respectarea de către mediatori a unor norme de „bune practici”[43].

III. Procesul de mediere

Statele trebuie să se asigure de existența unor metode adecvate care să permită desfăşurarea procesului de mediere conform următoarelor principii:

i. mediatorul este imparțial față de părțile aflate în conflict;

ii. mediatorul este neutru în ceea ce priveşte rezultatul procesului de mediere;

iii. mediatorul respectă punctele de vedere ale părților şi garantează egalitatea părților în procesul de negociere;

iv. mediatorul nu are puterea de a impune părților o anumită soluție;

[43] Varianta engleză prevede o condiție ce se traduce oarecum diferit: „atingerea şi menținerea unor standarde de către mediatori” *(n.ns, CD)*.

v. condițiile în care se desfăşoară medierea familială trebuie să garanteze dreptul la viață privată;

vi. discuțiile care au loc pe durata procesului de mediere sunt confidențiale şi nu pot fi dezvăluite, decât cu acordul părților sau dacă legislația națională permite acest lucru;

vii. când este cazul, mediatorul trebuie să informeze părțile de posibilitatea de a recurge la consiliere maritală sau la alte forme de consiliere, ca mijloc de soluționare a problemelor conjugale sau familiale;

viii. mediatorul trebuie să acorde o atenție sporită bunăstării şi interesului superior ale copilului, trebuie să încurajeze părinții să se concentreze asupra nevoilor copilului şi trebuie să reamintească părinților faptul că principala lor responsabilitate este de a asigura bunăstarea copiilor lor, precum şi necesitatea de a-şi informa şi consulta copiii în acest sens;

ix. mediatorul trebuie să se preocupe în mod special să afle dacă una din părți a fost supusă în trecut violențelor sau dacă acest lucru se poate întâmpla în viitor, şi ce efecte ar putea acestea să aibă asupra părților implicate în negociere; în aceste condiții, mediatorul trebuie să decidă dacă este recomandat procesul de mediere;

x. mediatorul poate oferi informații cu caracter juridic, dar nu trebuie să ofere consultanță juridică. Dacă este necesar, mediatorul trebuie să informeze părțile cu privire la posibilitatea de a consulta un avocat sau un alt profesionist.

IV. Statutul acordurilor obținute pe calea medierii

Statele trebuie să faciliteze aprobarea acordurile obținute pe calea medierii de către o autoritate judiciară sau o altă autoritate competentă, dacă acest lucru este cerut de părți, şi să asigure mecanismele de executare a acestor acorduri, conform legislației naționale.

V. Medierea şi procedurile din fața autorităților judiciare sau altor autorități competente

a. Statele trebuie să recunoască autonomia procesului de mediere şi posibilitatea ca acesta să se desfăşoare înaintea, în timpul sau ulterior unei proceduri judiciare.

b. Statele trebuie să garanteze mecanisme care:

i. să permită întreruperea procedurilor judiciare în curs în scopul medierii;

ii. să asigure posibilitatea ca, în aceste cazuri, autoritatea judiciară sau altă autoritate competentă să poată lua decizii urgente pentru a proteja părțile, copiii sau patrimoniul acestora;

iii. să permită informarea autorității judiciare sau altei autorități competente dacă părțile continuă sau nu procesul de mediere şi dacă au ajuns sau nu la un acord.

VI. Promovarea şi accesul la mediere

a. Statele trebuie să promoveze dezvoltarea medierii familiale, îndeosebi prin programe de informare a publicului, pentru o mai bună înțelegere a acestui mijloc de soluționare amiabilă a litigiilor familiale.

b. Statele sunt libere să stabilească, în cazuri specifice, metodele adecvate de informare cu privire la mediere ca proces alternativ de soluționare a litigiilor familiale (de exemplu, prevăzând o întâlnire între părți şi mediator), şi permițând prin aceasta părților să hotărască dacă este posibil şi indicat pentru ele să recurgă la mediere asupra chestiunilor care fac obiectul litigiului.

c. De asemenea, statele trebuie să se străduiască să ia măsurile necesare pentru a permite accesul la medierea familială, inclusiv la medierea internațională şi să contribuie astfel la răspândirea acestui mijloc de soluționare în mod amiabil a litigiilor familiale.

VII. Alte mijloace de soluționare a litigiilor

Statele pot examina aplicabilitatea principiilor relative la procesul de mediere, enunțate în prezenta Recomandare, şi în cazul altor mijloace de soluționare a litigiilor.

VIII. Elemente internaționale

a. Statele trebuie să aibă în vedere înființarea unor mecanisme care să permită, atunci când este cazul, recurgerea la mediere în situațiile care implică elemente de extraneitate, mai ales în chestiunile legate de copii, cu deosebire în cele care privesc custodia şi dreptul la vizită atunci când părinții locuiesc sau vor locui în state diferite.

b. Medierea internațională poate fi considerată o metodă adecvată ce permite părinților să organizeze sau să reorganizeze custodia şi dreptul la vizită, sau să rezolve neînțelegerile apărute ulterior hotărârilor care privesc aceste chestiuni. Cu toate acestea, în eventualitatea îndepărtării sau a reținerii copilului împotriva legii, nu trebuie să se recurgă la medierea internațională, dacă acest lucru va întârzia returnarea rapidă a copilului.

c. Toate principiile subliniate mai sus sunt aplicabile şi în cazul medierii internaționale.

d. Statele trebuie să promoveze cât mai mult cooperarea între serviciile existente ce se ocupă de medierea familială, în scopul facilitării accesului la medierea internațională.

e. Având în vedere natura deosebită a medierii internaționale, mediatorii internaționali trebuie să fie instruiți special în acest scop.

***

RECOMANDAREA NR. (99) 19

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND MEDIEREA ÎN MATERIE PENALĂ

(adoptată de Comitetului Miniştrilor în 15 sept.1999, la a 679-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în virtutea art.15.b. din Statutul Consiliului Europei,

Observând că statele membre tind din ce în ce mai mult să recurgă la mediere în materie penală, ca opțiune flexibilă şi cuprinzătoare[44], axată pe rezolvarea problemei şi pe implicarea părților, în completarea sau ca alternativă a procedurii penale tradiționale;

Considerând că e necesar a permite o participare personală activă a victimei[45], a infractorului şi a tuturor celor care sunt priviți ca părți, dar şi implicarea comunității în procedura penală;

Recunoscând interesul legitim al victimelor de a li se face auzită vocea în ceea ce priveşte consecințele victimizării lor, de a comunica cu infractorii şi de a obține scuze şi reparații;

Considerând că este important a întări inculpaților sentimentul responsabilității şi de a oferi acestora ocazii concrete de a se îndrepta, ceea ce ar facilita reinserția şi reabilitarea;

Recunoscând că medierea poate să contribuie la conştientizarea rolului important pe care individul şi comunitatea îl au în generarea şi instrumentarea infracțiunilor şi în rezolvarea conflictelor legate de acestea, precum şi la ceea ce justiția penală aspiră, adică la rezultate mai constructive şi mai puțin represive;

Recunoscând că medierea presupune abilități particulare şi cere coduri de practică şi pregătire acreditată;

Considerând importanța potențialei contribuții a organismelor non-guvernamentale şi a comunităților locale în medierea în materie penală şi necesitatea de a se conjuga eforturile inițiativelor publice şi private,

Luând în considerare exigențele Convenției europene a drepturilor omului şi a libertăților fundamentale;

În spiritul Convenției europene privind exercitarea drepturilor copiilor ca şi Recomandările nr. (85) 11 asupra poziției victimei în dreptul penal şi procedura penală, nr. (87) 18 privind simplificarea justiției penale, nr. (87) 21 asupra asistenței victimelor şi a prevenirii victimizării, nr. (87) 20 privind reacțiile sociale față de delicvență juvenilă, nr. (88) 6 privind reacțiile sociale față de comportamentul infracțional al tinerilor proveniți din familiile emigrante, nr. (92) 16 privind reglementările europene asupra sancțiunilor şi măsurilor

---

[44] Varianta în limba franceză este, „*une option souple, axée sur le règlement du problème et l'implication des parties*, iar cea în limba engleză: „*as a flexible, comprehensive, problem-solving, participatory option*" *(n.ns, CD).*

[45] Despre drepturile victimelor, a se vedea concluziile celei de a 27-a Conferințe a miniştrilor europeni de justiție, desfăşurată în 12-13 oct. 2006 în Armenia http://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/minjust/mju27/default_en.asp precum şi Declarația ONU asupra Principiilor de bază ale justiției pentru victimele infracțiunilor şi abuzului de putere (1985) la http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp49.htm (*n.ns, CD).*

aplicate în comunitate, nr. (95) 12 privind administrarea justiției penale şi nr. (98) 1 privind medierea familială;

Recomandă guvernelor statelor membre să ia în considerare principiile enunțate în anexa prezentei Recomandări, atunci când statele vor dezvolta medierea în materie penală şi să dea acestui text cea mai largă aplicare posibilă.

Anexă la Recomandarea nr. (99) 19

I. Definiție

Prezentele principii directoare se aplică în toate situațiile, permițând victimei şi infractorului să participe activ, dacă aceştia îşi dau consimțământul, la soluționarea dificultăților rezultate din infracțiune cu ajutorul unui terț independent (mediator).

II. Principii generale

1. Medierea în materie penală nu ar trebui să intervină decât dacă părțile îşi dau acordul în mod liber. Părțile ar trebui, în plus, să aibă posibilitatea de a reveni asupra consimțământului în orice moment pe parcursul medierii.

2. Discuțiile privitoare la mediere sunt confidențiale şi nu pot să fie utilizate ulterior, fără acordul părților.

3. Medierea în materie penală ar trebui să fie un serviciu disponibil în mod general.

4. Medierea în materie penală ar trebuie să fie posibilă în toate fazele procedurii pe care le parcurge justiția penală.

5. Serviciile de mediere ar trebui să aibă o autonomie suficientă în cadrul sistemului de justiție penală.

III. Fundamentul juridic

6. Legislația ar trebui să faciliteze medierea în materie penală.

7. Ar trebui să fie stabilite nişte principii directoare privind recurgerea la mediere în materie penală. Principiile ar trebui să se refere la condițiile de trimitere a cauzelor la serviciile de mediere şi la instrumentarea cauzelor ulterior medierii.

8. Procedura medierii ar trebui să fie conformă garanțiilor fundamentale; în particular, părțile ar trebui să aibă dreptul la asistență judiciară şi, când e cazul, să aibă dreptul la traducător/interpret. Minorii ar trebui, în plus, să aibă dreptul la asistență parentală.

IV. Funcționarea justiției penale în relație cu medierea

9. Decizia de a trimite un caz penal spre mediere, ca şi evaluarea rezultatului procedurii de mediere ar trebui să fie de competența exclusivă a autorităților judiciare[46].

10. Înainte de acceptarea medierii, părțile ar trebui să fie pe deplin informate în legătură cu drepturile lor, cu natura procedurii de mediere şi în legătură cu posibilele consecințe ale deciziei lor.

---

[46] Varianta în limba engleză precizează că este vorba de „autoritățile judiciare *penale*” *(n.ns, CD)*.

11. Nici victima, nici infractorul nu ar trebui să fie determinați prin mijloace incorecte să accepte medierea.

12. Pentru minorii care participă la procedura de mediere în materie penală ar trebui să existe o reglementare specială şi garanții legale.

13. Medierea nu ar trebui să fie urmată dacă una dintre părțile principale nu este capabilă să înțeleagă scopul procedurii.

14. Punctul de plecare în mediere ar trebui să fie, în principiu, recunoaşterea de către cele două părți a faptelor principale ale cauzei. Participarea la mediere nu ar trebui să fie utilizată ca o probă în dovedirea vinovăției în procedurile judiciare ulterioare.

15. Aspecte privind anumiți factori precum vârsta, maturitatea sau capacitatea intelectuală a părților, ar trebui să fie luate în considerare înainte de a se decide să se recurgă la mediere.

16. Decizia de a supune medierii o cauză penală, ar trebui să fie însoțită de un termen limită rezonabil, în cadrul căruia autoritățile judiciare competente ar trebui să fie informate de stadiul procedurii de mediere.

17. Soluțiile date în funcție de rezultatele medierii ar trebui să aibă acelaşi statut precum deciziile sau hotărârile judecătoreşti şi ar trebui să interzică urmărirea penală pentru aceleaşi fapte (*ne bis in idem*).

18. Atunci când cazul este retrimis autorităților judiciare[47] fără să se ajungă la un acord între părți sau după ce părțile nu au reuşit să pună în aplicare acordul, decizia asupra modului în care urmează a se proceda trebuie luată fără amânare.

V. Funcționarea medierii

V1. Norme[48]

19. Serviciile de mediere ar trebui să fie guvernate de norme recunoscute.

20. Serviciile de mediere ar trebui să beneficieze de o autonomie suficientă pentru a-şi îndeplini funcțiile ce le revin. Trebuie dezvoltate norme de competență şi reguli de etică, ca şi o procedură de selectare, de formare şi de apreciere a mediatorilor.

21. Serviciile de mediere ar trebui să fie plasate sub supravegherea unui organ competent.

V2. Calificarea şi formarea mediatorilor

22. Mediatorii ar trebui să fie recrutați din toate sectoarele societății şi să posede în general o bună înțelegere a culturilor şi comunităților locale.

23. Mediatorii ar trebui să fie capabili să facă dovada unei judecați sănătoase şi a unor calități interpersonale necesare exercițiului funcției lor.

24. Mediatorii ar trebui să primească o formare inițială înainte de a fi numiți în funcție, precum şi o formare continuă pe parcursul activității lor. Formarea lor ar trebui să privească

[47] A se vedea nota 46 *(n.ns, CD).*
[48] Varianta în limba engleză utilizează noțiunea de „standards” *(n.ns, CD)*.

asigurarea unui nivel de competență ridicat, ținând cont de aptitudinile de a soluționa conflictele, de exigențele specifice pe care le implică munca cu victimele şi infractorii, de cunoştințele de bază ale sistemului judiciar penal.

V3. Instrumentarea cazurilor individuale

25. Înainte de a începe să se ocupe de un caz, mediatorul ar trebui să fie informat de toate faptele pertinente şi ar trebui să primească toate documentele necesare de la autoritățile judiciare[49] competente.

26. Medierea ar trebui să se desfăşoare de o manieră imparțială, bazată pe faptele cauzei şi pe nevoile şi dorințele părților. Mediatorul ar trebui să respecte întotdeauna demnitatea părților şi să vegheze ca părțile să se trateze cu respect reciproc.

27. Mediatorul are sarcina de a asigura un mediu sigur şi confortabil pentru mediere. Mediatorul ar trebui să fie sensibil la vulnerabilitatea părților.

28. Medierea ar trebui să fie condusă eficient, dar într-un ritm acceptabil pentru părți.

29. Medierea ar trebui să se facă cu uşile închise (*in camera*).

30. Respectând principiul confidențialității, mediatorul ar trebui să sesizeze autoritățile competente sau persoanele vizate cu toate informațiile privind iminența unei infracțiuni grave, despre care el ar putea lua cunoştință în timpul medierii.

V4. Rezultatul medierii

31. Înțelegerea părților ar trebui să fie finalizată în mod voluntar de către părți. Acordurile nu ar trebui să conțină decât nişte obligații rezonabile şi proporționale.

32. Mediatorul ar trebui să raporteze autorităților judiciare[50] măsurile luate şi rezultatul medierii. Raportul mediatorului nu ar trebui să destăinuiască conținutul şedinței de mediere, nici să exprime aprecieri cu privire la comportamentul părților în timpul medierii.

VI. **Evoluția medierii**

33. Ar trebui să aibă loc consultări regulate între autoritățile judiciare penale şi serviciile de mediere în vederea dezvoltării colaborării lor.

34. Guvernele statelor membre ar trebui să promoveze cercetarea şi evaluarea medierii în materie penală.

RECOMANDAREA NR. (2000) 19

[49] A se vedea nota 46 *(n.ns, CD).*
[50] *Ibidem.*

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND ROLUL MINISTERULUI PUBLIC ÎN SISTEMUL JUDICIAR PENAL[51]

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 6 oct. 2000, la a 724-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în baza articolului 15.b din Statutul Consiliului Europei,

Amintind că scopul Consiliului Europei este realizarea unei unități mai strânse între membrii săi;

Având în vedere că obiectivul Consiliului Europei este promovarea supremației legii, fundament al oricărei democrații veritabile;

Considerând că sistemul judiciar penal joacă un rol major pentru garantarea statului de drept;

Conştient de necesitatea comună ca toate Statelor membre să combată mai bine criminalitatea, atât la nivel național cât şi la nivel internațional;

Având în vedere că pentru realizarea acestui scop trebuie mărită eficiența atât a sistemelor naționale de justiție penală, cât şi a cooperării justiției penale internaționale, conform principiilor enunțate în Convenția Europeană a Drepturilor Omului;

În plus, conştient că ministerul public[52] joacă un rol determinant în sistemul justiției penale, ca şi în cooperarea penală internațională;

Convins că în acest scop trebuie încurajată definirea principiilor comune ministerelor publice ale statelor membre;

Ținând cont de ansamblul principiilor şi regulilor cuprinse în normele adoptate în domeniul penal,

Recomandă guvernelor statelor membre să se inspire în legislația şi practica lor, în ceea ce priveşte rolul ministerului public în sistemul justiției penale, din următoarele principii:

Atribuțiile ministerului public

1. Se înțelege prin „minister public" autoritatea responsabilă să vegheze, în numele societății şi al interesului general, la aplicarea legii penale, ținând cont pe de o parte de drepturile individuale şi pe de altă parte de necesitatea eficientizării sistemului de justiție penală;

2. În toate sistemele justiției penale, ministerul public:

- decide dacă este cazul începerii sau continuării urmăririi penale;
- exercită urmărirea penală în fața tribunalelor;

[51] A se vedea şi *Liniile Directoare ale ONU asupra Rolului Procurorilor* (Cuba, 1990), disponibile la http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp45.htm. Cu privire la statutul procurorilor în unele state europene la nivelul anului 2004, a se vedea studiul efectuat de Ministerul Justiției, disponibil la adresa http://www.just.ro/files/studiu_comparat_parchete_final.doc.

[52] Varianta în limba engleză foloseşte expresia "*public prosecution*", iar cea în limba franceză „*le ministère public*" (*n.ns, CD).*

- poate ataca toate sau numai o parte din hotărârile judecătoreşti;

3. În anumite sisteme de justiție penală, în egală măsură ministerul public:

- pune în aplicare politica penală națională, adaptând-o, dacă e cazul, realităților regionale sau locale;
- conduce, îndrumă sau supraveghează ancheta;
- veghează ca victimele să primească asistență în mod efectiv;
- decide măsurile alternative la urmărirea penală;
- supraveghează punerea în executare a hotărârilor judecătoreşti;
- etc.

Garanții recunoscute ministerului public pentru exercitarea activităților sale

4. Statele trebuie să ia toate măsurile utile pentru a permite membrilor ministerului public să-şi îndeplinească sarcinile şi responsabilitățile profesionale în condiții adecvate, legale[53] şi organizaționale, şi cu mijloacele bugetare corespunzătoare. Aceste condiții trebuie să fie determinate în strânsă colaborare cu reprezentanții ministerului public.

5. Statele trebuie să ia masuri pentru ca:

a. recrutarea, promovarea, transferul membrilor ministerului public să aibă loc conform unor proceduri echitabile şi imparțiale care să permită evitarea oricărui element ce ar putea să favorizeze interese specifice sau de grup şi să excludă orice formă de discriminare bazată pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice altă opinie, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, chestiuni congenitale sau orice altă situație;

b. desfăşurarea carierei, promovarea şi mobilitatea membrilor ministerului public să se bazeze pe criterii transparente şi obiective cum ar fi competența şi experiența;

c. în acelaşi timp, mobilitatea membrilor ministerului public trebuie să se bazeze pe nevoile de serviciu;

d. legea să garanteze condiții rezonabile de exercitare a acestor funcții, în special cele privind statutul, remunerația şi o pensie în conformitate cu importanța atribuțiilor exercitate, precum şi o vârstă corespunzătoare pentru pensionare;

e. legea să reglementeze procedura disciplinară cu privire la membrii ministerului public, să garanteze o evaluare echitabilă şi obiectivă, precum şi decizii supuse unui control independent şi imparțial;

f. atunci când statutul juridic le este afectat, membrii ministerului public să aibă acces la o cale satisfăcătoare de atac, eventual chiar dreptul de a sesiza o instanță judecătorească;

g. membrii ministerului public, precum şi familiile lor, să fie protejați fizic de către autorități atunci când securitatea lor personală este amenințată din motive ce țin de exercitarea funcției;

6. De asemenea, statele trebuie să ia măsuri pentru a asigura membrilor ministerului public dreptul efectiv la libertatea de expresie, de credință, de asociere şi de întrunire. Ei trebuie să aibă în mod special dreptul de a lua parte la toate dezbaterile publice asupra

[53] în sensul de necesitate a existenței unui statut *(n.ns, CD).*

chestiunilor privind legislația, administrarea justiției, precum şi promovarea şi protecția drepturilor omului; să adere sau să constituie orice tip de organizație locală, națională sau internațională şi să participe în nume propriu la reuniunile acestora, fără ca apartenența la o organizație legală sau orice acțiune licită în legătură cu o astfel de organizație să le afecteze în vreun fel cariera. Aceste drepturi nu pot fi îngrădite decât în măsura în care legea prevede astfel şi dacă această îngrădire ar fi absolut necesară pentru garantarea rolului statutar al ministerului public. În caz de încălcare a drepturilor menționate mai sus, trebuie garantat dreptul la un recurs efectiv.

7. Formarea inițială şi continuă constituie un drept şi o datorie pentru membrii ministerului public. În consecință, statele trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a asigura membrilor ministerului public o formare adecvată, atât înainte de preluarea funcției, cât şi în timpul exercitării ei. Este absolut necesar ca această pregătire să privească :

a. principiile şi exigențele etice inerente funcției lor;

b. protecția garantată prin Constituție şi prin legi suspecților, victimelor şi martorilor;

c. drepturile omului şi libertățile aşa cum au fost definite prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului şi cu precădere drepturile enunțate în art. 5 şi 6 ale acesteia;

d. principiile şi practica de organizare a activității, managementului judiciar şi a resurselor umane, în domeniul juridic;

e. mecanismele şi elementele care pot asigura coerența activităților lor.

Pe de altă parte, statele trebuie să ia toate măsurile utile care să permită pregătire suplimentară în chestiuni sau materii specifice în funcție de actualitate ținând cont, cu precădere, de caracteristicile şi de evoluția criminalității, cât şi de domeniul cooperării internaționale în materie penală.

8. Pentru a răspunde mai bine evoluției criminalității, în special a celei organizate, specializarea trebuie să privească atât organizarea ministerului public, cât şi pregătirea profesională şi evoluția carierelor. De asemenea, trebuie dezvoltată colaborarea cu echipe de specialişti, inclusiv constituirea de echipe pluridisciplinare, menite să asiste membrii ministerului public.

9. Referitor la organizarea şi funcționarea internă a ministerului public, în special la repartizarea inițială şi ulterioară a cauzelor, aceasta trebuie să răspundă condițiilor de imparțialitate şi independență[54] şi să fie determinată în mod exclusiv de necesitatea unei bune funcționari a sistemului juridic penal, ținând cont în mod prioritar de nivelul de pregătire juridică şi de specializare.

10. Orice membru al ministerului public are dreptul de a solicita ca instrucțiunile care îi sunt adresate să fie în formă scrisă. În cazul în care o instrucțiune i se pare ilegală sau contrară cu conştiința sa, ar trebui să existe o procedură internă care să permită eventual înlocuirea lui.

Raporturile dintre ministerul public şi puterile executivă şi legislativă

11. Statele trebuie să ia măsuri corespunzătoare astfel încât membrii ministerului public să-şi poată îndeplini atribuțiile fără ingerințe nejustificate sau fără a fi expuşi unei

[54] Varianta în limba franceză prevede doar condiția de „imparțialitate”, nu şi pe cea de ”independență” (*n.ns, CD*).

responsabilități nejustificate penale, civile sau de altă natură. În acelaşi timp, ministerul public trebuie să dea socoteală în mod periodic şi public asupra tuturor activităților sale şi mai ales celor prioritare.

12. Ministerul public nu trebuie să intervină în atribuțiile puterilor executivă sau legislativă.

13. În țările în care ministerul public face parte din guvern sau este subordonat acestuia, statul trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a garanta că:

a. natura şi întinderea prerogativelor guvernului asupra ministerului public sunt prevăzute de lege;

b. guvernul îşi exercită prerogativele în mod transparent şi în conformitate cu tratatele internaționale, cu dreptul intern şi cu principiile generale de drept;

c. dacă guvernul dă instrucțiuni cu caracter general, acestea trebuie să îmbrace formă scrisă şi să fie date publicității într-o modalitate adecvată;

d. atunci când guvernul este abilitat să solicite începerea urmăririi penele într-o anumită cauză, aceste instrucțiuni trebuie însoțite de garanții suficiente în ceea ce priveşte transparența şi echitatea, în condițiile prevăzute de legea națională, guvernul putând fi obligat, de exemplu:

- să solicite în prealabil un aviz scris de la ministerul public competent sau de la organele reprezentative ale acestuia;

- să fie obligat să-şi motiveze instrucțiunile scrise, mai ales atunci când ele nu sunt în concordanță cu avizul şi să le transmită pe calea ierarhică ;

- înainte de începerea fazei de judecată, să se asigure că la dosar sunt depuse instrucțiunile şi avizul pentru a fi supuse dezbaterilor contradictorii;

e. Ministerul public este liber să aducă în fața jurisdicției orice argument juridic, indiferent ce instrucțiuni au fost primite în scris;

f. În principiu, instrucțiunile individuale de neurmărire trebuie să fie interzise; acolo unde sunt permise, astfel de instrucțiuni trebuie să fie excepționale, fiind supuse nu doar regulilor enunțate în paragrafele d. şi e., dar în egală măsură unui control specific, al cărui scop este acela de a garanta transparența.

14. În țările în care ministerul public este independent de guvern, statul trebuie să ia toate masurile astfel încât natura şi întinderea independenței ministerului public să fie prevăzută de lege.

15. Pentru a favoriza echitatea şi eficiența[55] politicii penale ministerul public trebuie să colaboreze cu instituțiile şi serviciile statului, în măsură în care acest lucru este permis de lege.

16. Ministerul public trebuie, în orice situație, să fie în măsură să desfăşoare, fără niciun impediment, urmărirea penală a funcționarilor guvernamentali pentru infracțiunile comise de către aceştia, în special faptele de corupție, de abuz de putere, violări grave a drepturilor omului şi alte infracțiuni recunoscute de dreptul internațional.

[55] Varianta în limba franceză utilizează termenul „l`efficacite” (*eficace*, adică care produce efectele aşteptate; sinonim cu „eficient”), pe când varianta în limba engleză utilizează termenul de „effectiveness” (care are rezultate reale; sinonim uneori cu „eficient”) (*n.ns CD).*

Raporturile între ministerul public şi judecători

17. Statele trebuie să ia toate măsurile pentru a se asigura că statutul legal, competența şi rolul procedural al membrilor ministerului public sunt stabilite prin lege, în aşa fel încât să nu existe nicio îndoială legitimă în ceea ce priveşte independența şi imparțialitatea judecătorului. Statul trebuie să garanteze în mod deosebit ca nimeni să nu poată exercita în acelaşi timp funcțiile de membru al ministerului public şi de judecător.

18. Cu toate acestea, dacă regimul juridic permite, statele trebuie să ia măsuri concrete pentru ca aceeaşi persoana să poată ocupa în mod succesiv funcțiile de procuror şi judecător sau invers. Aceste schimbări de funcții nu pot interveni decât la cererea expresă a persoanei interesate şi în conformitate cu garanțiile existente.

19. Membrii ministerului public trebuie să respecte strict independența şi imparțialitatea judecătorilor; în mod special ei nu trebuie să pună la îndoială deciziile jurisdicționale sau să împiedice punerea lor în executare, cu excepția exercitării căilor de atac sau a unor proceduri similare.

20. Membrii ministerului public trebuie să facă dovada obiectivității şi echității lor în timpul procedurilor în fața instanței. Ei trebuie, mai ales, să vegheze ca instanțele să aibă la dispoziție toate elementele de fapt şi de drept necesare unei bune administrări a justiției.

Raporturile între ministerul public şi poliție

21. În general, ministerul public trebuie să verifice legalitatea anchetelor efectuate de poliție, cu atât mai mult atunci când decide să înceapă sau să continue acțiunea penală. În acest sens, ei trebuie să controleze modul în care poliția respectă drepturile omului.

22. În țările în care poliția se afla sub autoritatea ministerului public sau în cazurile în care anchetele poliției sunt dirijate sau supravegheate de acesta, statul trebuie să ia toate măsurile efective pentru ca ministerul public să poată:

a. să dea instrucțiuni utile poliției pentru aplicarea efectivă a politicii penale, mai ales în ceea ce priveşte stabilirea categoriilor de cauze ce trebuie rezolvate cu prioritate, modul de strângere a probelor, personalul ce trebuie folosit, durata anchetei, informarea ministerului public, etc;

b. dacă sunt competente mai multe organe de poliție, să sesizeze cu respectiva cauză organul pe care îl consideră potrivit;

c. să procedeze la evaluări şi controale necesare în legătură cu respectarea instrucțiunilor sale şi respectarea legii;

d. să sancționeze sau să propună sancționarea, dacă este cazul, a eventualelor abateri.

23. Statele unde poliția este independentă de ministerul public trebuie să ia toate măsurile pentru ca ministerul public şi poliția să coopereze într-un mod corespunzător şi funcțional.

Îndatoriri şi responsabilități ale ministerului public cu privire la justițiabili

24. În exercitarea misiunii sale ministerul public trebuie:

a. să acționeze echitabil, imparțial şi obiectiv;

b. să respecte şi să protejeze drepturile omului aşa cum sunt enunțate în Convenția Europeană a Drepturilor Omului;

c. să vegheze ca sistemul de justiție penală să funcționeze cu celeritate.

25. Ministerul public trebuie să se abțină de la orice discriminare fundamentată pe orice motiv cum ar fi: sex, rasă, culoarea pielii, limbă, religie, opinii politice sau alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, origine, sănătate, handicapuri etc.

26. Ministerul public trebuie să asigure egalitatea oricărei persoane în fața legii şi trebuie să lămurească toate aspectele relevante ale cauzei, ținând cont mai ales de cele referitoare la suspect, indiferent dacă sunt în favoarea sau în defavoarea acestuia.

27. Ministerul public nu trebuie să înceapă sau să continue urmărirea penală atunci când o investigație imparțială a arătat că acuzațiile sunt nefondate.

28. Ministerul public nu trebuie să se folosească contra suspecților de probe despre care ştie sau poate în mod rezonabil să presupună că au fost obținute recurgându-se la metode contrare legii. În caz de îndoială, ministerul public trebuie să ceară instanței să se pronunțe asupra admisibilității acestor probe.

29. Ministerul public trebuie să vegheze la respectarea principiului egalității armelor, mai ales prin comunicarea către celelalte părți – făcând excepție cazurile prevăzute de lege – a informațiilor pe care le posedă şi care ar fi susceptibile să afecteze derularea echitabilă a procesului.

30. Ministerul public trebuie să păstreze față de terți confidențialitatea informațiilor, mai ales atunci când operează prezumția de nevinovăție, afară de cazul când comunicarea este prevăzută de lege sau este în interesul justiției.

31. Atunci când ministerul public este abilitat să ia măsuri care aduc atingere drepturilor şi libertăților fundamentale ale suspectului, aceste măsuri trebuie să facă obiectul unui control judiciar.

32. Ministerul public trebuie să țină seama în mod obligatoriu de interesele martorilor, mai ales să ia sau să propună măsuri pentru protejarea vieții, siguranței şi vieții lor private, sau să se asigure că aceste măsuri au fost luate.

33. Ministerul public trebuie să țină cont de opinia şi preocupările victimelor atunci când interesele personale ale acestora au fost lezate şi să furnizeze ori să vegheze ca ele să fie informate asupra drepturilor ce le revin şi a derulării procedurii.

34. Părțile interesate în cauză, atunci când sunt cunoscute sau identificabile, mai ales victimele, trebuie să aibă posibilitatea de a contesta decizia de neurmărire luată de ministerul public; o asemenea contestație poate face obiectul, după un control ierarhic, fie al unui control jurisdicțional, fie al urmăririi private declanşate de către părți.

35. Statele trebuie să vegheze ca exercitarea funcțiilor ministerului public să fie supusă unui "cod de conduită". Nerespectarea acestui cod poate da naştere sancțiunilor prevăzute la

punctul 5 de mai sus. Felul în care membrii ministerului public îşi duc la îndeplinire atribuțiile trebuie să facă de altfel obiectul unui control intern regulat.

36. a. Pentru a favoriza echitatea, coerența şi eficiența activității desfăşurate de ministerului public, statele trebuie să vegheze:

- să dea întâietate unei organizări ierarhice, dar fără ca această organizare să ducă la formarea de structuri birocratice, ineficiente şi paralizante;

- să definească liniile directoare generale privitoare la punerea în aplicare a politicii penale;

- să definească modul în care principiile şi criteriile generale pot servi la luarea deciziilor în cazuri particulare, cu scopul de a evita apariția arbitrariului în procesul de luare a deciziilor.

b. Modul de organizare, liniile directoare, principiile şi criteriile sunt adoptate de parlament sau de guvern ori, dacă dreptul național consacră independența ministerului public, de înşişi reprezentații acestuia.

c. Publicul trebuie informat despre această organizare şi despre aceste linii directoare, principii şi criterii; ele trebuie comunicate oricărei persoane, la cerere.

Cooperarea internațională

37. Independent de rolul care poate fi disputat de alte organe în materie de cooperare judiciară internațională, trebuie să fie favorizate contactele directe dintre membrii ministerului public din diferite state în cadrul stabilit prin convențiile internaționale în vigoare şi, în lipsa acestora, potrivit uzanțelor.

38. Trebuie să fie făcute eforturi în diferite direcții pentru a favoriza contacte directe între ministerele publice în cadrul cooperării judiciare internaționale şi, mai ales pentru:

a. difuzarea documentelor;

b. stabilirea unei liste de contacte şi adrese care să indice numele persoanelor de contact competente din diferite parchete precum şi specializarea lor, domeniul de responsabilitate etc;

c. stabilirea de contacte personale şi periodice între membrii ministerului public din diferite țări, mai ales organizarea de întâlniri regulate între procurorii generali;

d. organizarea sesiunilor de pregătire şi sensibilizare;

e. introducerea şi dezvoltarea funcției de magistrat de legătură într-o țară străină;

f. învățarea de limbi străine;

g. dezvoltarea comunicărilor pe cale electronică;

h. organizarea de seminarii de lucru cu alte state, în chestiunile de ajutor reciproc, cât şi asupra chestiunilor comune de criminalitate.

39. Pentru a simplifica şi a obține o coordonare a procedurilor de asistență judiciară reciprocă, eforturile trebuie:

a. să vizeze ca membrii ministerului public să fie sensibilizați asupra necesității de a participa activ în cooperarea internațională; şi

b. să favorizeze specializarea unor membri ai ministerului public în domeniul cooperării internaționale.

Pentru aceasta, statele trebuie să ia măsuri ca ministerul public al statului solicitant, atunci când este responsabil de cooperarea internațională, să poată adresa cereri de asistență judiciară direct autorității statului solicitat competent pentru punerea lor în executare şi ca această autoritate să poată returna probele obținute direct ministerului public.

***

RECOMANDAREA NR. (2000) 21

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND LIBERTATEA DE EXERCITARE A PROFESIEI DE AVOCAT

(adoptată de Comitetul de Miniştri în 25 oct. 2000, la a 727-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în baza articolului 15. b din Statutul Consiliului Europei,

Având în vedere prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului;

Având în vedere Principiile de Bază ale Națiunilor Unite privind Rolul Avocatului[56], aprobate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite din decembrie 1990;

Având în vedere Recomandarea nr. (1994) 12 cu privire la independența, eficiența şi rolul judecătorilor, adoptată de către Comitetul Miniştrilor al Consiliului Europei pe 13 octombrie 1994;

Subliniind rolul fundamental pe care îl au avocații şi totodată asociațiile profesionale de avocați în a asigura protejarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale;

Dorind să promoveze libertatea de a practica profesia de avocat pentru a întări statul de drept[57], proces la care iau parte şi avocații, în special în a apăra libertățile individuale;

Fiind conştient de necesitatea de a avea un sistem echitabil de administrare a justiției, care să garanteze independența avocaților în exercitarea profesiei fără restricții nejustificate şi fără a face obiectul unor influențe, sugestii, presiuni, amenințări sau imixtiuni, directe ori indirecte, indiferent din partea cui şi sub ce motiv ar fi făcute;

Fiind conştient de nevoia de a asigura exercitarea responsabilităților avocaților într-o manieră adecvată şi, în special, de necesitatea pentru avocați de a beneficia de o pregătire suficientă şi de a găsi un echilibru între îndatoririle lor față de instanțele judecătoreşti şi cele față de clienți;

Luând în considerare faptul că accesul la justiție ar putea presupune ca persoane cu o situație financiară precară să fie în situația de a obține serviciile unor avocați,

Recomandă guvernelor statelor membre să ia sau să consolideze, după caz, toate măsurile pe care le consideră necesare în vederea aplicării principiilor conținute de prezenta recomandare.

În contextul prezentei recomandări, prin "avocat" se înțelege o persoană calificată şi autorizată în conformitate cu dreptul național să pledeze şi să acționeze în numele clienților săi, să se angajeze în a practica dreptul, să se înfățişeze înaintea instanțelor sau să îşi sfătuiască şi să îşi reprezinte clienții în chestiuni legale.

Principiul I - Principii generale privind libertatea de a exercita profesia de avocat

---

[56] *Principiile* sunt disponibile la http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp44.htm. De observat că în varianta franceză, termenul folosit referitor la aceste principii este „bareau" *(n.ns., CD)*.

[57] Varianta franceză utilizează sintagma „*l`Etat de droit*", iar cea engleză „*the Rule of Law*"; traducerea în limba română se face prin „stat de drept", dar şi prin sintagma constituțională „supremația legii" *(n.ns, CD).*

1. Trebuie luate toate măsurile necesare pentru a respecta, a proteja şi a promova libertatea de a exercita profesia de avocat, fără discriminare şi fără imixtiuni din partea autorităților sau a publicului, în special având în vedere prevederile relevante ale Convenției Europene a Drepturilor Omului.

2. Deciziile privind autorizarea de a practica avocatura sau de a intra în această profesie, trebuie luate de către un corp independent. Astfel de decizii, indiferent dacă sunt sau nu luate de către un corp independent, trebuie să poată face obiectul unei reanalizări de către o instanță independentă şi imparțială.

3. Avocații trebuie să se bucure de libertatea la opinie, exprimare, mişcare, asociere şi întrunire şi, în special, de dreptul de a lua parte la dezbateri publice privind legea şi administrarea justiției, şi de a propune reforme legislative.

4. Avocații nu trebuie să sufere sau să rişte să suporte sancțiuni ori să fie supuşi unor presiuni atunci când acționează în concordanță cu standardele profesionale.

5. Avocații trebuie să aibă acces la clienții proprii, în mod special la cei privați de libertate, să-i consilieze în particular şi să-şi reprezinte clienții în conformitate cu deontologia lor profesională.

6. Trebuie luate toate măsurile necesare pentru ca relația de confidențialitate dintre avocat şi client să fie este respectată. Excepțiile de la acest principiu vor fi permise doar în măsura în care ele sunt în conformitate cu principiile statului de drept.

7. Avocaților nu li se va refuza accesul la instanța în fața căreia sunt calificați să se înfățişeze şi trebuie să aibă acces la toate dosarele relevante pentru apărarea drepturilor şi intereselor clientului, în conformitate cu deontologia lor profesională.

8. Toți avocații care lucrează în aceeaşi cauză trebuie să fie tratați în mod egal de instanță.

Principiul II - Pregătirea juridică, formarea şi admiterea în profesia de avocat

1. Pregătirea juridică, admiterea în profesie şi exercitarea acesteia nu trebuie să fie refuzate unei persoane pe motive cum ar fi cele legate de sex sau orientare sexuală, rasă, culoare, religie, opinii politice sau de altă natură, origine etnică ori socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naştere sau incapacitate fizică.

2. Trebuie luate toate măsurile necesare pentru a asigura un înalt grad de pregătire juridică şi de moralitate drept condiții prealabile admiterii în profesia de avocat, şi apoi pentru a asigura o formare continuă a avocaților.

3. Pregătirea juridică, inclusiv programele de formare continuă, trebuie să urmărească să consolideze abilitățile juridice, să crească gradul de conştientizare față de etica juridică şi respectarea drepturilor omului, să instruiască avocații în respectarea, protejarea şi promovarea drepturilor şi intereselor clienților şi să contribuie la buna administrare a justiției.

Principiul III - Rolul şi îndatoririle avocaților

1. Baroul sau celelalte asociații profesionale ale avocaților trebuie să stabilească standarde profesionale şi norme deontologice şi să vegheze ca avocații să acționeze

independent, cu conştiinciozitate şi corectitudine în apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale clienților.

2. Avocații trebuie să respecte secretul profesional în concordanță cu legislația internă, reglementările şi deontologia lor. Orice violare a secretului profesional, fără consimțământul clientului, trebuie să fie sancționată în mod adecvat.

3. Îndatoririle avocatului față de client includ:

a. consilierea clienților atât în privința drepturilor şi obligațiilor lor legale, cât şi cu privire la soluția probabilă, precum şi consecințele cauzei, inclusiv costurile financiare;

b. încercarea de a rezolva cauza mai întâi pe cale amiabilă;

c. luarea de măsuri legale pentru a proteja, respecta şi a exercita drepturile şi interesele clienților lor;

d. evitarea conflictelor de interese;

e. evitarea de a accepta un număr mai mare de cazuri decât cel pe care îl pot gestiona în mod rezonabil.

4. Avocații trebuie să respecte autoritatea judiciară şi să-şi îndeplinească îndatoririle în fața instanțelor în conformitate cu legea sau alte reglementări, şi cu deontologia lor profesională. Orice neîndeplinire de către avocați a obligațiilor profesionale nu trebuie să aducă prejudicii intereselor clienților sau altora care le solicită serviciile.

Principiul IV - Accesul tuturor persoanelor la avocați

1. Trebuie luate toate măsurile necesare pentru a asigura accesul efectiv al tuturor persoanelor la serviciile juridice oferite de către avocați independenți.

2. Avocații trebuie încurajați să ofere servicii juridice persoanelor cu o situație economică dezavantajată.

3. Pentru a permite accesul efectiv la justiție, guvernele statelor membre trebuie să asigure existența de servicii juridice de care să beneficieze persoanele cu o situație economică dezavantajată şi în special cele private de libertate.

4. Îndatoririle avocaților față de clienți nu trebuie afectate de faptul că onorariile sunt plătite integral sau doar în parte din fonduri publice.

Principiul V - Asociațiile

1. Avocaților trebuie să li se permită şi să fie încurajați să constituie şi să adere la asociații profesionale locale, naționale şi internaționale care, singure sau alături de alte organizații, au sarcina de a îmbunătăți deontologia şi de a proteja independența şi interesele avocaților.

2. Baroul şi celelalte asociații profesionale ale avocaților trebuie să se autoguverneze, independent de autorități şi de cetățeni.

3. Trebuie respectat rolul barourilor şi al celorlalte asociații profesionale ale avocaților în protejarea membrilor săi şi a independenței față de orice restricție sau ingerință nejustificată.

4. Barourile şi celelalte asociații profesionale ale avocaților trebuie încurajate să asigure independența avocaților şi, printre altele:

a. să promoveze şi să apere interesele justiției, fără niciun fel de teamă;

b. să apere rolul avocaților în societate şi, în special, să vegheze la respectarea onoarei, demnității şi integrității lor;

c. să promoveze participarea avocaților la mecanisme care garantează accesul la justiție al persoanelor cu o situație economică defavorizată, în special la asistență judiciară şi consiliere juridică;

d. să promoveze şi să susțină reforma cadrului legislativ şi discuțiile pe tema legislației existente şi propunerilor legislative;

e. să încurajeze protecția socială a membrilor profesiei şi să îi asiste, pe ei sau familiile lor, dacă împrejurările o cer;

f. să colaboreze cu avocații altor țări pentru a promova rolul avocatului, luând în considerare în special activitatea organizațiilor internaționale ale avocaților şi a organizațiilor internaționale interguvernamentale şi non-guvernamentale;

g. să promoveze cele mai înalte standarde de competență a avocaților şi să vegheze la respectarea de către aceştia a deontologiei şi disciplinei;

5. Barourile şi celelalte asociații profesionale ale avocaților trebuie să întreprindă orice acțiune necesară, inclusiv cele privind apărarea intereselor avocaților pe lângă organismul corespunzător, în cazul:

a. reținerii sau arestării unui avocat;

b. oricăror decizii de a lua măsuri care pun la îndoială integritatea unui avocat;

c. oricărei percheziții a persoanei sau proprietăților avocaților;

d. oricărei confiscări de documente sau materiale aflate în posesia avocaților;

e. publicării unor articole de presă ce necesită luarea de poziție în numele avocaților.

Principiul VI - Procedurile disciplinare

1. Dacă avocații nu respectă deontologia profesiei lor prevăzută în codurile de conduită concepute de către barouri sau celelalte asociații profesionale ale avocaților sau de legislație, trebuie luate măsurile adecvate, inclusiv declanşarea procedurilor disciplinare.

2. Barourile şi celelalte asociații profesionale ale avocaților trebuie să fie responsabile de desfăşurarea procedurilor disciplinare față de avocați sau, acolo unde este cazul, au dreptul de a participa la desfăşurarea acestora.

3. Procedurile disciplinare trebuie să se desfăşoare respectând pe deplin principiile şi regulile prevăzute de către Convenția Europeană a Drepturilor Omului, inclusiv dreptul avocatului de a lua parte la proceduri şi de a contesta decizia prin apel.

4. În stabilirea sancțiunii pentru abaterea disciplinară comisă de către avocat, trebuie respectat principiul proporționalității.

***

RECOMANDAREA NR. (2001) 2

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND STRUCTURAREA ŞI RESTRUCTURAREA[58] RENTABILĂ A SISTEMELOR JUDICIARE ŞI A SISTEMELOR DE INFORMARE JURIDICĂ

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 28 feb. 2001, la a 743–a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, conform articolului 15.b din Statutul Consiliului Europei,

Considerând că scopul Consiliului Europei este realizarea unei unități mai strânse între statele membre;

Considerând că tehnologiile moderne ale informației sunt astăzi indispensabile pentru administrarea justiției şi contribuie, ele însele, la o administrarea mai eficientă a statului, necesară unei bune funcționări a democrației;

Notând că cea mai mare parte a statelor europene îşi reorganizează sau înlocuiesc atât sistemele lor de administrare judiciară, cât şi sistemele computerizate de informare juridică, şi că alte state sunt în căutare de consultanți specializați pentru punerea în funcționare a noilor sisteme;

Recunoscând că o organizare modernă şi rentabilă a acestor sisteme va asigura îmbunătățirea şi amplificarea, la un cost rezonabil, a serviciilor judiciare;

Realizând că evoluția recentă a tehnologiilor informației a fost şi va continua să fie rapidă şi radicală şi, prin urmare, o cunoaştere precisă a ultimelor dezvoltări în domeniul sistemelor IT[59] din sectorul juridic este absolut necesară;

Considerând că următoarele principii şi linii directoare reflectă situația şi tendințele comune actuale în acest domeniu, în Europa;

Considerând, de asemenea, că sistemele care integrează ultimele dezvoltări în materia tehnologiilor informației şi a dreptului vor îmbunătăți calitatea, rapiditatea, eficiența şi efectivitatea[60] legii şi justiției în statele membre ale Consiliului Europei;

Considerând, prin urmare, că aceste principii şi linii directoare vor ajuta, în munca acestora, autoritățile competente în domeniul juridic,

Recomandă guvernelor statelor membre:

a. să aducă principiile generale şi liniile directoare expuse în raportul din anexa acestei recomandări în atenția persoanelor şi serviciilor responsabile de structurarea şi restructurarea rentabilă a sistemelor judiciare şi a sistemelor de informare juridică;

b. să ia, pe teritoriul țării lor, măsurile adecvate pentru a se asigura că aceste principii şi linii directoare sunt aplicate în sectorul juridic.

---

[58] Varianta în limba franceză utilizează expresia „*la conception et la reconception*”, iar cea în limba engleză „*the design and re-design*” *(n.ns, CD)*.

[59] Abreviere pentru „*Information Tehnology*” (engl), respectiv „*Systèmes d`information automatisés*” (fr) *(n.ns, CD).*

[60] Varianta în limba frranceză utilizeză expresia „*l`efficacité*” (*eficacitate*, care în limba română este sinonim cu *eficiență*), pe când varianta engleză utilizează termenul ”*effectiveness*” *(n.ns, CD).*

Anexă la Recomandarea nr. (2001) 2

Raport asupra structurării şi restructurării rentabile a sistemelor judiciare şi a sistemelor de informare juridică

Introducere

Prezentul document priveşte contribuția pe care Tehnologia Informației şi Comunicării (TIC) o poate aduce funcționării instanțelor judecătoreşti şi sistemelor de informare juridică. Acest raport examinează rolul TIC atât ca suport pentru operațiunile administrative judiciare, cât şi ca "motor" al revizuirii procedurilor şi practicilor organizaționale.

Este evident că mijloacele electronice dețin un rol important în modernizarea aparatelor judiciare şi a sistemelor de informare juridică, iar provocarea constă în a controla potențialul TIC pentru a transforma procesele aferente şi a le face mai eficiente şi mai performante. O astfel de îmbunătățire presupune mai mult decât simpla automatizare a metodelor manuale existente. Ea implică structurarea şi restructurarea operațiunilor, precum şi asumarea angajamentului de a exploata potențialul datelor stocate în format electronic pentru a asigura informații mai bune şi mai rapide care să faciliteze administrarea justiției şi prestarea de servicii către utilizator.

Alături de numeroasele chestiuni tehnice ce trebuie rezolvate, o provocare esențială este "controlarea managementului schimbării", ceea ce necesită un mod de a conduce dinamic şi avizat. Evoluția tehnologică nu ar trebui să constituie, neapărat, principalul motiv pentru schimbare şi ar trebui manifestată precauție în aplicarea fără ezitare a tuturor posibilităților oferite de către TIC sectorului juridic, acolo unde anumite cerințe şi responsabilități trebuie respectate (de exemplu, independența judiciară şi respectarea vieții private/confidențialitate). Totuşi, judecătorii şi alți utilizatori ai sistemelor de informare juridică trebuie să fie încurajați să exploreze posibilitățile oferite de noile tehnologii şi să coopereze cu experți în domeniul tehnic pentru a moderniza procesele decizionale juridice, astfel încât acestea să răspundă mai bine cerințelor utilizatorilor, pentru a recâştiga încrederea publicului şi a găsi o cale de mijloc între interesele justiției pe de-o parte, şi preocuparea pentru costuri/eficiență pe de altă parte.

Raportul este structurat în două secțiuni principale:

1. Măsuri strategice pentru dezvoltarea TIC în cadrul sectorului juridic
2. Gestiunea proiectelor

1. Măsuri strategice pentru dezvoltarea TIC în cadrul sectorului juridic

1.1 Principii şi strategii

Este important ca strategia de dezvoltare a TIC în sectorul juridic (ca şi în alte sectoare) să se bazeze pe o bună înțelegere a circumstanțelor, condițiilor şi scopurilor speciale ale sectorului în discuție. De aceea, spre exemplu, o strategie TIC în instanță trebuie să țină cont de diferitele cerințe şi aşteptări ale unui sistem judiciar. Luarea deciziilor, de asemenea, trebuie să se bazeze pe principii şi scopuri clare care să reflecte în totalitate cerințele menționate mai sus. Ar trebui folosită următoarea listă privitoare la investițiile în TIC când este vorba de sisteme de informare judiciară/juridică (deşi, niciuna dintre măsuri nu va prima celeilalte):

- *contextualizare:* investiția să fie adaptată la circumstanțele şi cerințele specifice ale statelor membre;

- *costuri/eficiență:* să se obțină avantaje în materie de rentabilitate şi de productivitate a sistemelor judiciare şi juridice;

- *rapiditatea justiției:* operațiunile administrative judiciare, precum şi căutarea sau procesarea de informații să fie accelerate;

- *calitatea justiției/calitatea serviciilor:* să existe o mai mari coerență în luarea deciziilor etc. şi să fie puse la dispoziția utilizatorului informații şi alte servicii de actualitate;

- *uniformitatea serviciilor* (unde este necesar): să fie încurajat progresul în procesul de emitere a regulamentelor[61], precum şi o mai mare coerență a serviciilor şi metodelor de lucru;

- *transparența procedurilor:* se fie încurajată o atitudine deschisă şi asumarea responsabilității în ceea ce priveşte stadiul cazurilor, asupra procedurilor în desfăşurare şi a altor aspecte relevante;

- *verificarea deciziilor:* deciziile/concluziile să fie exacte şi valide;

- *gestiunea informației:* să se îmbunătățească calitativ şi cantitativ informațiile utilizate la definirea priorităților în reorientarea procesului de management organizațional;

- *degrevarea personalului:* sarcinile să fie repartizate mai eficient între angajați (scutirea, de exemplu, a judecătorilor de atribuții administrative şi delegarea acestor sarcini către personalul auxiliar);

- *gestiunea volumului de muncă a personalului:* e necesară o împărțire şi un control mai bun a volumului de muncă la nivelul angajaților şi o distribuire mai eficientă a personalului pentru diferitele sarcini;

- *sisteme mai simple şi mai standardizate:* să se generalizeze utilizarea componentelor standard în diferite aplicații care să intensifice compatibilitatea şi să faciliteze mobilitatea personalului etc;

- *respectarea normelor:* să se aplice protocoalelor şi normele internaționale;

- *sprijin oferit utilizatorilor:* să se îmbunătățească serviciile şi sprijinul oferit din partea altor organizații pentru utilizatori;
- *întărirea capacității:* să se dezvolte capacitatea de a înfrunta un viitor incert (spre exemplu, asigurarea stabilității prin flexibilitate);

- *uşurință în învățare şi folosire:* să fie mai facile procesele de formare şi perfecționare, precum şi de transfer al cunoştințelor;

- *securitate:* o mai mare securitate a datelor/structurilor organizaționale şi să fie protejat caracterul privat şi confidențial al datelor, când e cazul;

- *integritate:* să fie garantate reguli de probitate, onestitate şi corectitudine în modul de funcționare al operațiunilor juridice şi al operațiunilor administrative conexe;

---

[61] În limba engleză este folosit termenul „*standards*" (n.ns. CD).

O chestiune strategică fundamentală ce trebuie avută în vedere la examinarea investițiilor în TIC aplicabile operațiunilor de administrare juridică, constituie întrebarea dacă nu cumva ar fi mai bună o revizuire şi restructurare a cerințelor juridice fundamentale, şi nu doar a procedurilor administrative (cu alte cuvinte, schimbarea cerințelor în sine, decât a mijloacelor prin care acestea sunt îndeplinite). Pe lângă această întrebare există o altă serie de întrebări strategice care privesc:

- *investițiile pe termen scurt şi lung:* spre exemplu, investiția pentru un viitor incert sau în funcție de circumstanțele imediate, ceea ce ridică probleme atât din punct de vedere al capacității de prevenire a nevoilor şi dezvoltării tehnicilor viitoare, cât şi cu privire la dimensiunile economice ale investițiilor pe termen scurt;

- *sisteme standard şi personalizate:* spre exemplu, investiția în sisteme standard/uşor de utilizat şi controlat, similare cu alte aplicații pentru a facilita formarea şi perfecționarea utilizatorilor, sau investirea în sisteme personalizate pentru care procesul de învățare va fi cu siguranță mai dificil;

- *automatizarea procedurilor existente sau redefinirea procedurilor:* spre exemplu, investirea în sisteme care pur şi simplu reiau, sub formă electronică, convențiile sau protocoalele deja existente sau alegerea unei abordări de restructurare a modalităților de lucru şi profitarea de ocazia oferită de investiție pentru a regândi optica şi detaliile practicilor în vigoare;

- *dezvoltare folosind resurse interne sau externe:* spre exemplu, investirea în servicii de expertiză din cadrul organizației pentru conceperea şi punerea în funcțiune a sistemelor sau contractarea externă a experților, conceperea, dezvoltarea şi/sau exploatarea sistemului. Dacă se optează pentru abordarea externă, poate fi utilă păstrarea unui număr de specialişti din cadrul angajaților, pentru negocierea contractelor şi supervizarea executării acestora, printre altele;

- *centralizarea sau descentralizarea responsabilităților:* stabilirea, spre exemplu, cui îi revine responsabilitatea dezvoltării, finanțării şi gestiunii - Ministerului Justiției sau instanțelor. Deşi centralizarea poate prezenta anumite avantaje din punct de vedere al funcționării şi standardizării, un inconvenient îl poate constitui lipsa flexibilității şi a reacției imediate la nivel local (deşi acest lucru va depinde în mare parte de țara în discuție şi distribuirea populației acesteia).

Fiecare dintre măsurile alese prezintă avantaje şi dezavantaje, în acelaşi timp, ce ar trebui analizate în paralel (cele mai importante sunt rezumate în următorul tabel). Este utilă reținerea unor elemente asociate celor două strategii, de exemplu, dezvoltarea internă şi cea externalizată, sau responsabilități în parte centralizate şi în parte descentralizate. Cele mai bune soluții pot, de asemenea, varia în funcție de particularitățile statului membru în discuție (dimensiune geografică, tradiții şi capacități).

1.2. Tipuri de avantaje şi dezavantaje între diferitele opțiuni

	Investiții pe termen lung	**Investiții pe termen scurt**
Avantaje	Planificarea e mult mai structurată	Folosirea unor tehnologii mai avansate
	Controlul este mai uşor	Impact/rezultate mai rapide
	Posibilitatea de a obține un cost global mai rentabil	Managerii sunt, probabil, mai interesați şi dedicați
	Posibilitatea găsirii unor soluții adaptate situației	Răspunsuri mai favorabile în situații incerte (progrese în etape mici şi mai uşor gestionabile)

		Posibilitatea de a reduce costurile pentru tehnologiile cunoscute
Dezavantaje	Pericolul ca tehnologia aleasa să fie depăşită	Posibilitatea apariției erorilor
	Dificultatea în a stârni interesul managerilor	Preponderența soluțiilor gândite în avans
	Complexitate mai mare	Recurgerea la ajutor din exterior

	Sisteme standard	**Sisteme particularizate**
Avantaje	Uşor de folosit, învățat şi întreținut	Concepute cu o anumită destinație
	Achiziție şi gestionare mai ieftine	
	Mai propice pentru comunicarea inter-organizațională	
Dezavantaje	Mai puțin adaptabile aplicației	Mai costisitoare
	Utilizatorii pot prezenta nevoi speciale ce nu pot fi îndeplinite	Nevoi de formare mai accentuate
		Efectuarea schimbărilor necesită apel la specialişti (costuri suplimentare)

	Automatizarea procedurilor existente	**Re-conceperea procedurilor existente**
Avantaje	Înțeleasă de către utilizatori	Mai rentabil pe termen lung
	Rezistența minimă din partea angajaților	Mai potrivit pentru utilizatori, pe termen lung
		Posibilitatea de a implementa controalele dorite
		Posibilitatea de a gândi sistemul ca un întreg şi a face legăturile necesare
Dezavantaje	Procedurile nu permită automatizarea	Ocupă mai mult timp şi cauzează perturbații
		Noile metode de lucru pot nemulțumi personalul
		Exista riscul de a depinde de hotărârile la nivel înalt (spre exemplu, schimbări ale legislației)

	Gestiune centralizată	**Gestiune descentralizată**
Avantaje	Simplificarea planificării şi ansamblului de controale	Reacții mai bune la situațiile locale
	Utilizare eficientă şi flexibilă a personalului	Încurajează competiția locală şi o mai mare productivitate

	Posibilitatea de a obține sfaturi din partea mai multor specialişti	Apropierea față de utilizatorii finali
	Capacitatea de a furniza aceleaşi servicii pretutindeni	Incită managerii locali la exercitarea responsabilităților
Dezavantaje	Risc de supra-concentrare într-un singur loc (spre exemplu, eşec la scară mare)	Necesită surplus de personal, prezintă riscuri de suprapunere, costuri ridicate
	Depărtare în raport cu utilizatorii finali	Risc de abatere de la reglementări comune şi compatibilități
	Dependent de o comunicare eficientă	Pierderea flexibilității personalului
	Diminuarea responsabilității, şi implicit a motivației managerilor locali	Solicită experiență suficientă pentru dezvoltarea la nivel local
	Înțelegere insuficientă a necesitaților/aşteptărilor la nivel local	

	Gestiunea proiectelor interne	**Gestiunea proiectelor externalizate**
Avantaje	Control asupra proiectului (foarte important în cazul procesului de concepere)	Capacitate de inovație crescută în sectorul privat (la început)
	Existența personalului specializat se poate dovedi mai puțin costisitoare pe termen lung	Cunoştințe mai profunde şi mai ample despre tehnologii, din partea subcontractorilor
	Posibilitatea de a compara/concura cu furnizori externi	Potențial pentru resurse mai importante destinate Investițiilor & Dezvoltării
		Transferul sarcinilor/riscurilor administrative către o terță parte
Dezavantaje	Constituirea unei “capacitați” specializate greu de eliminat/adaptat	Pierderea inovației din momentul în care serviciul devine operațional
	Lipsa expertizei pentru noile tehnologii şi inovații	Pierderea competențelor interne (dependență crescândă de furnizori externi)
	Cheltuieli administrative suplimentare	Pierderea controlului intern
		Costuri suplimentare legate de execuția contractului
		Costuri suplimentare ce corespund plații TVA-ului şi unei părți din profit furnizorului privat
		Riscul unei dependențe excesive față de prestatorul de servicii

2. Gestiunea proiectului

2.1. Introducere

Un sistem eficient de gestiune a proiectelor ar trebui să asigure:

– control cu privire la progresul proiectului;
– transparența modalităților financiare;
– distribuire clară a responsabilităților;
– implicarea utilizatorilor.

Gestiunea proiectelor IT de anvergură în sectorul juridic (sisteme de gestiune a dosarelor judiciare pentru instanțe, spre exemplu, sau alte sisteme de informare juridică) implică şapte etape majore (discutate mai jos, în ordine cronologică).

- planificarea strategiei;
- evaluarea necesităților;
- concepție arhitecturală;
- programare şi instalare;
- teste, recepție, punere în aplicare şi formare a utilizatorilor;
- utilizare şi întreținere;
- evaluarea sistemului;

Companiile private vor participa deseori, în baza unui acord de subcontractare, la elaborarea sistemelor, dar este important ca responsabilitatea principală a primelor trei faze ale proiectului (planificarea strategiei, evaluarea necesităților şi concepția arhitecturală) să rămâne pe plan intern (deşi aceste faze trebuie realizate profitând de experiența consultanților externi, atunci când competențele necesare nu sunt disponibile local).

Fazele ulterioare, adică cele ale programării şi instalării, testării de către utilizatori, punerii în aplicare şi întreținerii se pot subcontracta cu condiția ca unele dintre specificațiile detaliate să fie concepute de către subcontractori şi să fie supuse unui control al calității.

Este de asemenea important ca proiectul să fie supus, chiar de la primele etape, unei evaluări riguroase, dacă este posibil, din partea unui organ independent, cu scopul de a se asigura că specificațiile cerute şi conformitatea cu normele şi obiectivele vizate sunt respectate. În ceea ce priveşte gestiunea proiectului, un parteneriat între o echipă internă şi consultanți externi, stabilit pe o perioadă de timp suficient de lungă, pare să constituie, în majoritatea cazurilor, un mod eficient de lucru, deoarece permite concilierea dintre interesele unui control intern al cumpărătorului şi deschiderea către inovație şi experiența amplă a celor din exterior.

Caracteristicile şi natura specifică a diferitelor sisteme de informare juridică, precum şi ale activității în diferite instanțe impun o serie de condiții proceselor de concepție şi punere în aplicare a noilor sisteme informatice. Securitatea datelor, accesibilitatea şi uşurința utilizării sunt, evident, foarte importante. Totuşi, situația este adesea complicată din cauza factorilor structurii locale:

- accesul, în termeni geografici şi organizaționali, la serviciile de informare juridică sau la instanțe;
- amploarea şi volumul operațiilor cu privire la sistemul de informare juridică sau la instanțe;
- natura legăturilor şi necesitatea cooperării cu alte organizații, precum şi acordurile existente în ceea ce priveşte transferul şi schimbul de informații.

În general, tehnologiile informației permit o mai mare uniformitate în conceperea sistemelor de informare juridică şi în administrarea justiției. Acest lucru poate prezenta avantaje pe termen lung, dar pe termen scurt - adică, în timpul etapei de punere în aplicare - pot apărea dificultăți tranzitorii, în timp ce diferitele practici locale se adaptează la noile norme, aplicate mai larg

2.2. Planificarea strategiei

Diagrama următoare ilustrează un model de organizarea a gestiunii unui proiect complex de informatizare a justiției. Acest model este, inevitabil, general, iar detaliile ar trebui stabilite ținând cont de situația şi cerințele fiecărei țări. Totuşi, el evidențiază punctele principale ce trebuie luate în calcul la momentul adoptării dispozițiilor cu caracter organizațional pentru proiectul în discuție şi subliniază, în particular, importanța separării între contribuțiile grupului de conducere[62], al utilizatorilor şi ale grupului însărcinat de garantarea calității.

Model organizațional schematic pentru gestiunea proiectelor

Grupul de utilizatori	**Grupul de conducere**	**Grupul pentru asigurarea calității**
Prezidat de către un utilizator confirmat. *Rol:* apărarea intereselor utilizatorilor furnizând feedback cu privire la: – specificul necesităților; – aprobarea; – evaluarea; – filtrarea tuturor modificărilor propuse; – informații despre alte necesități. *Membrii* sunt: – judecători; – avocați; – notari; – preşedinți de instanțe; – funcționari.	Prezidat de o persoană influentă numită de Guvern sau de Curtea Supremă. Recurgerea la o autoritate[63] superioară pentru aprobarea propunerilor.	Serviciu independent de consultanță însărcinat cu auditarea. Nu se ocupă de oferte şi delegarea sarcinilor.

GESTIONAREA PROIECTELOR
Delegarea sarcinilor

[62] Varianta în limba franceză utilizează expresia "*group de pilotaje*", iar cea în engleză "*steering committee*" *(n.ns, CD).*
[63] Varianta în limba franceză foloseşte „*une instance*", iar varianta în limba engleză "*authority*" *(n.ns. CD).*

LIDERUL(-II) PROIECTULUI

Necesită calități de bun organizator şi cunoaşterea sistemului juridic (judecător sau un judecător şi un informatician).

Alți lideri de proiect pot fi numiți pentru anumite sarcini specifice (redactarea noilor propuneri de legi şi proceduri, sau restructurarea cadrului legislativ).

Echipa(-ele) proiectului

Pentru administrarea şi îndeplinirea activităților zilnice; format(-e) din reprezentanți ai tuturor grupurilor interesate, în special cel al utilizatorilor, ce cunosc principiile de structură tip şi funcțiile juridice (utilizatori specializați precum: judecători, procurori, grefieri, legislatori şi designeri de sisteme).

2.3. Evaluarea necesităților

Această etapă implică scanarea şi analiza atentă a sistemelor deja existente, precum şi a necesităților:

- procedurile pe care noul sistem trebuie să le îndeplinească, spre exemplu criteriile şi contextul juridic particular (legi şi alte reglementări);
- modalitățile de organizare, spre exemplu procedeele organizaționale deja existente şi metodele comune urmate în executarea procedurilor;
- sistemele existente de arhivare a datelor, spre exemplu sistemele manuale de informare juridică;
- interconectarea cu alte sisteme de organizații/structuri;
- perspectivele şi posibilitățile de restructurare a sistemului operațional.

Deseori este utilă o planificare a necesităților utilizatorilor sub forma unor diagrame, spre exemplu, ilustrând în cazul unei instanțe:

– registrul dosarelor (rolul instanței);
– registrul părților;
– funcții auxiliare – planificare, termene limită, statistici, modalitatea de colectare de fonduri;
– formulare pentru sesizare şi criterii de imprimare;
– conectare cu alte sisteme (spre exemplu, transferul informației cuprinse în registre şi accesul la informații juridice).

O astfel de diagrama ar putea veni în sprijinul:

a. sistemelor deja existente, cu privire la:

– natura cazurilor;
– părțile implicate;
– actele de procedură şi hotărârile;
– rezumatul cauzei;
– organismele juridice;

– fundamentul juridic.

b. canalele de informare - legăturile între entități - spre exemplu:

– care sunt părțile fiecărui dosar;
– ce dispoziție juridică particulară este invocată într-un anumit caz.

c. transferul datelor necesare în trecerea de la sistemul vechi la cel nou, indicând cum fiecare informație din vechiul sistem corespunde datelor din cel nou.

2.4 Concepția (design) arhitecturală a sistemelor TIC

În multe țări, dezvoltarea tehnologiei informației în domeniul administrării justiției intră într-o nouă etapă, ce se caracterizează printr-un rol mai important oferit schimbului de informații şi sprijinirii "procesului de lucru" în totalitatea sa. Din punct de vedere al conținutului, procedurile judiciare prezintă anumite caracteristici comune (în ciuda deosebirilor dintre metodele de funcționare a diferitelor jurisdicții din interiorul statelor membre şi între statele membre). Aceste caracteristici comune sugerează faptul că este benefică o abordare comună în vederea dezvoltării sistemelor, atât din punct de vedere al conceperii, cât şi al implementării şi întreținerii. De exemplu, ar fi util ca arhitectura să includă configurarea unui spațiu pe server care să permită rularea de aplicații pentru clienți în a apela servere cu baze de date.

Într-o manieră generală, arhitectura ar trebui să permită:

– refolosirea sistemelor deja existente şi integrarea diferitelor tipuri de aplicații şi tehnologii;
– utilizarea diferitelor tipuri de echipament (spre exemplu, calculatoare personale, calculatoare în rețea, diferite sisteme de operare);
– utilizarea Internetului;
– instalarea unui sistem uşor de utilizat, sigur, flexibil şi deschis;
– acces uşor al utilizatorilor finali (şi limitarea la maxim a confuziilor);
– garantarea unei funcționări fiabile.

Din punct de vedere al conceperii sistemului, este absolut necesară dotarea acestuia cu o arhitectură convenabilă care să diferențieze componentele sau elementele cheie: funcția de gestiune a comunicațiilor (inclusiv interfața Internet), funcția de bază de date, fişiere de date, funcția de gestiune a fluxului muncii, funcția de gestiune a documentelor şi interfața grafică pentru utilizatori. Disocierea între aceste elemente ar trebui să faciliteze o bună securitate a datelor, flexibilitate, accesibilitate şi posibilitatea de extindere şi dezvoltare. Accesul utilizatorilor finali la fiecare din aceste aplicații, prin intermediul serverelor, constituie, în general, o abordare potrivită în măsura în care reduce riscurile de confuzii (între diferite versiuni, spre exemplu), măreşte fiabilitatea şi favorizează integrarea aspectelor organizaționale şi practice.

2.4.1 Arhitectura potrivită

Introducerea elementelor comune are repercusiuni importante asupra dezvoltării diferitelor aplicații, precum şi asupra arhitecturii sistemului informatic, per total (hardware şi software). O arhitectură potrivită presupune anticiparea folosirii unor servere de aplicații destinate simplificării sistemului la nivelul client. Această metodă ar trebui, de asemenea, să ofere beneficii în ceea ce priveşte securitatea şi fiabilitatea în funcționare. Ar trebui să păstreze avantajele eficienței, constând în mai puțin personal pentru asistență şi întreținere. Printre altele, mediul pentru client va fi mai uniform şi sistemul va permite un nivel de

securitate care nu ar fi uşor de obținut în arhitecturi mai împânzite

Arhitectura schematică a unui proiect TIC pentru instanțe

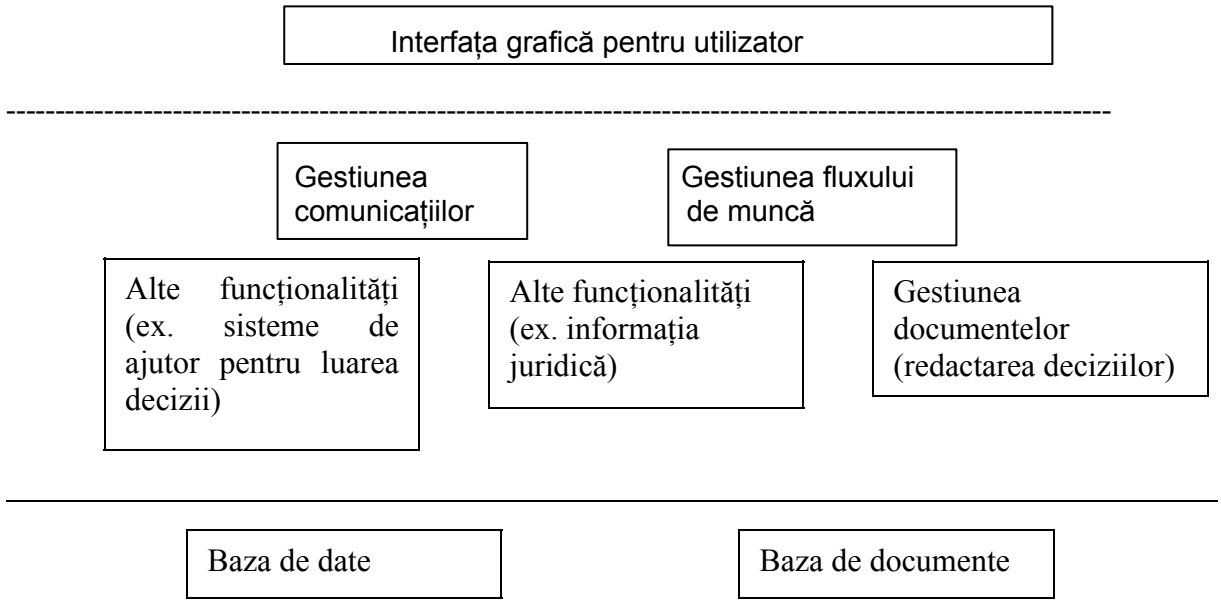

În definirea arhitecturii sistemelor de informații judiciare, trebuie luate în calcul două niveluri:

a. nivelul organizațional – axat pe nevoile şi aşteptările organizației şi implicările acestora în tipul de sistem şi de design;

b. nivel tehnic – ținând cont de inovațiile, tendințele şi perspectivele sistemelor informatice în general şi de potențialul de stabilire a unor noi funcționalități şi de moduri de exploatare diferite

Persoane participante în procedura judiciară nct de vedere strategic, plecând de la logica internă uniformă a procedeelor judiciare existente (ce frecvent respectă o schemă comună, în ciuda diferențelor între anumite aspecte ale unor cauze individuale). Nevoile de informare ale utilizatorilor şi condițiile speciale d şi t sisteme care să proceseze datele într-o manieră "distribuită". men supravegherea funcționării instanțelor (şi subdiviziunilor acestora) în ceea ce privește rezultatele şi alte date de gestiune (de exemplu, personal, finantare şi costuri). Oricare ar fi ecărei jurisdicții, întotd şedință şi adaptarea la dactarea rapoartelor u părți etc. Deseori, t stan în al ges nă c lul

sistemelor de gestiune

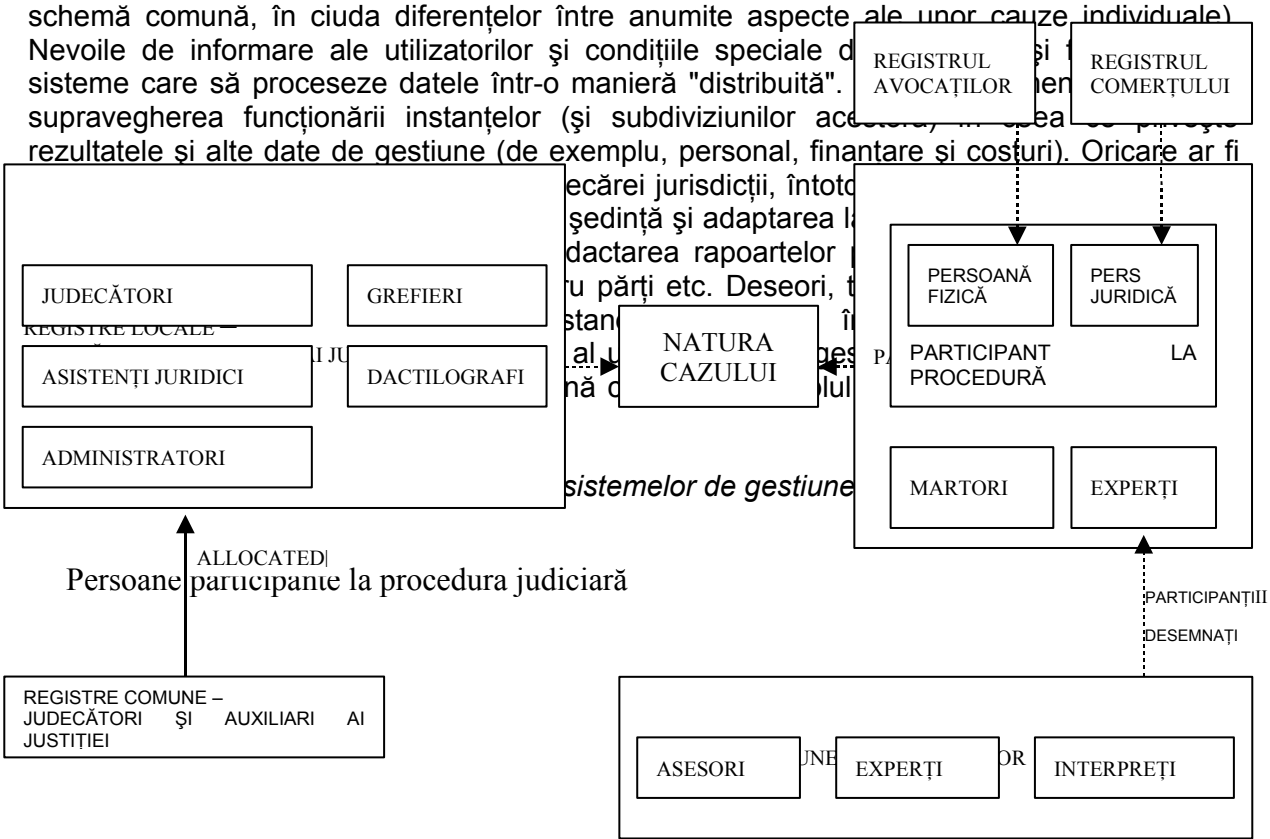

PERSOANE ALOCATE ANUMITOR TRIBUNALE

La nivel tehnic, trebuie plecat de la circumstanțele şi condițiile date care restrâng şi definesc alegerea arhitecturii sistemului informatic, cum ar fi:

– dispersarea geografică specifică a instanțelor;

– infrastructura specifică (rețele locale (LAN), rețele extinse (WAN), sisteme de operare, e-mail);

– amploarea operațiunii (spre exemplu, numărul probabil de persoane din cadrul angajaților ce vor folosi sistemul);

– necesitățile specifice în ceea ce priveşte securitatea şi fiabilitatea sistemului;

– cerințele specifice pentru accesarea sistemului (spre exemplu, prin intermediul utilizatorilor interni şi externi);

– volumul specific de tranzacții anticipate pentru fiecare subsistem în parte.

2.5. Programare şi instalare

Etapa programării şi instalării este evident una foarte importantă, ce trebuie negociată cu atenție. Aceasta necesită luarea în calcul a evoluției elementelor ce compun sistemul şi a inovațiilor ce afectează procesul de programare. Presupune, de asemenea, o examinare a tuturor instrumentelor disponibile, luarea în calcul a altor factori şi posibilități, în special, cele enumerate în continuare (pentru care experiența evidențiază faptul că merită o atenție sporită):

2.5.1. Programare

– Cel mai probabil ar fi utilă adaptarea unui limbaj de programare dintre cele mai recente (precum JAVA).

– Trebuie explorată posibilitatea reutilizării software-ului existent.

– Ar fi importantă respectarea cât mai strictă a planului şi a succesiunii diferitelor etape, cum sunt analiza, conceperea şi codificarea.

– Este absolut necesar să fie disponibile resurse umane suficiente de-a lungul tuturor etapelor, încă de la început.

– Durata acestei etape a proiectului poate fi redusă utilizând mai mulți programatori.

– Pentru proiecte mai ample (cu mai mult de patru programatori) ar fi utilă organizarea programatorilor în echipe.

– Este importantă aplicarea încă de la început a procedurilor de control de calitate.

– Similar, încă de la primele etape ar trebui acordată atenție realizării de materiale pentru formare (manuale, exemple etc.).

– Trebuie stabilite, încă de la început, proceduri clare pentru aprobarea oricăror schimbări a specificațiilor (spre exemplu, asigurarea că există o evidență a schimbărilor de făcut, o estimare a consecințelor la nivelul costurilor şi timpului).

2.5.2. Folosirea formatelor standard structurate

– Este recomandată utilizarea formatelor gen XML.

– Un asemenea format permite un schimb relativ lesnicios între sistemele interne (spre exemplu, procesarea de cuvinte) şi cele externe (spre exemplu, transferul electronic de date).

– Se recomandă utilizarea câmpurilor de date în interiorul textului, pentru a facilita realizarea de formulare electronice pentru a permite navigarea în text, introducerea datelor cu ajutorul procesoarelor de text, copierea pe computere personale locale a documentelor din server şi obținerea unei vizualizări corecte a textului pe monitor.

2.5.3. Instalare/lansare

- Este necesară stabilirea unui plan detaliat de lansare a sistemului, cu anumite dispoziții pentru programele de salvare (backup) şi măsuri necesare pentru a face față dificultăților previzibile.

– Instalarea ar trebui să fie realizată cât mai rapid (pentru a reduce la minimum complicațiile rezultate din utilizarea a două sisteme).

– Este necesară conceperea şi dezvoltarea unei instalații standard (dacă este necesar, pot fi utilizate configurații diferite pentru diferite hardware).

– Similar, trebuie definită şi pusă la punct o procedură de instalare standard.

– Este necesară instituirea unei proceduri eficiente de gestiune a sistemului.

– Formarea personalului trebuie sincronizată cu lansarea propriu-zisă (şi în cazul în care numărul de utilizatori este crescut, spre exemplu, peste 500, ar trebui luată în considerare o pregătire asistată pe calculator).

2.5.4. Migrarea/transferul de date între sisteme

– Migrarea/transferul de date între sistemele vechi şi noi trebuie planificate în detaliu, ca parte a procesului de instalare (spre exemplu, transferul de pe hârtie în format electronic şi din cel electronic într-altul).

– Trebuie acordată o atenție specială identificării tuturor datelor ce trebuie transferate, dar şi a celor care nu sunt necesare.

– Care sunt, spre exemplu, datele care pot rămâne în vechiul sistem şi să fie accesate de acolo şi care sunt costurile de întreținere/păstrare în stare de disponibilitate a vechiului sistem? De asemenea, cât va costa transferul către noul sistem şi ce măsuri de pregătire sau de altfel ar fi necesare?

– Ce date trebuie convertite potrivit noului sistem şi care sunt costurile şi timpul necesar transferului de pe hârtie utilizând formate grafice? (spre exemplu, Adobe pdf)?
– Deseori, în ceea ce priveşte costurile şi timpul, ar fi utilă păstrarea sistemului de hârtie în arhive, decât transformarea lui în format electronic.

– Perioada de tranziție de la un sistem la altul ar trebui să fie cât mai scurtă posibil.

– Doar în cazuri absolut necesare, utilizatorii noului sistem vor avea acces la cel vechi. Asigurarea accesului ar trebui să implice atât timp, cât şi resurse financiare reduse.

– Când două sisteme funcționează simultan, este absolut necesar să existe reguli clare şi precise cu privire la cine are dreptul de a modifica date în oricare dintre sisteme şi când;

– Operațiunile de transfer ar trebui realizate într-un mod cât mai logic, în funcție de fluxul de date. În acest fel, datele relative la procedura civilă ar trebui transferate înaintea celor privind executarea hotărârii, cele referitoare la prima instanță ar trebui transferate înaintea celor referitoare la instanța de control judiciar, iar cele cu privire la urmărirea penală înaintea celor privind dezbaterile în fața instanței.

– Ar fi de asemenea utilă considerarea tuturor necesităților viitoare cu privire la transferul de date şi utilizarea formatelor de baze de date şi a limbajelor de interogare standard (spre exemplu, SQL).

2.5.5. Recomandări generale

– Conceperea unui sistem deschis, evolutiv, recurgând la tehnologii moderne.

– Utilizarea facilităților Internetului pentru a unifica interfața între datele interne şi a datelor exterioare sistemului.

– Garantarea securității accesului la date din interiorul sistemului şi protejarea sistemului de intromisiuni exterioare nedorite.

– Utilizarea metodelor de criptare şi a semnăturii electronice pentru a garanta integritatea datelor în interiorul sistemului.

– Introducerea pe serverele accesibile publicului numai a copiilor bazelor de date.

– Asigurarea că datele din sistem sunt protejate oriunde este posibil acest lucru şi că sunt prevăzute anumite proceduri de salvgardare.

– Asigurarea că proceduri eficiente de recuperare a sistemului sunt prevăzute şi testate în mod regulat.

– Dezvoltarea unei infrastructuri eficiente de comunicare şi a unui sistem centralizat de administrare, pentru a reduce la minim costurile de gestiune.

– Încercarea de a refolosi acelaşi mediu pentru ca aplicația să asigure interfețe prietenoase şi convenții obişnuite pentru utilizatori.

– A fi pregătit pentru a schimba procedurile oricând este necesar, dacă acest lucru va facilita utilizarea rentabilă a tehnologiei informației şi atât timp cât nu se creează alte probleme.

– Întreținerea şi utilizarea pentru o perioadă a vechiului sistem alături de cel nou, cel puțin până în momentul în care toate măsurile de securitate şi control au fost luate şi verificate în mod satisfăcător.

– Colaborarea de la început cu alte agenții şi instituții, a căror cooperare este necesară pentru a asigura compatibilitatea (şi, acolo unde este necesar, schimbul) datelor între sisteme.

2.6. Testările, recepția, formarea şi punerea în aplicare

Această etapă cuprinde trei faze:

a. Testarea în faza pilot

Este vorba de testările şi punerea în aplicare inițială la care apelează designerii, precum şi achiziționarea de echipament şi instalații pentru un număr convenit de locații (în general, un subansamblu). La fiecare din aceste locații este necesară formarea utilizatorilor pe sistemul stabilit, evaluarea conceptului şi examinarea modificărilor care ar trebui făcute, ținându-se cont de experiențele anterioare. La sfârşitul acestei faze este necesară redactarea unui raport oficial.

b. Recepția

Este necesar să se ştie cine are autoritatea de a anunța terminarea proiectului şi cui îi revine responsabilitatea acestei decizii. În cazul ideal, Grupul de garantare a calității ar trebui să se implice în procesul de acceptare a proiectului, pentru a asigura astfel o evaluare independentă şi o critică justă.

c. Formarea şi punerea în aplicare

– Procurarea echipamentelor pentru întregul sistem;
– Formarea instructorilor pentru sistem;
– Formarea utilizatorilor de către informaticieni competenți;
– Lansarea noului sistem;
– Stabilirea unui buget pentru funcționarea şi întreținerea sistemului;
– Rapoarte asupra beneficiilor aşteptate de pe urma noului sistem.

Formarea utilizatorilor trebuie planificată cu atenție de la primele faze ale proiectului. O formare eficientă începută odată cu punerea în aplicare ar fi foarte importantă. Furnizorii

privați asociați cu proiectul pot foarte bine să se implice în procesul de formare, dar responsabilitatea formării nu trebuie încredințată surselor exterioare, decât dacă există clauze care să specifice acest lucru în contract. În orice caz, programul de formare trebuie planificat în colaborare cu reprezentanți ai utilizatorilor, cei din „prima linie”, a căror experiență poate fi esențială în redactarea unui regim eficient de formare şi în atragerea sprijinului şi cooperării angajaților.

La fel de important ca programul de formare este înființarea unui serviciu de asistență, încă din punere în aplicare. Acesta poate fi organizat ca o unitate centralizată care să utilizeze un program informatic ultra-modern ce permite simularea pe monitorul utilizatorului şi oferirea de sfaturi prin intermediul rețelelor specializate. O altă posibilitate o constituie un serviciu descentralizat, ceea ce ar implica un număr mai mare de agenți pentru soluționarea problemelor fiecărei locații în care sistemul funcționează. Este simplu a fi optimist şi a subestima cererile de acest tip adresate unui serviciu de asistență, mai ales în primele faze ale punerii în aplicare. Dar a nu da acestui serviciu resurse suficiente înseamnă a pune în pericol proiectul pe termen scurt şi a cauza multe frustrări şi nemulțumiri. Este important să existe asigurări că personalul serviciului de asistență este bine format şi competent în a rezolva problemele multiple şi diverse ce pot apărea. În acest context, poate fi utilă asocierea unor programatori (persoane însărcinate cu dezvoltarea aplicațiilor software).

2.7. Utilizare şi întreținere

Odată ce sistemul este complet implementat, atenția trebuie să se mute asupra utilizării şi întreținerii. În această fază organizația poate începe să se gândească la beneficii de pe urma investiției. Dar costurile de utilizare şi întreținere pot fi considerabile. Se estimează că, pe durata vieții unui sistem, cheltuielile de funcționare reprezintă între 60 şi 70% din cheltuielile totale. Este necesar luarea în calcul a acestui factor încă de la începutul dezvoltării sistemului. Fiecare investiție în aplicații va genera cheltuieli structurale în anii viitori.

Întreținerea tehnică presupune două mari chestiuni:
– corectarea erorilor ce apar în timpul utilizării sistemului; şi
– migrarea către versiuni mai noi ale sistemului de operare şi ale programelor informatice intermediare între programele informatice de aplicare şi rețea.

Iată câteva puncte care merită să fie susținute:

– Obiectivul este de a menține sistemul în stare funcțională şi de a respecta specificațiile inițiale.

– Întreținerea funcțională priveşte modificările sistemului pentru a-l adapta la nevoile utilizatorilor şi de a rezolva chestiunile ignorate la momentul conceperii, precum şi în specificațiile inițiale.

– Întreținerea funcțională poate fi necesară datorită apariției unor noi exigențe sau identificării unor probleme neobservate inițial, dar scoase în evidență prin utilizarea sistemului.

– Poate fi utilă recurgerea la grupuri de utilizatori pentru contabilizarea acelor necesități de întreținere funcțională.

– Este necesară o identificare constantă a schimbărilor ce afectează mediul utilizatorilor (spre exemplu, o schimbări în dreptul procesual).

– Datorită resurselor limitate, toate adaptările necesare ale sistemului ar trebui făcute în ordinea priorităților şi planificării.

– Trebuie ştiut de la început cine are autoritatea de a decide în aceste probleme.

– La modificarea sistemului, trebuie respectată arhitectura sistemului per ansamblu, iar organizarea datelor trebuie să fie în concordanță cu reglementările în materie pentru a asigura facilitarea refolosirii unor părți din sistem, precum şi a datelor.

– În afara cazurilor de urgență, rezultatele întreținerii tehnice şi de funcționare trebuie compilate periodic în lansări sau versiuni noi ale sistemului.

– Pentru fiecare versiune este necesară testarea părților în discuție şi urmarea unei proceduri de recepție.

– Este important ca documentația sistemului şi manualul utilizatorului să fie actualizate odată cu fiecare versiune.

– Comunicatele către informaticieni şi utilizatorii finali despre noile lansări trebuie să facă, de asemenea, parte din procedură.

Odată cu trecerea anilor, întreținerea sistemelor tinde să devină mai complicată şi mai costisitoare. Mai ales dacă s-au efectuat multe schimbări, pot apărea probleme cu stabilitatea sistemului şi performanțe diminuate. În acest caz, este momentul să se reducă cheltuielile pentru întreținere şi să se înceapă o renovare a sistemului. Pentru a determina când anume a sosit acest moment, este necesar supravegherea evoluției cheltuielilor de întreținere şi funcționare comparându-le cu gradul de satisfacție sau nemulțumire al utilizatorilor. Administrarea unui sistem face parte din ciclul sau de viață, din momentul conceperii până la dispariția sa treptată.

2.8. Evaluarea sistemului

Este important stabilirea unui cadru de evaluare încă de la început care să permită proceduri de monitorizare şi de colectare de date potrivite.

– Evaluarea trebuie să facă referite la scopurile şi principiile stabilite pentru proiect (este vorba de fiecare punct din lista de mai sus).

– Evaluarea trebuie să ofere ocazia de a contabiliza noile dezvoltări şi posibilități apărute după lansarea proiectului. Prin urmare nu trebuie să facă referire numai la scopurile definite inițial.

– Criteriile de evaluare trebuie să fie explicite şi specifice.

– Evaluarea trebuie realizată independent de administrarea proiectului, fie de către o echipă internă, fie de consultanții externi.

– Evaluarea trebuie privită ca o oportunitate pentru a învăța şi a revedea/schimba procedurile.

O serie de chestiuni specifice (cu caracter general sau tehnic) ar trebui discutate la conceperea şi punerea în funcțiune a unui sistem informatic destinat instanțelor sau intr-un alt context informatic juridic.

Spre exemplu:

– cum vor fi organizate arhivele;

– cum se va verifica autenticitatea documentelor şi identificarea utilizatorilor (prin semnătură electronică, spre exemplu);

– în ce măsură se vor modifica procedurile pentru a le adapta posibilităților/limitelor noului sistem (reconcepere);

– cum se va organiza migrarea/transferul de date între două sisteme;

– cum se va asigura securitatea datelor şi a sistemului, protecția datelor cu caracter personal şi controlul asupra accesului la date;

– cum se va interconecta două sisteme (spre exemplu, sisteme de gestiune a cazurilor şi sistemele de informare juridică);

– cum se vor folosi oportunitățile oferite de Internet, Intranet, Extranet, Hyperlinkuri/SGML/ XML.

RECOMANDAREA NR. (2001) 3

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND SERVICIILE ACORDATE CETĂȚENILOR DE CĂTRE INSTANȚE ŞI ALTE INSTITUȚII JURIDICE PRIN UTILIZAREA NOILOR TEHNOLOGII

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 28 febr. 2001, la a 743–a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în baza articolului 15.b din Statutul Consiliului Europei,

Considerând faptul că scopul Consiliului Europei este realizarea unei unități mai strânse între statele membre;

Considerând faptul că tehnologia modernă a informației a devenit un instrument indispensabil pentru o administrație eficientă în statele europene şi, în mod special, pentru administrarea justiției, contribuind astfel la o bună funcționare a administrației, necesară pentru o bună funcționare a democrației;

Considerând faptul că accesul cetățenilor europeni la legislație, regulamente şi jurisprudență atât din țara lor cât şi din alte țări europene, precum şi la informații administrative şi judiciare ar trebui facilitat prin utilizarea tehnologiei moderne a informației, în interesul democrației participative;

Considerând faptul că participarea activă a cetățenilor la viața statului lor, la nivel național, regional şi local poate fi îmbunătățită prin comunicarea cu serviciile administrative şi în mod special cu serviciile de administrare a justiției prin utilizarea tehnologiilor de informare modernă, cum este Internetul, oferind astfel oricui aceeaşi oportunitate de a-şi urmări interesele;

Considerând faptul că distribuirea serviciilor instanței prin utilizarea tehnologiilor moderne ale informației va facilita accesul la legislație aşa cum este recomandat de către Convenția pentru Protecția Drepturilor Omului şi a Libertăților Fundamentale;

Având în vedere Recomandarea nr. (95) 11 pentru selectarea, procesarea, prezentarea şi arhivarea hotărârilor judecătoreşti în sistemele de documentare juridică automatizată, adoptată de Comitetul Miniştrilor al Consiliului Europei în 11 septembrie 1995,

Recomandă statelor membre:

a. să aducă la cunoştința persoanelor şi serviciilor responsabile de administrarea justiției în țara lor principiile şi liniile directoare prezente în anexa ce urmează;

b. să ia acele măsuri necesare pentru a garanta aplicarea acestor principii pe teritoriul lor.

Anexa la Recomandarea nr. (2001) 3

1. Informația juridică disponibilă în format electronic

Statul ar trebui să ofere prompt textul legii, atât în forma promulgată cât şi în cea consolidată, într-un format electronic uşor accesibil publicului; ideal ar fi să fie disponibile variantele anterioare ale legii.

Simplul acces la textul legii ar trebui să fie gratuit pentru orice persoană.

Autoritățile competente ale statului ar trebui să pună la dispoziția sectorului privat textele legislative în format electronic, cu scopul de a facilita servicii de valoare adăugată.

În utilizarea textelor legilor obținute în acest fel, sectorul privat ar trebui încurajat să indice sursa şi să garanteze că la reproducerea textelor acestea nu au suferit modificări.

Se recomandă existența unei singure interfețe de utilizare pentru căutări în diferite servere ale statului.

Statele sunt invitate să aplice aceste principii tuturor organelor legiuitoare – la nivel național, regional, local etc.

2. Accesul la registrele electronice publice în domeniul judiciar

Se recomandă crearea pe Internet a unui domeniu pentru registrele electronice existente în domeniul juridic.

Accesul prin rețea la registrele publice naționale din domeniul juridic ar trebui să fie disponibil organizațiilor şi persoanelor la care se referă, respectând cerințele de securitate şi de respect al vieții private a persoanei.

3. Interacțiunea serviciilor judiciare cu publicul

Comunicarea cu instanțele şi cu alte servicii juridice (registraturi etc.) ar trebui să se realizeze cât mai uşor cu putință prin utilizarea noilor tehnologii.

Respectând cerințele necesare de securitate şi de respect al vieții private a persoanei, acest lucru implică:

- posibilitatea de a iniția proceduri prin mijloace electronice;
- posibilitatea de a acționa mai departe în cadrul procedurilor într-un mediu electronic fluidizat;
- posibilitatea de a obține informații despre starea procedurilor având acces la sistemul de informare al instanțelor;
- posibilitatea de a obține în format electronic rezultatele procedurilor;
- posibilitatea de a avea acces la orice informație pertinentă pentru derularea efectivă a procedurii (legislație, jurisprudență şi proceduri ale instanței).

Ar trebui să fie puse la dispoziția publicului informații electronice despre procedurile instanței.

Informațiile ar trebui să fie difuzate utilizând cele mai răspândite tehnologii (în prezent, Internetul).

Ori de cate ori este posibil, statul ar trebui să garanteze autenticitatea şi integritatea informațiilor difuzate de el către public sau către furnizorii din sectorul privat.

4. Aplicarea principiilor – chestiuni de strategie

Tabelul care urmează identifică principalele chestiuni de strategie care urmează să fie adoptate pentru fiecare din cele trei sectoare.

Expresia “informații juridice” include toate textele oficiale ale legilor, regulamentelor şi acordurilor internaționale relevante legate de statul respectiv, precum şi cele mai importante hotărâri judecătoreşti.

Expresia “registre publice” desemnează acele registre ținute de instanță şi/sau de organe ale statului la care publicul are acces, direct sau indirect, pentru a obține informații fie cu caracter general, fie specifice.

Expresia “proceduri judiciare” desemnează informații despre procedurile şi regulile de ordine interioară ale instanțelor, informații legate de cazuri şi comunicări cu alte instanțe.

Problema	**Informații juridice**	**Registre publice**	**Proceduri judiciare**
Disponibilitate	Statele ar trebui să pună la dispoziția publicului textele oficiale ale legilor, regulamentele şi acordurile internaționale relevante asumate de aceste state şi hotărârile	Cei care au acces la registre se aşteaptă ca serviciul să fie disponibil permanent. Autoritățile statului ar trebui să decidă dacă acest lucru	Cei care au acces la sistemele instanței se aşteaptă ca serviciul să fie disponibil în afara programului instanței. Autoritățile statului ar trebui să decidă dacă acest lucru este

	judecătoreşti importante, într-o formă uşor accesibilă electronic. Ideal ar fi ca informațiile să fie disponibile în orice moment.	este viabil din punct de vedere tehnic sau financiar.	viabil din punct de vedere tehnic sau financiar.
Accesibilitate	Toată legislația, incluzând regulamentele, jurisprudența şi documente ale Parlamentului, ar trebui să fie accesibile tuturor.	Unde este posibil, ar trebui să existe un acces cât mai mare, luând în considerare natura datelor. Este cunoscut că, în anumite circumstanțe, accesul părților interesate ar trebui supus unor autorizări din partea autorității responsabile.	Părților din cauză şi altor persoane interesate. Acces controlat fie prin avocați, fie prin terminale instalate în instanțe.
Oportunitate	Pentru a fi valabile, sistemele publice de informație juridică ar trebui să fie ținute la zi şi informațiile să fie publicate rapid. Rapiditatea este vitală în cazul hotărârilor judecătoreşti importante, în mod special pentru avocați şi magistrați.	*La fel ca la sisteme de informare juridică.*	*La fel ca la sisteme de informare juridică*.
Exactitate	Ar trebui utilizate proceduri riguroase pentru a garanta că textele publicate în format electronic sunt identice cu textele promulgate sau cu hotărârile publicate.	*Idem.*	*Idem.*
Autenticitate	Autenticitatea textelor electronice ar trebui garantată prin mijloace specifice cum ar fi semnătura electronică/digitală.	*Idem.*	*Idem* pentru decizie, dar nu şi pentru procedura.
Drept de autor (asupra textului şi datelor)	În timp ce în majoritatea statelor nu există drept de autor pentru textele legale, statul este totuşi obligat să asigure exactitatea textelor. Acolo unde textul oficial este reprodus de editori	*Nu se aplică.*	*Nu se aplică.*

	din sectorul privat, sursa trebuie indicată şi obligația respectării corectitudinii revine editorilor din sectorul privat.		
Responsabilitate	Responsabilitatea pentru exactitatea informaților electronice revine editorului public.	Acolo unde registrele publice sunt singura versiune, responsabilitatea se aplică la fel ca în cazul registrelor pe suport de hârtie.	Continuă să se aplice responsabilitatea administrativă normală.
Taxare	În principiu, accesul la bazele de date juridice ar trebui să fie gratuit pentru toate textele juridice originale. Dacă circumstanțele economice obligă la încasarea unor taxe, aceasta ar trebui limitată la recuperarea costurilor. Acolo unde prezentarea textelor publicate a fost îmbunătățită, taxarea poate fi posibilă pentru valoarea adăugată. Acelaşi regim de taxare pentru textele legale originale ar trebui să se aplice editorilor şi distribuitorilor din sectorul privat.	Furnizarea informațiilor din registrele electronice publice este un serviciu pentru public, societăți comerciale etc. Ca atare, aceste servicii pot fi oferite pe baza unei taxe.	Petru procedurile instanței se percepe taxă, şi acest lucru poate fi aplicat şi în cazul serviciilor electronice, însă taxa poate fi diferită.
Respectul vieții private	Aplicarea legislației privitoare la respectul vieții private în hotărârile judecătoreşti variază de la stat la stat. Trebuie luate în considerare normele Convenției pentru protejarea persoanelor în ceea ce priveşte procesarea automată a datelor cu caracter personal. Problema anonimatului părților la proces variază de la o țară la alta şi s-ar putea să fie necesară o revizuire a problemei într-un context european.	Ar trebui luate măsuri potrivite pentru a proteja datele confidențiale şi pentru a asigura respectarea regulilor europene şi naționale în ceea ce priveşte protecția vieții private.	Accesul ar trebui limitat la părțile din cauză. Ar trebui să se aplice regulile obişnuite de respect al vieții private.
Transparența	Pentru a permite	Pentru a permite	Derularea procedurilor ar

	utilizarea cu uşurinţă a sistemelor de către cetăţeni şi pentru ca legea să fie uşor înţeleasă, sistemele ar trebui să ofere texte consolidate. Statele trebuie să aibă în vedere modalitatea prin care acestor texte consolidate li se conferă statut autoritar.	utilizatorilor să se bazeze pe informaţiile din registre, aceştia trebuie să fie informaţi de gradul de completare şi starea ultimei actualizări. Structura ar trebui să fie bine documentată şi inteligibilă pentru utilizator.	trebui să fie înţeleasă cu uşurinţă de către utilizator. Acolo unde este posibil utilizatorul ar trebui să fie ghidat fie automat de către sistem, fie prin asistenţă din partea personalului instanţei.

Notă: Tabelul de mai sus nu face referire la chestiunile legate de hotărârile judecătoreşti, altele decât cele care sunt calificate ca precedente juridice. Aceste alte hotărâri judecătoreşti, când sunt înregistrate electronic, ar trebui să fie disponibile publicului pentru acces electronic general, cu condiţia să fie respectată viaţa privată şi reglementarea relativă la protecţia informaţiilor. Dacă această bază de date este disponibilă, accesul la ea nu trebuie să fie limitat.

În formularea politicilor, este esenţial de fixat ca obiectiv obţinerea de rezultate coerente. Acest lucru va necesita cooperarea între organizaţiile naţionale, luând în calcul contextul mai larg, european şi global. Strategia de implementare a politicilor ar trebui să asigure cooperarea dintre sisteme şi să ofere publicului mijloace de accesare cunoscute şi inteligibile utilizând standardele *de facto*, cum este Word Wide Web. Ar trebui luată în considerare furnizarea unei “intrări” comune la nivel naţional, care ar trebui de asemenea să permită utilizatorului şi accesul la surse de informaţii juridice din alte ţări şi organizaţii europene şi internaţionale.

5. Management

În cadrul organismelor care lucrează cu informaţiile ar trebui instituţionalizat un anumit nivel de competenţă şi de responsabilitate managerială.

Procedurile de management ar trebui revizuite pentru ca derularea operaţiunilor să se facă într-un mod eficient.

6. Mediul utilizatorului

Statul are responsabilitatea de a încuraja şi de a educa oamenii în utilizarea tehnologilor noi de informaţii. Acest lucru include necesitatea de a oferi orientare de bază despre sistemul juridic.

Statul ar trebui să ofere servicii de logistică şi de formare a magistraţilor şi personalului implicat în operarea şi folosirea sistemelor de informare judiciară şi juridică.

Toate sistemele de informare juridică ar trebui să beneficieze de o interfaţă prietenoasă pentru utilizator, incluzând componente de asistenţă eficientă, astfel încât să permită chiar şi utilizatorului ocazional să obţină un număr suficient de rezultate satisfăcătoare.

Utilizatorul este îndreptăţit să se aştepte ca materialele tipărite oficial să fie disponibile şi în format electronic.

7. Educare şi training

Trebuie elaborate programe educaţionale cu scopul de a oferi oamenilor competenţa necesară pentru a se descurca cu noile tehnologii. Aceste programe ar trebui să înceapă în şcoli şi să fie continuate ca un proces de învăţare pe parcursul întregii vieţi.

8. *Întrebări tehnice*

Trebuie să fie dezvoltate şi să se cadă de acord asupra tehnicilor privind:
- plățile electronice;
- semnăturile electronice;
- securitatea sistemelor;
- standardele.

***

RECOMANDAREA NR. (2001) 9

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND CĂILE ALTERNATIVE DE SOLUȚIONARE A LITIGIILOR DINTRE AUTORITĂȚILE ADMINISTRATIVE ŞI PESOANELE PRIVATE[64]

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 5 sept. 2001, la a 762-a reuniune a delegaților miniştrilor)

1. Comitetul Miniştrilor, în baza art. 15 pct. b din Statutul Consiliului Europei,

2. Având în vedere că scopul Consiliului Europei este realizarea unei unități mai strânse între statele membre;

3. Luând în considerare Recomandarea nr. (81) 7 cu privire la mijloacele de facilitare a accesului la justiție, în a cărei anexă sunt arătate măsurile ce trebuie luate pentru a facilita concilierea şi medierea;

4. Luând în considerare de asemenea Recomandarea nr. (86) 12 privind măsurile de prevenire şi reducere a încărcăturii instanțelor şi care încurajează, acolo unde este cazul, reglementarea pe cale amiabilă a litigiilor, fie în afara jurisdicției, fie înaintea sau în timpul procedurilor jurisdicționale;

5. Considerând pe de o parte, că numărul mare de cazuri, aflat în continuă creştere în anumite state, poate afecta posibilitatea instanțelor competente în materie administrativă de a instrumenta cazurile într-un termen rezonabil, după cum prevede art. 6 paragraful 1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului;

6. Considerând pe de altă parte, faptul că procedurile jurisdicționale nu sunt întotdeauna în practică cele mai potrivite pentru soluționarea unui litigiu administrativ în mod eficient;

7. Luând în considerare faptul că generalizarea folosirii unor căi alternative de soluționare a litigiilor poate rezolva aceste dificultăți şi poate aduce autoritățile administrative mai aproape de cetățeni;

8. Având în vedere că principalele avantaje ale căilor alternative de soluționare a litigiilor administrative constau, în funcție de caz, în: proceduri mai simple şi mai flexibile care sunt mai rapide şi mai puțin costisitoare, rezolvarea pe cale amiabilă, implicarea unor specialişti, recurgerea la principiul echității şi nu doar la litera legii, precum şi o mai mare discreție;

9. Luând aşadar în considerare, acolo unde este cazul, posibilitatea soluționării litigiilor administrative prin intermediul altor mijloace decât prin recurgerea la instanțele de judecată;

10. Ținând seama de faptul că folosirea unor căi alternative nu trebuie să servească autorităților administrative sau persoanelor private ca mijloc de a se sustrage obligațiilor lor sau de a încălca principiul legalității;

11. Având în vedere că, în toate cazurile, căile alternative trebuie să permită un control din partea instanțelor de judecată, întrucât acesta reprezintă ultima garanție atât pentru drepturile celui care apelează la administrație, cât şi pentru cele ale organului administrativ;

12. Având în vedere că modalitățile alternative de soluționare a litigiilor trebuie să respecte principiile egalității şi imparțialității, precum şi drepturile părților;

13. Recomandă ca guvernele statelor membre să promoveze utilizarea căilor alternative de soluționare a litigiilor dintre autoritățile administrative şi persoanele private urmând, în legislație şi în practică, principiile ce se regăsesc în anexa prezentei recomandări.

---

[64] Prin „persoane private", prezenta recomandare are în vedere *persoanele fizice*, precum şi *persoanele juridice de drept privat (n.ns, CD)*.

Anexa la Recomandarea nr. (2001) 9

I. Prevederi generale

1. Obiectul recomandării

i. Prezenta recomandare se referă la căile alternative de soluționare a litigiilor dintre autoritățile administrative şi persoanele private.

ii. Prezenta recomandare se referă la următoarele căi alternative: recursul administrativ intern, concilierea, medierea, tranzacția[65] şi arbitrajul.

iii. Deşi recomandarea are în vedere soluționarea litigiilor dintre autoritățile administrative şi persoanele private, unele căi alternative pot servi, de asemenea, la prevenirea litigiilor mai înainte ca acestea să apară; acest lucru este valabil în special în cazul concilierii, medierii şi tranzacției.

2. Domeniul de aplicare al căilor alternative

i. Căile alternative de soluționare a litigiilor trebuie aplicate fie la modul general, fie pentru litigii de o anumită natură, îndeosebi cele referitoare la acte administrative individuale, contracte, obligații civile şi, în general, pentru litigii care au ca obiect pretenții băneşti.

ii. Stabilirea celei mai potrivite căi alternative de soluționare depinde de chestiunea aflată în litigiu.

3. Reglementarea căilor alternative

i. Reglementarea căilor alternative trebuie să fie făcută fie prin instituționalizarea acestora, fie într-un mod care să permită adoptarea lor, de la caz la caz, în funcție de decizia părților implicate.

ii. Reglementarea căilor alternative trebuie:
a. să asigure părților o informare adecvată referitoare la posibilitatea de a recurge la căile alternative;

b. să asigure independența şi imparțialitatea conciliatorilor, a mediatorilor şi a arbitrilor;

c. să garanteze proceduri echitabile care să asigure respectarea drepturilor părților şi a principiului egalității;

d. să garanteze, cât mai mult posibil, transparența în folosirea căilor alternative şi un anumit grad de discreție;

e. să asigure executarea soluțiilor găsite prin recurgerea la căile alternative.

iii. Reglementarea trebuie să prevadă ca soluționarea conflictului prin intermediul procedurilor alternative să se realizeze într-un interval de timp rezonabil, prin introducerea unor termene-limită sau prin alte mijloace.

---

[65] În limba engleză se utilizează expresia „negotiated settlement” *(n.ns, CD)*.

iv. Reglementarea trebuie să prevadă faptul că recurgerea la asemenea căi alternative de soluționare a litigiilor poate avea drept efect, în anumite cazuri, suspendarea punerii în executare a actului fie în mod automat, fie ca urmare a hotărârii unei autorități competente.

II. Relația cu instanțele

i. Anumite căi alternative, cum ar fi recursul administrativ intern, concilierea, medierea şi tranzacția, pot fi folosite înaintea de a recurge la instanța judecătorească. Utilizarea acestor moduri ar putea fi obligatorie, constituind o condiție prealabilă declanşării procedurilor legale.

ii. Unele căi alternative, ca de exemplu concilierea, medierea şi tranzacția, pot fi folosite în timpul procedurilor legale, eventual la recomandarea judecătorului.

iii. Folosirea arbitrajului ar trebui, în principiu, să excludă procedura jurisdicțională.

iv. În toate cazurile, folosirea căilor alternative trebuie să permită controlul judiciar, întrucât acesta reprezintă ultima garanție atât pentru drepturile celui care apelează la administrație, cât şi pentru cele ale organului administrativ;

v. Controlul judiciar variază în funcție de calea aleasă. Tipurile şi întinderea acestui control vor privi chestiunile de procedură, avându-se în vedere îndeosebi respectarea principiilor enumerate în secțiunile I.3. ii. a, b, c şi d şi/sau chestiunile de fond al cauzei.

vi. În principiu şi sub rezerva reglementării aplicabile, folosirea căilor alternative ar trebui să ducă la suspendarea sau întreruperea termenelor de prescripție prevăzute pentru introducerea acțiunilor în justiție.

III. Trăsături specifice fiecărei metode alternative

1. Recursul administrativ intern

i. În principiu, recursurile administrative interne ar trebui să fie permise în cazul oricărui act. Ele pot viza oportunitatea şi/sau legalitatea unui act administrativ.

ii. Recursurile administrative interne pot deveni obligatorii în anumite cazuri, ca o condiție prealabilă recurgerii la instanță.

iii. Recursurile administrative interne vor fi examinate şi asupra lor vor decide numai organele competente.

2. Concilierea şi medierea

i. Concilierea şi medierea pot fi inițiate de părțile implicate, de către un judecător sau pot fi declarate obligatorii prin lege.

ii. Conciliatorii şi mediatorii trebuie să stabilească întâlniri separate cu fiecare parte sau simultan, cu scopul de a găsi o soluție.

iii. Conciliatorii şi mediatorii pot invita autoritatea administrativă să anuleze, să retragă sau să modifice actul administrativ, pe motive de oportunitate sau de legalitate.

3. Tranzacția

i. Autoritățile administrative nu vor apela la tranzacție pentru a se sustrage obligațiilor lor, decât dacă legea permite aceasta.

ii. În conformitate cu legea, agenții publici care iau parte la o procedură cu scopul de a negocia un acord trebuie învestiți cu autoritatea necesară pentru a ajunge la un compromis.

4. Arbitrajul

i. Părțile vor putea hotărî în privința legii şi a procedurii de urmat în cazul arbitrajului, respectând limitele impuse de lege. Deciziile arbitrilor se pot baza pe echitate, dacă legea prevede sau părțile au decis astfel.

ii. Chiar dacă nu sunt autorizați să se pronunțe, în principal, asupra legalității unui act în scopul anulării sale, arbitrii vor putea să o facă ca etapă preliminară, în scopul luării unei decizii cu privire la fondul cauzei.

***

RECOMANDAREA NR. (2002)10

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND MEDIEREA ÎN MATERIE CIVILĂ

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 18 sept. 2002, la a 808-a reunire a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în baza art. 15.b din Statutul Consiliului Europei,

Salutând dezvoltarea unor moduri de soluționare a litigiilor care sunt alternative hotărârilor judecătoreşti şi căzând de acord asupra oportunității unor reguli care să stabilească garanții atunci când sunt utilizate asemenea proceduri;

Subliniind necesitatea de a se face eforturi pentru îmbunătățirea în permanență a metodele de rezolvare a litigiilor, ținându-se cont de nevoile proprii fiecărei jurisdicții;

Convins de interesul de a stabili reguli particulare în ceea ce priveşte medierea, definită ca proces de dezvoltare în care un "mediator" ajută părțile să negocieze asupra chestiunilor în litigiu şi să ajungă la un acord care să le convină;

Recunoscând avantajele, în unele cazuri, ale medierii în litigiile de dreptul civil;

Conştientizând necesitatea organizării medierii în alte ramuri de drept;

În spiritul Recomandării nr. (98) 1 asupra medierii familiale, al Recomandării nr. (99) 19 asupra medierii în materie penală şi al Recomandării nr. (2001) 9 asupra căilor alternative de soluționare a litigiilor dintre autoritățile administrative şi persoanele private, ca şi rezultatele altor activități şi cercetări efectuate de Consiliul Europei şi pe plan național;

Având în vedere în mod particular Rezoluția nr. 1 privind „Administrarea justiției în secolul 21” adoptată de miniştrii de justiție europeni în conferința nr. 23 din 8-9 iunie 2000 de la Londra[66] şi, în special, de invitația adresată de miniştrii de justiție europeni către Comitetul Miniştrilor al Consiliului Europei de a elabora, în colaborare cu Uniunea Europeană, un program de lucru destinat să încurajeze recurgerea, dacă e cazul, la procedurile extrajudiciare de rezolvare a litigiilor;

Cunoscând rolul important al instanțelor în favorizarea medierii;

Observând că, deşi medierea poate să contribuie la reducerea numărului de litigii şi la uşurarea activității în instanțe, ea nu poate înlocui un sistem judiciar echitabil, eficace şi uşor accesibil;

A. Recomandă guvernelor statelor membre:

i. să faciliteze, de fiecare dată când e necesar, medierea în materie civilă;

ii. să ia sau să consolideze, după caz, toate măsurile necesare pentru a aplica treptat „Principiile directoare privind medierea în materie civilă", arătate mai jos.

---

[66] Disponibilă la adresa http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/conferences_and_high-level_meetings/european_ministers_of_justice/2000(London).asp *(n.ns., CD).*

Principiile directoare privind medierea în materie civilă

I. Definirea medierii

1. În înțelesul prezentei recomandări, "medierea" desemnează o procedură prin care părțile negociază probleme litigioase pentru a ajunge la un acord, cu asistența unuia sau a mai multor mediatori.

II. Domeniul de aplicare

2. Prezenta recomandare se aplică medierii în materie civilă. În sensul prezentei recomandări, expresia "în materie civilă" reprezintă toate materiile implicând drepturi şi obligații cu caracter civil, inclusiv cele privind dreptul comercial, dreptul consumatorului şi dreptul muncii, dar excluzând materii de natură administrativă sau penală[67]. Prezenta recomandare nu contravine Recomandării nr. (98) 1 privind medierea familială.

III. Organizarea medierii

3. Statele sunt libere de a crea şi organiza medierea în materie civilă în maniera cea mai potrivită, care poate fi apanajul sectorului public sau a celui privat.

4. Medierea poate să aibă loc în cadrul procedurii judiciare sau în afara acesteia.

5. Chiar dacă părțile utilizează medierea, accesul la justiție trebuie să fie disponibil, fiindcă aceasta constituie ultima garanție a protecției drepturilor părților.

6. Prin reglementarea medierii, statele ar trebui să asigure un echilibru între nevoile şi efectele duratei procedurii necesare pentru a se adresa justiției şi promovarea procedurilor de mediere rapide şi uşor accesibile.

7. Prin reglementarea medierii, statele ar trebui să supravegheze a se evita (I) întârzierile inutile şi (II) recurgerea la mediere ca o tactică de întârziere.

8. Medierea poate să fie în mod particular utilă atunci când procedura judiciară nu e convenabilă părților, mai ales datorită costurilor implicate sau a naturii sale formale, ori din cauza necesității de a menține dialogul sau relațiile între părți.

9. Statele ar trebui să țină cont de oportunitatea de a crea şi de a propune medierea gratuită în tot sau în parte ori de a prevedea asistență judiciară pentru mediere, mai ales dacă interesele uneia dintre părți necesită o protecție particulară.

10. Atunci când medierea presupune cheltuieli, acestea din urmă ar trebui să fie rezonabile în raport cu importanța problemei în cauză şi să țină cont de volumul de muncă depus de mediator.

IV. Procesul de dezvoltare a medierii

11. Statele ar trebui să decidă dacă şi în ce măsură clauzele privitoare la mediere pot să restrângă dreptul părților de a apela la justiție.

---

[67] Pentru acestea există recomandări distincte – este vorba de *Recomandarea nr. (2001) 9 asupra căilor alternative de soluționare a litigiilor dintre autoritățile administrative şi persoanele private*, respectiv *Recomandarea nr. (99) 19 asupra medierii în materie penală (n.ns, CD).*

12. Mediatorul ar trebui să acționeze de o manieră imparțială şi independentă şi să vegheze la respectarea principiului egalității armelor în timpul medierii. Mediatorul nu poate impune o soluție părților.

13. Informațiile din timpul medierii sunt confidențiale şi nu pot fi folosite ulterior, decât cu acordul părților sau în cazurile permise de dreptul național.

14. În procesul de desfăşurare a medierii ar trebui să fie lăsat părților suficient timp pentru a examina problemele ridicate şi pentru a găsi o eventuală soluție în litigiu.

V. Pregătirea şi responsabilitatea mediatorilor

15. Statele ar trebui să ia măsuri pentru a promova adoptarea normelor necesare pentru selecția, responsabilitatea, formarea şi calificarea mediatorilor, inclusiv mediatorii care sunt implicați în tratarea problemelor internaționale.

VI. Înțelegerile stabilite în urma medierii

16. În mod obişnuit, la finalul fiecărei proceduri de mediere ar trebui să fie redactat un document scris pentru a defini obiectul, întinderea şi soluția înțelegerii. Părțile ar trebui să poată să beneficieze de un termen limită pentru reflecție, acceptat de părți, între momentul la care este redactată şi data la care este semnată înțelegerea.

17. Mediatorii ar trebui să informeze părțile în legătură cu efectele acordurilor stabilite prin mediere şi în legătură cu demersurile de făcut dacă una sau ambele părți doresc să execute respectivele acorduri. Asemenea acorduri nu ar trebui să contravină ordinii publice.

VII. Informații cu privire la mediere

18. Statele ar trebui să furnizeze publicului şi persoanelor implicate în litigiile civile o informare generală asupra medierii.

19. Statele ar trebui să grupeze şi să distribuie informații detaliate asupra medierii în materie civilă, inclusiv cu privire la costurile şi eficiența medierii.
20. Ar trebui să fie luate măsuri conform practicii şi dreptului național pentru a crea o rețea de centre regionale şi/sau locale, unde particularii să poată obține o părere imparțială şi informații despre procedura medierii, chiar prin telefon, prin scrisoare sau prin e-mail.

21. Statele ar trebui să informeze profesioniştii implicați în funcționarea justiției, asupra medierii în materie civilă.

VII. Aspecte internaționale

22. Statele ar trebui să încurajeze crearea modalităților care să permită promovarea utilizării medierii pentru a rezolva probleme conținând elemente de extraneitate.

23. Statele ar trebui să promoveze colaborarea între serviciile interesate de mediere în materie civilă pentru a facilita recurgerea la medierea internațională.

B. Însărcinează Secretarul General al Consiliului Europei să transmită prezenta Recomandare autorităților competente ale Uniunii Europene în scopul:

- de a promova cooperarea între Consiliul Europei şi Uniunea Europeană în legătură cu toate urmările rezultate din prezenta recomandare şi, mai ales, de a difuza prin mijloacele unui site web informații asupra legilor şi procedurilor statelor în domeniile citate în prezenta recomandare; şi

- de a încuraja Uniunea Europeană, atunci când elaborează reguli la nivelul Comunității Europene, de a redacta dispoziții menite să completeze sau să întărească dispozițiile prezentei recomandări sau să faciliteze aplicarea principiilor pe care le consacră[68].

***

RECOMANDAREA NR. (2003) 14

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND INTEROPERABILITATEA SISTEMELOR DE INFORMARE ÎN SECTORUL DE JUSTIȚIE

[68] Despre preocupările Uniunii Europene în această materie, http://europa.eu/scadplus/leg/fr/lvb/l33251.htm *(n.ns, CD).*

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 9 sept. 2003, la a 851-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, conform articolului 15. b din Statutul Consiliului Europei,

Considerând că scopul Consiliului Europei este realizarea unei unități mai strânse între statele membre;

Hotărât să îmbunătățească calitatea serviciilor publice către cetățeni şi companii[69] în sectorul de justiție;

Afirmând că eficiența justiției este esențială pentru a consolida democrația şi a întări supremația legii şi pentru a mări în acelaşi timp încrederea publicului în puterile publice, în special în capacitatea lor de a lupta împotriva crimelor şi de a rezolva conflictele juridice;

Recunoscând că tehnologia informației a devenit indispensabilă pentru o funcționare eficientă a sistemului juridic, ținând cont în special de creşterea volumului de activitate a instanțelor şi a altor organisme din acest sector;

Recunoscând că eficiența justiției în era informației presupune recunoaşterea juridică şi o largă utilizare a schimbului electronic de date între diferite organizații;

Având în vedere că cerințele şi tradițiile constituționale, juridice şi administrative atrag după sine existența unei mari diversități de sisteme de informare în sectorul justiției al statelor membre;

Conştient de complexitatea din ce în ce mai sporită a sistemelor de informare în sectorul de justiție;

Conştient că, în aceste condiții, schimburile electronice de date între diferitele organizații din sistemul de justiție, pentru a fi eficiente şi sigure, presupun interoperabilitate între sistemele de informare ale acestora;

Recunoscând potențialul interoperabilității în vederea facilitării cooperării transfrontaliere în domeniul justiției, pentru a satisface nevoia practică crescută de cooperare mai strânsă între state în sectorul de justiție;

Conştient că există diverse probleme de interoperabilitate ale sistemelor de informare din sectorul justiției, cauzate de deficiențe administrative, manageriale şi tehnice;

Recunoscând nevoia de a îmbunătăți interoperabilitatea sistemelor de informare din sectorul de justiție prin punerea în practică a documentelor şi comunicațiilor interoperabile, precum şi a unor abordări integrate ale proiectelor de tehnologia informației;

Recunoscând că introducerea interoperabilității în sectorul de justiție presupune în acelaşi timp schimbări corespunzătoare ale legilor relevante şi ale procedurilor de muncă, precum şi pregătirea corespunzătoare a personalului;

Având în vedere că soluțiile de interoperabilitate pentru sectorul de justiție trebuie adaptate cerințelor particulare ale statelor membre;

Realizând că există nevoi diferite de interoperabilitate ale statelor membre, rezultate din diferențele de dezvoltare a tehnologiei informației în sectorul de justiție;

---

[69] În limba franceză se foloseşte termenul "*les enterprises*", iar în limba engleză "*businesses*" *(n.ns, CD)*.

Amintind că schimbările în procedeele de muncă ale organizațiilor din sectorul de justiție introduse de interoperabilitate nu trebuie să afecteze în nicio măsură garanțiile constituționale de independență ale puterii judecătoreşti[70] în procedurile judiciare;

Conştient că procesarea de date în condițiile de interoperabilitate prezintă atât avantaje, cât şi riscuri cu privire la securitatea informațiilor şi protecția vieții private în sectorul de justiție;

Luând în considerare Recomandarea nr. (2001)2 privind structurarea şi restructurarea rentabilă a sistemelor judiciare şi a sistemelor de informare juridică, Recomandarea nr. (2001) 3 privind serviciile acordate cetățenilor de către instanțe şi la alte instituții juridice prin utilizarea noilor tehnologii şi Recomandarea nr. (2002) 2 privind accesul la documente publice,

Recomandă guvernelor statelor membre:

1. să pună în aplicare principiile şi liniile directoare stabilite în prezenta recomandare în legile şi practica națională;

2. să aducă aceste principii şi linii directoare în atenția persoanelor şi instituțiilor responsabile de tehnologia informației şi de interoperabilitate în sectorul de justiție.

I. Dispoziții generale

1. Definiții

În scopul prezentei recomandări:

- "organizațiile din sectorul de justiție" semnifică instanțele, parchetele şi alte instituții publice şi private, precum poliția, sistemul penitenciar, registrele publice, autorități ale stării civile, avocați şi notari, precum şi alți factori de decizie publici sau particulari care fac schimb de date şi de informații în cadrul procedurilor judiciare;

- "sisteme de informare" desemnează sistemele informatice utilizate de către organizațiile din sectorul de justiție pentru procesarea, stocarea şi schimbul electronic de date, cum ar fi sistemele de gestiune a dosarelor (*workflow*) şi bazele de date;

- "interoperabilitate" semnifică schimburile eficiente şi securizate de date şi informații în cadrul sistemelor de informare ale organizațiilor din sectorul de justiție.

2. Obiectiv

Obiectivul acestei recomandări este să faciliteze interoperabilitatea sistemelor de informare prin stabilirea unor principii şi linii directoare pentru statele membre cu privire la paşii şi măsurile care trebuie luate la nivelul tehnologiei informației, structurarea procedurilor şi arhitecturii tehnice a datelor şi a informațiilor din sectorul juridic.

II. Chestiuni de strategie

3. Strategii de interoperabilitate

[70] Varianta în limba engleză utilizează expresia "*independence of the judiciary*", iar cea franceză "*l'indépendance du pouvoir judiciaire*". A se vedea nota 34 *(n.ns, CD)*.

3.1. Statele membre trebuie să vegheze ca proiectele privind tehnologiile de informații lansate în sectorul de justiție să ia în considerare nevoia de a asigura interoperabilitatea sistemelor de informare în cadrul diverselor organizații din sectorul de justiție.

3.2. O strategie a tehnologiilor de informații pentru sectorul de justiție trebuie să ia în considerare, printre altele, următoarele:

- computerizarea pas cu pas a sistemului judiciar;
- stabilirea unei infrastructuri de comunicare, în special prin e-mail;
- dezvoltarea unei strategii de integrare care să permită comunicațiile electronice între sistemele de informare;
- armonizarea datelor în măsura în care este necesară;
- stabilirea unui sistem integrat de colectare a datelor şi a analizelor statistice;
- introducerea unui sistem comun de administrare a informațiilor;
- stabilirea de registre de informații interne comune;
- dezvoltarea unui software standard pentru baze de date.

3.3. Pentru aceasta, proiectele de tehnologii de informații din sectorul de justiție trebuie să fie implementate în cadrul unor programe coordonate care să permită realizarea unor acțiuni coerente în domenii conexe variate şi între diferiți factori de decizie, asigurând astfel o coordonare şi finanțare corespunzătoare.

3.4. Introducerea interoperabilității în sectorul de justiție trebuie să fie rentabilă şi din punct de vedere al costurilor. Nivelul necesar de interoperabilitate trebuie stabilit în fiecare caz luând în considerare costurile aferente şi beneficiile aşteptate.

4. Securitatea non-tehnică şi protecția datelor cu caracter personal

4.1. Statele membre trebuie să aplice interoperabilitatea sistemelor de informare în sectorul de justiție, luând pe deplin în considerare nevoia de a asigura securitatea informației şi protecția datelor cu caracter personal, în conformitate cu normele internaționale şi legile naționale aplicabile.

4.2. Statele membre trebuie să ia măsuri în vederea stabilirii rolurilor şi responsabilităților personalului din organizațiile sectorului de justiție privind utilizarea tehnologiilor de informații. Organizațiile din sectorul de justiție trebuie să vegheze, în special, la informarea personalului cu privire la legislația şi regulamentele aplicabile în procesarea informațiilor şi a datelor care sunt folosite în sectorul de justiție.

4.3. Statele membre trebuie să prevadă punerea în funcțiune a unor puncte de audit şi de control pentru etapele relevante ale fluxului automatizat de informații şi documente în interiorul şi între organizațiile din sectorul de justiție.

5. Resursele umane

5.1. În procesul de introducere a tehnologiilor de informații, organizațiile din sectorul de justiție trebuie să dispună de resurse umane suficiente pentru a lua decizii corecte în ceea ce priveşte sistemele şi serviciile propuse.

5.2. Organizațiile din sectorul de justiție trebuie să aibă personal calificat care, pentru sistemele lor de informare, să fie responsabil cu asigurarea respectarea integrității, disponibilității, stocării şi identificării documentelor electronice şi a datelor procesate de către organizația în cauză.

5.3. Statele membre trebuie să ia măsuri pentru a favoriza pregătirea juriştilor şi a altor categorii de personal din organizațiile sectorului de justiție cu privire la utilizarea tehnologiilor de informații. Personalul din organizațiile sectorului de justiție trebuie încurajat să utilizeze datele oferite de tehnologia informației în activitatea zilnică.

6. Interoperabilitate între sectoarele public şi privat

6.1. Statele membre trebuie să promoveze metode de schimb electronic între sistemele de informare ale sectorului public de justiție şi cele ale organizațiilor private din sectorul de justiție, precum avocații şi alte categorii de persoane implicate. Astfel de schimburi de date nu pot fi realizate decât conform cu legislația internațională şi națională.

6.2. Statele membre trebuie, în acelaşi timp, să considere şi să aplice prevederi corespunzătoare care să asigure securitatea informațiilor şi protecția datelor cu caracter personal. Trebuie să fie stabilite sisteme de control cu privire la modul în care sunt folosite informațiile supuse unei protecții speciale.

III. Redefinirea structurării procedeelor

7. Modificarea procedurilor de lucru

7.1. Pentru a obține un maxim de avantaje din introducerea tehnologiilor informației, statele membre trebuie să coreleze introducerea acestor tehnologii moderne în sectorul de justiție cu schimbările organizaționale ale procedurilor de lucru folosite în organizațiile din sectorul de justiție.

7.2. Statele membre trebuie să aibă o abordare deschisă în modernizarea legilor şi regulamentele acolo unde acestea nu țin cont de utilizarea oportunităților aduse de noile tehnologii de informații şi, în special, de interoperabilitate.

7.3. Totuşi, introducerea interoperabilității în sectorul de justiție trebuie să fie un proces controlat. Statele membre trebuie să vegheze că organizațiile din sectorul de justiție identifică, se documentează şi îşi descriu procedurile lor de muncă, îşi monitorizează şi controlează schimbările introduse de sistemele de interoperabilitate.

8. Rețele de procedee interorganizaționale

8.1. Statele membre trebuie să aplice soluții de interoperabilitate în toate domeniile relevante unde cooperarea interinstituțională a fiecărei organizații din sectorul de justiție este esențială, cum ar fi sistemele de justiție civilă şi penală.

8.2. Sistemele de management al dosarelor organizațiilor din sectorul de justiție trebuie, în primul rând, să fie pregătite să transmită şi să primească informații de la alte sisteme externe de management al dosarelor şi să ofere ajutor în procesul de luare al deciziilor, având acces la o varietate completă de baze de date relevante.

8.3. Statele membre trebuie să faciliteze interoperabilitatea dintre diversele baze de date prin introducerea unor măsuri de uniformizare, cum ar fi coduri de identificare unice şi definiții uniforme ale datelor.

IV. Structura tehnică şi informațională

9. Standarde[71] privind documentele şi comunicarea

9.1. Statele membre trebuie să adopte o viziune integrată asupra introducerii unor standarde pentru documentele şi comunicarea în sectorul justiției în aşa fel încât să permită ca datele să fie colectate într-un mod convențional şi structurat.

9.2. Desigur, interoperabilitatea poate să fie obținută şi prin folosirea mai multor standarde privind datele, întrucât adoptarea unuia singur nu poate fi întotdeauna posibilă. În acest sens, statele membre trebuie să ia în considerare mai degrabă dezvoltarea standardelor *de facto* existente decât să încerce să creeze standarde distincte pentru sectorul de justiție.

9.3. Statele membre trebuie să acorde atenție mai ales dezvoltării unui limbaj care să permită identificarea standardelor pentru documentele şi comunicațiile în sectorul de justiție.

10. Securitate tehnică

10.1. Organizațiile din sectorul de justiție trebuie să stabilească proceduri prin care să monitorizeze şi să controleze posibilele expuneri la risc, provenite din folosirea necorespunzătoare sau nefuncționarea sistemelor informatice. Aceste proceduri trebuie să includă instrucțiuni de securitate care să asigure controlul de acces la diferite niveluri ale sistemelor de informare.

10.2. Statele membre trebuie, atunci când este cazul, să promoveze folosirea criptografiei în sectorul juridic pentru a evita unele riscuri inerente utilizării de programe digitale, cu scopul de a securiza comunicațiile electronice dintre diferitele organizații din sectorul de justiție.

10.3. Statele membre trebuie de asemenea să pună în aplicare "Cheia Publică a Infrastructurii" cu privire la organizațiile din sectorul de justiție, pentru a asigura integritatea mesajelor şi acceptarea acestora, precum şi confidențialitatea lor, grație posibilității de a autentifica destinatarul sau expeditorul mesajului şi de a verifica semnăturile electronice cu certificate electronice emise de intermediari de încredere.

***

RECOMANDAREA NR. (2003) 15

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND ARHIVAREA DOCUMENTELOR ELECTRONICE ÎN SECTORUL JURIDIC

(*adoptată de Comitetul Miniştrilor în 9 sept. 2003, la a 851-a reuniune a delegaților miniştrilor*)

Comitetul Miniştrilor, conform articolului 15. b din Statutul Consiliului Europei,

[71] Varianta în limba franceză utilizează expresia „*des normes*", iar cea în limba engleză „*standards*" *(n.ns, CD)*.

Considerând că scopul Consiliului Europei este realizarea unei unități mai strânse între statele membre;

Considerând că arhivarea este o parte esențială a instrumentării cauzelor în sectorul juridic;

Având în vedere că legea cere ca numeroase documente juridice să fie păstrate pentru perioade mari de timp sau chiar permanent;

Conştientizând că numărul din ce în ce mai mare al utilizatorilor de computere şi al comunicării electronice, digitalizarea înregistrările audio şi video, precum şi introducerea unor sisteme de tehnologia informației mai puternice, vor determina cu siguranță utilizarea sporită a documentelor electronice în sectorul juridic;

Având în vedere că un număr din ce în ce mai mare de documente juridice se va realiza în format electronic conform legislației privind semnătura electronică;

Considerând că procedurile adecvate pentru arhivarea documentelor electronice sunt esențiale în a promova recunoaşterea juridică şi larga utilizare a documentelor electronice, a semnăturilor electronice şi a datelor electronice procesate în sectorul legal;

Recunoscând că documentele electronice oferă numeroase avantaje şi o funcționalitate sporită, precum posibilități sporite de acces, afişare şi comunicare;

Realizând, în acelaşi timp, că păstrarea documentelor electronice se confruntă cu problema unei durabilități limitate a mediului de stocare, cu diversitatea formatelor şi standardelor documentelor şi cu învechirea rapidă a hardware-ului şi a software-ului necesar pentru a permite citirea lor;

Conştient şi de problemele organizaționale, costurile ridicate şi riscurile privitoare la securitate în păstrarea documentelor electronice;

Determinat să găsească soluții corespunzătoare pentru arhivarea documentelor electronice în sectorul juridic;

Recunoscând în acelaşi timp că evoluția continuă a tehnologiei nu permite stabilirea unor reguli tehnice definitive pentru arhivarea documentelor electronice;

Considerând totuşi că, atrăgând atenția statelor membre, a organismelor din sectorul juridic şi al serviciilor de arhivare asupra riscurilor şi problemelor ridicate de arhivarea documentelor electronice, este esențială promovarea unei cercetări continue în acest domeniu;

Având în vedere Recomandarea nr. (95) 11 cu privire la selectarea, procesarea, prezentarea şi arhivarea hotărârilor judecătoreşti în sistemele de documentare juridică computerizată, de Recomandarea nr. (2000) 13 privind politica europeană de acces la arhive, de Recomandarea nr. (2001) 2 privind structurarea şi restructurarea rentabilă a sistemelor judiciare şi a sistemelor de informare juridică, de Recomandarea nr. (2002) 2 privind accesul la documente publice şi de Recomandarea nr. (2003) 14 privind interoperabilitatea sistemelor de informare în sectorul de justiție,

Recomandă guvernelor statelor membre:

1. să aplice principiile şi regulile stabilite în această recomandare în legislația şi practica lor națională;

2. să aducă aceste principii şi reguli în atenția persoanelor şi instituțiilor responsabile pentru arhivarea documentelor electronice în sectorul juridic.

1. Definiții

În sensul prezentei recomandări:

- "arhivarea" înseamnă păstrarea de documente pentru perioade stabilite prin legea şi reglementările statelor membre, având două etape:

  i. "conservare inițială": păstrarea în funcție de scopuri primare, pentru care documentele au fost create având în vedere valoarea lor probantă;

  ii. "arhivarea ulterioară": păstrarea în funcție de valoarea de patrimoniu a documentelor, dincolo de scopurile primare;

- "serviciile de arhivare" reprezintă responsabilii pentru arhivare, incluzând:

  i. "arhivarii": persoane sau departamente în cadrul organismelor care au creat sau au primit documentele în discuție, precum şi servicii specializate de arhivare responsabile pentru conservarea inițială a documentelor;

  ii. "Arhivele": instituții publice naționale sau ale comunităților locale responsabile pentru arhivarea ulterioară, conform legislației şi reglementarilor statelor membre;

- "documentele electronice" reprezintă acele documente, atât texte cât şi imagini, în format digital audio şi video, care au capacitatea de a crea drepturi sau au valoare probantă şi pot fi trimise unui depozitar public;

- "sectorul juridic" va cuprinde toți depozitarii, publici sau privați, care produc sau primesc documente electronice definite anterior.

2. Prevederi generale

2.1. Statele membre trebuie să se asigure că normele legale care reglementează arhivarea sunt aplicate şi documentelor electronice.

2.2. Documentele electronice trebuie arhivate în aşa fel încât să li se mențină integritatea, autenticitatea, siguranța şi, când este cazul, confidențialitatea.

2.3. Lizibilitatea şi accesibilitatea documentelor electronice arhivate trebuie garantată în timp, luând în considerare evoluția tehnologiilor informatice.

2.4. Ca şi în cazul arhivării documentelor pe suport de hârtie, perioada păstrării documentelor electronice şi momentul în care sunt făcute publice trebuie să se stabilească în colaborare cu arhivarii.

2.5. Documentele electronice arhivate trebuie asociate cu metadate[72] standard ce descriu contextul creării lor, precum şi legăturile existente cu alte documente electronice sau pe suport de hârtie ori analoage.

2.6. Documentele electronice criptate trebuie să fie arhivate sub formă decriptată.

2.7. Digitalizarea documentelor pe suport de hârtie sau pe suport analogic poate fi justificată de folosirea şi procesarea mai eficientă, dar nu trebuie să înlocuiască neapărat arhivarea documentelor în forma lor originală.

3. Măsuri organizaționale

3.1. Conservarea inițială a documentelor electronice trebuie să fie realizată fie de angajații responsabili din cadrul organismelor care au creat sau au primit documentele electronice în discuție, fie de către servicii specializate de arhivare, în colaborare cu Arhivele.

3.2. După închiderea dosarelor în discuție, statele membre trebuie să încurajeze reducerea întârzierilor transferului de documente electronice către Arhive pentru arhivarea ulterioară.

3.3. Documentele electronice trimise serviciilor de arhivare trebuie să fie însoțite de metadatele lor.

3.4. Statele membre trebuie să facă eforturi să ofere Arhivelor şi organismelor din sectorul juridic responsabile prin lege să se ocupe de arhivare, resursele necesare pentru arhivarea documentelor electronice.

3.5. Arhivele trebuie să pună în aplicare programe de arhivare a documentelor electronice pentru a acumula know-how-ul necesar şi astfel să fie în măsură de a furniza arhivarilor şi altor organisme vizate recomandările necesare privind arhivarea documentelor electronice.

4. Măsuri de securitate

4.1. Toate operațiunile privind arhivarea documentelor electronice trebuie să facă obiectul unor proceduri care să asigure posibilitatea urmăririi lor.

4.2. Serviciile de arhivare trebuie să se asigure că, prin folosirea semnăturilor electronice sau a altor proceduri electronice, documentele electronice sunt trimise numai de către persoanele sau organismele competente şi că nu au fost modificate în timpul transmiterii.

4.3. Accesarea, modificarea sau ştergerea documentelor electronice din sistemele de arhivare a documentelor electronice trebuie realizate de specialiştii autorizați şi instruiți să efectueze asemenea operațiuni.

4.4. Statele membre trebuie să faciliteze utilizarea tehnicilor moderne de securitate pentru a asigura integritatea documentelor electronice arhivate, tehnici precum semnătură electronică pentru mijloacele de stocare sau utilizarea unui mijloc de stocare nereinscriptibil.

---

[72] Metadatele (din grec. *meta* "după" şi lat. *data*) sunt date care descriu alte date. Fiecărui document arhivat îi sunt asociate (deci nu se văd în documentul propriu-zis) o serie de metadate, cum ar fi materia, zi/an, limba, etc. astfel încât căutarea în baza de date să se poate face după termeni cheie şi mult mai rapid *(n.ns, CD).*

4.5. Copiile documentului electronic arhivat trebuie păstrate de către serviciile de arhivare, dacă este posibil, pe mai multe spații diferite de stocare.

4.6. Procedurile trebuie să asigure protecția fizică a locului în care se află sistemele de arhivare a documentelor electronice, inclusiv condiții adecvate de stocare şi controlul accesului. Sistemele de arhivare a documentelor electronice trebuie să fie evaluate periodic.

5. Măsuri de conservare

5.1. Documentele electronice trebuie arhivate prin aplicarea periodică a tehnicii de migrare - transfer periodic de date de la un spațiu de stocare la altul, sau de la un format la altul. Migrarea trebuie, de asemenea, să se aplice la metadatele privind documentele electronice arhivate.

5.2. Migrarea către noi mijloace de stocare trebuie să aibă loc regulat, luând în considerare gradul de degradare şi uzură al respectivelor mijloace. Mijloacele de stocare trebuie înnoite când se învechesc din cauza dezvoltării tehnologice a spațiilor de stocare şi a hardware-ului.

5.3. Migrarea către formate noi trebuie efectuată, când este cazul, pentru adaptarea la evoluția tehnologică.

5.4. Statele membre trebuie, de asemenea, să încurajeze cercetările şi experimentele concurențiale, ca metodă alternativă pentru păstrarea documentelor electronice.

6. Formatul documentelor

6.1. Statele membre trebuie să încurajeze uniformitatea în ceea ce priveşte formatul documentelor utilizate în sectorul juridic.

6.2. Statele membre trebuie să se asigure că aceste formate sunt deschise, internaționale şi standardizate, şi că permit migrarea ulterioară a datelor şi procesarea în diferite limbi.

6.3. Serviciile de arhivare trebuie să fie consultate şi implicate în alegerea de formate şi în definirea metadatelor pentru a se asigura că cererile subsecvente de arhivare a documentelor sunt luate în considerare.

7. Semnături electronice

7.1. Întrucât se află în responsabilitatea autorității creatoare verificarea autenticității documentelor electronice prin verificarea semnăturii sale electronice în momentul în care documentul electronic se află sub controlul ei şi înainte ca el să fie transmis pentru arhivare, serviciile de arhivare nu trebuie să fie obligate să verifice semnăturile electronice folosite inițial de cei care au contribuit la pregătirea documentului electronic care a fost autorizat printr-o semnătură electronică.

7.2. Documentul electronic arhivat trebuie să fie considerat de încredere şi valabil, în absența probelor contrare, indiferent de posibilitatea de verificare continuă a semnăturii sale electronice inițiale, dacă a fost transmis securizat şi a fost conservat de către serviciile de arhivare în conformitate cu regulile de securitate enunțate în principiul 4.

***

RECOMANDAREA NR. (2003) 16

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND EXECUTAREA DECIZIILOR ADMINISTRATIVE ŞI JURISDICȚIONALE ÎN MATERIA DREPTULUI ADMINISTRATIV

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 9 sept. 2003, la a 81-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în conformitate cu articolul 15 b din Statutul Consiliului,

Considerând că scopul Consiliului Europei este realizarea unei unități mai strânse între statele membre;

Considerând că e necesar să se mențină încrederea persoanelor private[73] în sistemul administrativ şi judiciar şi că, din acest motiv, trebuie executate atât deciziile luate de autoritățile administrative care prevăd obligații pentru persoanele private, cât şi deciziile judiciare în materia dreptului administrativ ce recunosc drepturi ale acestor persoane ce ar trebui executate;

Considerând că acțiunea autorităților administrative presupune ca deciziile lor să fie executate în mod eficient de persoanele private;

Considerând că executarea deciziilor administrative ar trebui să țină cont de drepturile şi interesele persoanelor private;

Reamintind în această privință principiile generale asupra protecției individului în raport de actele autorităților administrative stabilite în Rezoluția nr. (77) 31 şi principiile referitoare la exercitarea puterii discreționare[74] de către autoritățile administrative stabilite în Recomandarea nr. (80) 2 ale Comitetului Miniştrilor;

Amintind de asemenea Recomandarea nr. (89) 8 asupra protecției jurisdicționale provizorii în materie administrativă, care împuterniceşte autoritatea judiciare competentă să ia măsuri adecvate de protecție provizorie dacă execuția unei decizii administrative poate cauza o daună severă persoanei private la care se referă;

Considerând că eficiența justiției impune ca deciziile jurisdicționale în domeniul dreptului administrativ să fie executate, mai ales când sunt ele privesc autoritățile administrative;

Invocând în această privință drepturile protejate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, dintre care face parte integrantă executarea hotărârilor judecătoreşti într-un termen rezonabil;

Invocând de asemenea Recomandarea nr. (84) 15 referitoare la responsabilitatea publică, care recomandă ca statele membre să pună în practică reglementări adecvate pentru a se asigura că lipsa de fonduri nu împiedica autoritățile publice să-şi îndeplinească obligațiile care le revin;

Invocând în final Rezoluția nr. 3 a celei de-a 24-a Conferințe a miniştrilor europeni de justiție care a avut loc la Moscova în 4 şi 5 octombrie 2001, cu tema „Abordare generală şi mijloace de executare efectivă a hotărârilor judecătoreşti”[75], care invită Consiliul Europei să stabilească standarde şi principii comune la nivel european pentru executarea hotărârilor judecătoreşti;

Recomandă guvernelor statelor membre să asigure executarea efectivă[76] a deciziilor administrative şi a hotărârilor judecătoreşti în materia dreptului administrativ, ghidându-se în

---

[73] Prin “persoane private” se înțelege *persoanele fizice* şi *persoanele juridice de drept privat (n.ns, CD)*.

[74] În sensul de a fi la latitudinea exclusivă, lăsat la puterea de apreciere a organului administrativ *(n.ns, CD)*.

[75] Rezoluția este disponibilă la http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/conferences_and_high-level_meetings/european_ministers_of_justice/2001(Moscow).asp *(n.ns, CD)*.

[76] Varianta în limba franceză utilizează termenul „*efficace*” *(n.ns, CD).*

legislația şi practica lor după principiile de bună practică anexate prezentei recomandări:

Anexă la Recomandarea nr. (2003) 16

I. Executarea deciziilor administrative care privesc persoanele private

Domeniul de aplicare: principiile conținute în această secțiune se aplică oricărei măsuri sau decizii individuale, luată în exercitarea autorității publice şi care e de natură să producă efecte directe asupra drepturilor, libertăților şi intereselor persoanelor fizice sau juridice.

1. Executare voluntară

a. Statele membre trebuie să ofere un cadru legal potrivit pentru a se asigura că persoanele private se conformează deciziilor administrative care le-au fost aduse la cunoştință în conformitate cu legea, sub rezerva protecției drepturilor şi intereselor lor de către autoritățile jurisdicționale.

b. Când legea nu prevede că introducerea unei contestații împotriva unei decizii determină suspendarea automată a punerii sale în aplicare, persoanele private trebuie să aibă posibilitatea de a cere unei autorități administrative sau jurisdicționale să suspende aplicarea deciziei contestate, pentru a asigura protecția drepturilor şi intereselor lor.

c. Această posibilitate trebuie exercitată într-un termen limită rezonabil pentru a evita blocarea acțiunii autorităților administrative şi pentru a asigura securitatea juridică.

d. Pentru a decide asupra cererii de suspendare, autoritățile administrative şi, dacă nu sunt excluse prin lege, autoritățile judiciare trebuie să țină cont de interesul public şi drepturile şi interesele terților.

2. Executare silită

a. Utilizarea executării silite de către autoritățile administrative trebuie să fie însoțită de următoarele garanții:

i. executarea silită este prevăzută în mod expres în lege;

ii. persoanele private împotriva cărora s-a declanşat executarea silită au posibilitatea să se conformeze deciziei administrative într-un timp rezonabil, cu excepția cazurilor urgente justificate la timp;

iii. folosirea şi justificarea mijloacelor de executare silită sunt aduse la cunoştința persoanelor private care fac obiectul unei astfel de proceduri;

iv. măsurile de executare utilizate, inclusiv sancțiunile pecuniare, respectă principiul proporționalității.

b. În cazuri urgente, extinderea procedurii de executare silită trebuie să fie proporțională cu urgența cazului.

c. Persoanele private trebuie să aibă posibilitatea să conteste în fața unei autorități jurisdicționale procedura de executare silită pentru a le fi asigurate protecția drepturilor şi

intereselor lor;

d. Dacă autoritățile administrative nu utilizează o procedură de executare silită, cei ale căror drepturi şi interese sunt protejate de o decizie neexecutată voluntar trebuie să aibă posibilitatea de a se adresa unei autorități jurisdicționale.

II. Executarea hotărârilor judecătoreşti privind autoritățile administrative

1. Prevederi generale

a. Statele membre trebuie să se asigure că autoritățile administrative pun în executare hotărârile judecătoreşti într-un termen rezonabil. Pentru ca aceste decizii să aibă efect maxim, autoritățile administrative trebuie să ia toate măsurile necesare în conformitate cu legea.

b. În cazul neexecutăriii unei hotărâri judecătoreşti de către o autoritate administrativă, trebuie găsită o procedură potrivită pentru executarea acestei hotărâri, mai ales printr-un ordin sau daune cominatorii.

c. Statele membre trebuie să se asigure că în caz de refuz sau de neglijență în executarea hotărârilor judecătoreşti este angajată responsabilitatea autorității administrative. De asemenea, în caz de neexecutare a hotărârilor poate fi antrenată responsabilitatea disciplinară, civilă sau penală a agenților publici însărcinați cu executarea hotărârilor judecătoreşti.

2. Executarea obligațiilor pecuniare

a. Statele membre trebuie să se asigure că, dacă autoritățile administrative sunt obligate să plătească o sumă de bani, vor executa aceste obligații într-o perioadă de timp rezonabilă.

b. Dobânzile pe care o autoritate administrativă trebuie să le plătească în urma neexecutării unei hotărâri judecătoreşti n-ar trebui să fie mai mici decât dobânzile plătibile de o persoană privată unei autorități administrative într-o situație similară.

c. Trebuie luate asigurări că autoritățile administrative dispun de mijloacele financiare necesare potrivite pentru a evita o situație în care lipsa acestora le-ar împiedica să-şi onoreze obligația de a plăti o sumă de bani.

d. În cazul neexecutării de către autoritățile administrative a hotărârilor judecătoreşti cu privire la obligația plății unei sume de bani, statele membre ar trebui să ia în considerare posibilitatea confiscării anumitor bunuri ale autorității administrative, în limitele prevăzute de lege.

***

RECOMANDAREA NR. (2003)17

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

PRIVIND EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREŞTI

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 9 sept. 2003, la a 851-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în baza art. 5 lit.b din Statutul Consiliului Europei,

Recunoscând că supremația legii pe care se bazează democrațiile europene e susținută şi întărită de sisteme juridice echitabile, eficiente şi accesibile;

Considerând că executarea unei hotărâri judecătoreşti este parte integrantă din dreptul fundamental al omului la un proces echitabil într-un interval de timp rezonabil, conform art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (CEDO);

Conştient fiind de faptul că principiul supremației legii poate deveni realitate numai dacă cetățenii au posibilitatea să-şi afirme drepturile legale şi să se opună actelor ilegale;

Considerând că statele membre au obligația de a se asigura că toate persoanele în favoarea cărora se pronunță o hotărâre judecătorească obligatorie în ultimă instanță au dreptul la executarea ei şi că neexecutarea hotărârii sau o întârziere a producerii efectelor sale poate transforma acest drept într-unul inoperant şi iluzoriu, în detrimentul uneia din părți;

Convins de necesitatea de a favoriza o mai mare eficiență şi echitate pentru executarea hotărârilor judecătoreşti în materie civilă şi de a stabili un just echilibru între drepturile şi interesele părților implicate în procedura de executare;

Conştient de riscul că, fără un sistem eficient de executare, pot să apară alte forme de „justiție privată" şi să aibă consecințe negative asupra încrederii publice în sistemul judiciar şi asupra credibilității acestuia;

Reamintind Rezoluția nr. 3 a celei de-a 24-a Conferințe a miniştrilor europeni de justiție cu tema „Abordare generală şi mijloace de executare efectivă a hotărârilor judecătoreşti", ținută la Moscova pe 4-5 octombrie 2001, la care s-a convenit că „executarea adecvată, efectivă şi eficientă a hotărârilor judecătoreşti este de o importanță capitală pentru statele membre în vederea creării, consolidării şi dezvoltării un sistem judiciar puternic şi respectat";

Având în vedere Rezoluția nr. (2002) 12 de înființare a Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției (CEPEJ), adoptată de Comitetul Miniştrilor la 18 septembrie 2002;

Ținând cont de importanța tehnologiei informației în îmbunătățirea eficienței procedurii de executare şi de instrumentele internaționale relevante ale Consiliului Europenei în acest domeniu, incluzând Recomandarea nr. (2003) 14 asupra interoperabilității sistemelor de informare din sectorul de justiție şi de Recomandarea nr. (2003) 15 privind arhivarea datelor electronice în sectorul juridic;

Recomandă guvernelor statelor membre:

- să faciliteze executarea eficientă şi rentabilă a hotărârilor judecătoreşti, precum şi a altor titluri executorii, indiferent că sunt judiciare sau extrajudiciare;

- să ia sau să întărească, după caz, toate măsurile pe care le consideră necesare pentru aplicarea progresivă a „Principiilor directoare privind executarea" enunțate mai jos:

Principii directoare privind executarea

I. Definiții

În înțelesul prezentei recomandări,

a) „executarea" înseamnă faptul de a da efect hotărârilor judecătoreşti, precum şi altor

titluri, judiciare sau extrajudiciare, în conformitate cu legea care impune debitorului să facă sau să nu facă ceva ori să dea ceea ce a fost stabilit;

b) ”agentul de executare” reprezintă orice persoană, angajat al statului sau nu, autorizată de către stat să se ocupe de procedurile de executare;

c) „Creditor” reprezintă partea ce solicită executarea;

d) „Debitor” reprezintă partea împotriva căruia este îndreptată acțiunea de executare;

II. Domeniul de aplicare

1. Această recomandare se aplică în materie civilă, inclusiv dacă priveşte dreptul comercial, protecția consumatorului, dreptul muncii şi dreptul familiei. Ea nu se aplică cauzelor administrative[77]. Recomandarea se poate aplica şi chestiunilor cu caracter penal care nu implică privarea de libertate.

2. Această recomandare se aplică atât pentru executarea hotărârilor judecătoreşti, cât şi pentru alte titluri executorii, judiciare sau extrajudiciare.

III. Proceduri de executare

1. Pentru ca procedurile de executare să fie cât mai efective şi eficiente posibil,

a. executarea trebuie definită şi fixată de un cadru legal clar, stabilind puterile, drepturile şi responsabilitățile părților şi ale terților;

b. executarea trebuie făcută în conformitate cu legislația şi hotărârile judecătoreşti relevante. Orice lege trebuie să fie suficient de detaliată pentru a oferi securitate juridică şi transparență procedurii, precum şi pentru a face că procedura să fie cât mai previzibilă şi eficientă;

c. părțile au datoria de a coopera în mod adecvat la procesul de executare; mai ales în chestiuni ce privesc dreptul familiei, autoritățile trebuie să faciliteze această cooperare;

d. debitorii trebuie să furnizeze informații la zi asupra veniturilor lor, al bunurilor lor şi a altor chestiuni relevante;

e. statele trebuie să stabilească un mecanism pentru a preveni abuzurile din partea părților în timpul procedurii de executare, dar care nu trebuie să ducă la o rejudecare a cazului;

f. nu trebuie să existe amânări în procedura de executare, decât dacă motivele sunt prevăzute de lege. Amânarea trebuie să fie subiect de analiză din partea unui judecător;

g. în timpul procedurii de executare, trebuie găsit un echilibru adecvat între interesele creditorilor şi cele ale debitorilor, având în vedere mai ales prevederile art. 6 şi 8 ale CEDO. Dacă se impune, interesele terților trebuie, de asemenea, luate în considerare. Când procedura de executare are în vedere chestiuni de dreptul familiei, trebuie luate în considerare interesele membrilor familiei. În plus, când procedura de executare are în vedere

[77] Pentru această materie, a se vedea *Recomandarea nr. (2003) 16 privind executarea deciziilor administrative şi a celor judiciare în materia dreptului administrativ (n.ns, CD)*.

drepturile copilului, interesul superior al copilului trebuie să primeze, în conformitate cu legislația internațională şi națională;

h. anumite bunuri esențiale şi a anumită parte din veniturile debitorului trebuie protejate, cum ar fi bunuri de bază ale gospodăriei, venituri sociale de bază, bani pentru nevoi medicale esențiale şi unelte de lucru necesare.

2. Procedurile de executare trebuie:

a. să fie definite în mod clar şi uşor de administrat de către agenții de executare;

b. să prescrie o definiție şi o listă exhaustivă a titlurilor executorii şi modul în care devin aplicabile;

c. să definească în mod clar drepturile şi obligațiile debitorilor, creditorilor şi ale terților, inclusiv, pentru ultimele două categorii, a rangului lor şi a dreptului la sumele de bani recuperate şi distribuite;

d. să asigure cele mai eficiente şi adecvate moduri de a transmite documentele (de exemplu, prin remitere manuală de către agentul de executare, mijloace electronice, poştă);

e. să asigure măsuri pentru a preveni sau împiedica abuzurile procedurale;

f. să instituie dreptul părților de a solicita suspendarea executării, în vederea asigurării protecției drepturilor şi intereselor lor;

g. să instituie, când e cazul, dreptul de recurs la hotărârile judecătoreşti şi extrajudiciare luate în cursul procesului de executare.

3. Costurile de executare trebuie să fie rezonabile, prevăzute de lege şi trebuie să fie aduse la cunoştința părților în prealabil.

4. Încercările de a pune în practica procedura de executare ar trebui să fie proporționale cu miza procesului, cu sumele de încasat, cât şi cu interesele debitorului.

5. Costurile de executare trebuie să fie în general suportate de către debitor, dar cu luarea în considerare a posibilității ca acestea să fie suportate de către alte părți dacă acestea abuzează de procedură.

6. Căutarea şi confiscarea bunurilor debitorilor trebuie să fie pe cât posibil efectivă, ținând cont de dispozițiile aplicabile în materia drepturilor omului şi de prevederile privind protecția datelor. Trebuie să existe posibilitatea să se strângă repede şi eficient informații despre bunurile debitorului, prin accesul la informații relevante, conținute în registre şi alte surse. Debitorul trebuie să aibă de asemenea posibilitatea de a face declarații cu privire la bunurile sale.

7. Bunurile trebuie vândute rapid, căutând să se obțină cea mai mare valoare a bunurilor pe piață şi evitând deprecierea care nu este necesară.

IV. Agenții de executare

1. Când statele folosesc agenți de executare pentru a pune în aplicare procedura de executare, aceştia trebuie să respecte principiile conținute în aceasta recomandare.

2. Statutul, rolul, responsabilitățile şi puterile agenților de executare trebuie să fie prevăzute de lege astfel încât să se dea cât mai multă siguranță şi transparență procedurii de executare. Statele trebuie să fie libere să determine statutul profesional al agenților de executare.

3. Pentru recrutarea agenților de executare, trebuie avută în vedere moralitatea candidaților, precum şi cunoştințele juridice şi pregătirea în materie de legislație şi de procedură. Pentru aceasta, agenții de executare trebuie să fie supuşi unei examinări prin care să li se evalueze cunoştințele teoretice şi practice.

4. Agenții de executare trebuie să se bucure de o bună reputație, să fie competenți în îndeplinirea obligațiilor ce le revin şi trebuie să acționeze mereu în conformitate cu standardele profesionale şi etice recunoscute. Trebuie să fie imparțiali în relația cu părțile, trebuie să fie supuşi unui control profesional şi unei monitorizări care poate include controlul judiciar.

5. Puterile şi responsabilitățile agentului de executare trebuie să fie definite în mod clar şi delimitate în raport cu cele ale judecătorului.

6. Agenții de executare care sunt bănuiți de abuz în funcția lor trebuie să fie supuşi unei proceduri disciplinare, civile şi/sau penale prevăzându-se, în caz de abuz, sancțiuni adecvate.

7. Agenții de executare angajați de stat trebuie să aibă condiții de muncă potrivite, resurse materiale adecvate şi personal auxiliar suficient. Trebuie, de asemenea, să fie remunerați în mod adecvat.

8. Agentul de executare trebuie să urmeze stagii de pregătire inițială şi continuă, conform unor țeluri şi obiective clar definite şi structurate.

***

RECOMANDAREA NR. (2005) 12

A COMITETULUI MINIŞTRILOR CĂTRE STATELE MEMBRE

CONȚINÂND FORMULARUL PENTRU SOLICITAREA ASISTENȚEI JUDICIARE ÎN STRĂINĂTATE ÎN VIRTUTEA ACORDULUI EUROPEAN ASUPRA TRANSMITERII CERERILOR DE ASISTENȚĂ JUDICIARĂ (CETS NR. 092) ŞI A PROTOCOLULUI SĂU ADIȚIONAL (CETS NR. 179)

(adoptată de Comitetul Miniştrilor în 15 iunie 2005, la a 930-a reuniune a delegaților miniştrilor)

Comitetul Miniştrilor, în baza art.15 b din Statutul Consiliului Europei,

Văzând Acordul european asupra transmiterii cererilor de asistență judiciară[78] (CETS Nr. 092), încheiat la Strasbourg în 27 ianuarie 1977 (numit aici „Acordul”);

Conştient de importanța asigurării unei cooperări eficiente între Consiliul Europei şi Uniunea Europeană pentru a se permite persoanelor cu o situație economică precară să-şi exercite drepturile mult mai uşor, pretutindeni în Europa;

Ținând seama de Recomandarea nr. (99) 6 asupra îmbunătățirii punerii în aplicare a Acordului;

Ținând seama de concluziile Consiliului european de la Tampere din 1999;

Ținând seama de Rezoluția nr. 1 adoptată de miniştrii de justiție europeni în cadrul celei de-a 20-a conferință ce a avut loc la Budapesta în 1996, referitoare la măsurile de asigurare a corectitudinii şi eficienței justiției şi, în mod deosebit, de reducerea amânărilor nejustificate[79];

Ținând seama de Directiva Consiliului 2002/8/CE din 27 ianuarie 2003 şi de avantajul practic al autorităților centrale, care funcționează pe baza Directivei şi a Acordului, de a folosi aceleaşi formulare,

Recomandă ca guvernele statelor membre:

a. să semneze şi să ratifice Acordul şi Protocolul său adițional (CETS nr. 179) cât mai repede posibil, în cazul în care nu au făcut deja acest lucru;

b. când se transmite o cerere de asistență judiciară către una din părțile Acordului să se utilizeze formularul din Anexa I a acestei recomandări, împreună cu formularul din Anexa I a Recomandării nr. (2003) 18 şi, oricând este posibil, să se accepte aceste formulare primite de la o altă parte contractantă;

c. să completeze şi să trimită imediat formularul de confirmare cuprins în Anexa I a Recomandării nr. (2003) 18 către autoritatea care a transmis cererea, cu confirmare de primire[80];

d. să trimită o copie a traducerii formularului din Anexa I către Secretarului General al Consiliului Europei care se va asigura de trimiterea unei copii către toate autoritățile centrale desemnate conform Acordului;

Decide că Anexa I la prezenta recomandare va înlocui Anexa I a Recomandării nr. (99) 6 vizând îmbunătățirea punerii în practică a Acordului European de transmitere a cererilor de asistență judiciară.

---

[78] Este vorba de asistența constând în accesul la un avocat (*legal aid*), şi nu de asistența juridică internațională (comisii rogatorii, înmânare de acte etc). România a ratificat acest Acord prin Legea nr. 356 din 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1103 din 7 dec. 2005, nu însă şi Protocolul *(n.ns, CD).*

[79] Rezoluția este disponibilă la http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/conferences_and_high-level_meetings/european_ministers_of_justice/1996(Budapest).asp *(n.ns, CD).*

[80] Conținutul Recomandării nr. (2003) 18 este reluat de Recomandarea nr. (2005) 12. În plus, prima recomandare conține *formularul de confirmare a primirii*, pe care l-am ataşat la finalul traducerii prezentei recomandări *(n.ns, CD).*

Anexa I la Recomandarea (2005)12

Formular de cerere a asistenței judiciare în străinătate

INSTRUCȚIUNI

1. Înainte de completarea formularului, vă rugăm să citiți cu atenție aceste instrucțiuni.

2. Trebuie completate toate informațiile solicitate în acest formular.

3. Orice informație inexactă, eronată sau incompletă poate întârzia soluționarea cererii dumneavoastră.

4. Completarea de informații false sau incomplete în această cerere poate avea consecințe negative pe plan judiciar, de exemplu: respingerea cererii de asistență judiciară, punerea dvs. sub acuzare penală.

5. Vă rugăm ataşați întreaga documentație necesară susținerii informațiilor completate.

6. ***Vă rugăm să rețineți că această cerere nu afectează termenul care trebuie respectat pentru începerea procedurilor judiciare sau înaintarea unei căi de atac.***

7. Vă rugăm dataţi, semnaţi şi trimiteţi formularul completat către autoritatea competentă după cum urmează:

- **7.a.** Puteți alege să trimiteți cererea dumneavoastră ***către autoritatea competentă solicitantă a statului membru în care aveți stabilită rezidența.*** Această autoritate o va transmite, la rândul ei, către autoritatea competentă a statului membru în cauză. Dacă decideți să procedați astfel, vă rugăm să indicați:

  Denumirea autorității competente din statul membru unde aveți rezidența:

  Adresa:

  Telefon/fax/e-mail:

- ***7.b.*** Puteți alege să trimiteți această cerere direct ***către autoritatea competentă a altui stat membru,*** în condițiile în care ştiți autoritatea competentă. Dacă decideți să procedați astfel, vă rugăm indicați:

  Denumirea autorității:

  Adresa:

  Telefon/fax/e-mail:

Înțelegeți limba oficială sau una din limbile oficiale ale acestei țări?

- o DA Vă rugăm indicați care limbă:
- o NU

Dacă nu, în ce limbă se poate comunica cu dumneavoastră legat de acordarea asistenței judiciare?

A. Date despre persoana care solicită asistență judiciară:

A.1. Gen: O Masculin O Feminin

Nume şi prenume (sau denumirea companiei, dacă este cazul):

Data şi locul naşterii:

Naționalitate:

Tipul documentului de identitate şi numărul:

Adresa:

Telefon:

Fax:

E-mail:

A.2. Dacă este cazul, date despre persoana care reprezintă solicitantul, când acesta este minor sau incapabil:

Nume şi prenume:

Adresa:

Telefon:

Fax:

E-mail:

A.3. Dacă este cazul**,** date despre reprezentantul legal al solicitantului (avocat, agent…):

o În statul membru de reşedință al solicitantului:

Nume şi prenume:

Adresa:

Telefon:

Fax:

E-mail:

- În statul membru unde asistența judiciară urmează să fie acordată:

Nume şi prenume:

Adresa:

Telefon:

Fax:

E-mail:

B. Informații legate de cauza pentru care se solicită asistență judiciară:

Vă rugăm ataşați copii de la orice documentație care poate fi folositoare.

B.1. Natura cauzei (de ex: divorț, custodia copilului, litigiu de muncă, litigiu comercial, protecția consumatorului etc.)

B.2. Valoarea cauzei dacă obiectul acesteia poate fi exprimat în termeni monetari (vă rugăm specificați moneda):

B.3. Descrierea circumstanțelor cauzei, inclusiv locul şi data întâmplărilor şi existența unor elemente de probă (de ex: martori):

C. Detalii ale procedurii:

Vă rugăm ataşați copii de la orice documentație care poate fi folositoare.

C.1. Dumneavoastră sunteți reclamantul sau acuzatul?

Descrieți reclamația dumneavoastră sau acuzația care vă este adusă:

Nume şi date de contact ale părții adverse:

C.2. Motive speciale, dacă există, pentru solicitarea unei acțiuni urgente în baza cererii, de ex: stabilirea limitei de timp pentru începerea procedurilor:

C.3. Solicitați asistență judiciară totală sau parțială?

Dacă solicitați asistență parțială, vă rugăm specificați ce ar trebui să fie acoperit:

C.4. Vă rugăm specificați dacă asistența judiciară este solicitată pentru a se obține:

- consiliere pre-contencioasă;
- asistență (consiliere şi/sau reprezentare) în cadrul unei proceduri extrajudiciare;
- asistență (consiliere şi/sau reprezentare) în cadrul unei proceduri judiciare proiectate;

- asistență (consiliere şi/sau reprezentare) în cadrul procedurilor judiciare în curs. În acest caz, precizați:
  - numărul de înregistrare;
  - termenele de judecată;
  - numele instanței judecătoreşti;
  - adresa instanței judecătoreşti.
- consiliere şi/sau reprezentare în cadrul unei proceduri vizând o decizie deja luată de către o autoritate judiciară. În caz afirmativ, precizați:
  - numele şi adresa autorității judiciare;
  - data deciziei;
  - natura cazului: - recurs împotriva deciziei;
    - executarea silită a deciziei.

C.5. Vă rugăm specificați ce costuri suplimentare prevedeți datorită naturii transfrontaliere a cazului (de ex: traduceri, transport);

C.6. Aveți asigurare sau orice alte drepturi şi facilitați care pot acoperi parțial sau total cheltuielile judiciare? În caz afirmativ, vă rugăm specificați:

D. Situația familială:

Câte persoane locuiesc în casa dumneavoastră?

Vă rugăm specificați relația lor cu dumneavoastră (solicitantul):

Nume şi prenume	Relația cu solicitantul	Data naşterii (în cazul copiilor)	Această persoană depinde financiar de solicitant?	Solicitantul depinde financiar de această persoană?
			Da/Nu	Da/Nu
			Da/Nu	Da/Nu
			Da/Nu	Da/Nu
			Da/Nu	Da/Nu
			Da/Nu	Da/Nu
			Da/Nu	Da/Nu
			Da/Nu	Da/Nu

Există vreo persoană care este dependentă financiar de dumneavoastră, dar care nu locuieşte cu dumneavoastră? Dacă da, specificați:

Nume şi prenume	Relația cu solicitantul	Data naşterii (în cazul copiilor)

Există vreo persoană de care depindeți financiar care nu locuieşte cu dumneavoastră? Dacă da, specificați:

Nume şi prenume	Relația cu solicitantul

E. Informații financiare:

Vă rugăm menționați toate informațiile despre dumneavoastră (I), despre soțul/soția ori partenerul dumneavoastră (II) şi despre orice persoană care este dependentă financiar de dumneavoastră şi locuieşte cu dumneavoastră (III) sau orice persoană de care depindeți financiar şi cu care locuiți (IV).

Dacă primiți alt ajutor financiar decât pensia de întreținere din partea unei persoane de care depindeți financiar şi cu care nu locuiți, specificați astfel de beneficii la rubrica “alte venituri” la rubrica E.1.

Dacă oferiți alt ajutor financiar decât pensia de întreținere a unei persoane care depinde financiar de dumneavoastră şi care nu locuieşte cu dumneavoastră, specificați astfel de beneficii la rubrica “alte cheltuieli” la rubrica E.3.
Trebuie prezentate documente justificative, ca de ex: declarații de impozit pe venit, certificat prin care se prevede dreptul la alocații de la stat, etc.

Când completați tabele de mai jos, vă rugăm specificați moneda pentru sumele menționate.

E.1. Detalii despre venitul mediu lunar	I. Solicitant	II. Soț/Soție sau partener	III. Persoane aflate în întreținerea solicitantului	IV. Persoane care sprijină financiar solicitantul
- salariu: - profit din afaceri: - pensii: - ajutor de întreținere: - alocații de stat: Va rugăm identificați: 1.sume alocate pt. cheltuieli familiale şi de locuință: 2.ajutor de şomaj şi ajutor social: - venit din capital				

(bunuri mobile şi imobile): - alte venituri: Total:				

E.2. Valoarea proprietății	I.Solicitant	II. Soț/soție sau partener	III. Persoane aflate în întreținerea solicitantului	IV. Persoane care sprijină financiar solicitantul
- bun imobil utilizat ca reşedință permanentă: - alte bunuri imobile: - teren: - economii: - acțiuni: - vehicule cu motor: - alte active: Total:				

E.3. Cheltuieli lunare	I.Solicitant	II. Soț/soție sau partener	III. Persoane aflate în întreținerea solicitantului	IV. Persoane care sprijină financiar solicitantul
- taxa pe venit: - contribuții de asigurare socială: - taxe locale - rate ipotecare: - cheltuieli cu chiria sau de întreținere - taxe şcolare: - cheltuieli de întreținere a copiilor - plata datoriilor: - plata unor împrumuturi: - întreținere plătită unei alte persoane pe baza unei obligații legale: - alte cheltuieli: Total:				

Declar că informațiile oferite aici sunt exacte şi complete şi mă angajez să declar fără întârziere autorității care soluționează cererea orice schimbare apăruta în cadrul situației mele financiare.

Data şi locul: Semnătura:

*
* *

CONFIRMARE DE PRIMIRE[81]

Autoritatea destinatară:
Nume:
Statul membru:
Dosar:
Data primirii:
Persoana responsabilă de dosar:
Adresa:
Telefon:
Fax:
Email:
Dacă este cazul, dosar transmis către:
Nume:
Persoana responsibilă de dosar:
Adresa:
Telefon:
Fax:
Email:

Confirmare de primire a dosarului transmisă de:

autoritatea de expediție:

[81] Formular din *Recomandarea nr. (2003) 18 conținând formularul de transmiterii a cererii de asistență judiciară în străinătate de utilizat în virtutea Acordului european asupra transmiterii cererilor de asistență judiciară (CETS nr. 092) şi a Protocolului său adițional (CETS nr. 179).*

Nume: Stat membru: Dosar: Persoana responsabilă de dosar:

Data:

Semnătura:

****

CUPRINS

Cuvânt înainte……...

Rezoluții

1. Rezoluția 5 din 1976 privind asistența judiciară în materie civilă, comercială şi administrativă ……
2. Rezoluția 8 din 1978 privind asistența judiciară şi consultanța juridică ……

Recomandări

3. Recomandarea nr. 7 din 1981 privind mijloacele de facilitare a accesului la justiție…….

4. Recomandarea nr. 5 din 1984 privind principiile de procedură civilă menite să îmbunătățească funcționarea justiției……..…….
5. Recomandarea nr. 12 din 1986 privind măsurile de prevenire şi reducere a încărcăturii instanțelor…….
6. Recomandarea nr. 18 din 1987 privind simplificarea justiției penale …….
7. Recomandarea nr. 1 din 1993 privind accesul efectiv la justiție al persoanelor aflate în situație de mare dificultate materială ……..……
8. Recomandarea nr. 12 din 1994 privind independența, eficiența şi rolul judecătorilor ……
9. Recomandarea nr. 5 din 1995 privind introducerea şi îmbunătățirea funcționării sistemelor şi procedurilor de apel în materie civilă şi comercială ……
10. Recomandarea nr. 12 din 1995 privind administrarea justiției penale …….……..
11. Recomandarea nr. 1 din 1998 privind medierea familială…….....
12. Recomandarea nr. 19 din 1999 privind medierea în materie penală …….....
13. Recomandarea nr. 19 din 2000 privind rolul ministerului public în sistemul judiciar penal…….
14. Recomandarea nr. 21 din 2000 privind libertatea de exercitare a profesiei de avocat ……..
15. Recomandarea nr. 2 din 2001 privind structurarea şi restructurarea rentabilă a sistemelor judiciare şi a sistemelor de informare juridică ……..
16. Recomandarea nr. 3 din 2001 privind serviciile acordate cetățenilor de către instanțe şi la alte instituții juridice prin utilizarea noilor tehnologii…….……
17. Recomandarea nr. 9 din 2001 privind căile alternative de soluționare a litigiilor dintre autoritățile administrative şi persoanele private……
18. Recomandarea nr. 10 din 2002 privind medierea în materie civilă…….....
19. Recomandarea nr.14 din 2003 privind interoperabilitatea sistemelor de informare în sectorul de justiție……...
20. Recomandarea nr. 15 din 2003 privind arhivarea datelor electronice în sectorul juridic ……
21. Recomandarea nr. 16 din 2003 privind executarea deciziilor administrative şi a celor judiciare în materia dreptului administrativ ……..
22. Recomandarea nr. 17 din 2003 privind executarea hotărârilor judecătoreşti……
23. Recomandarea nr.12 din 2005 privind formularul pentru solicitarea asistenței judiciare în străinătate având la bază acordul european de transmitere a cererilor de asistență juridică (CETS nr. 092) şi a protocolului său adițional (CETS nr. 179)……....